

ΟΣΚΑΡ ΟΥΑΪΛΝΤ

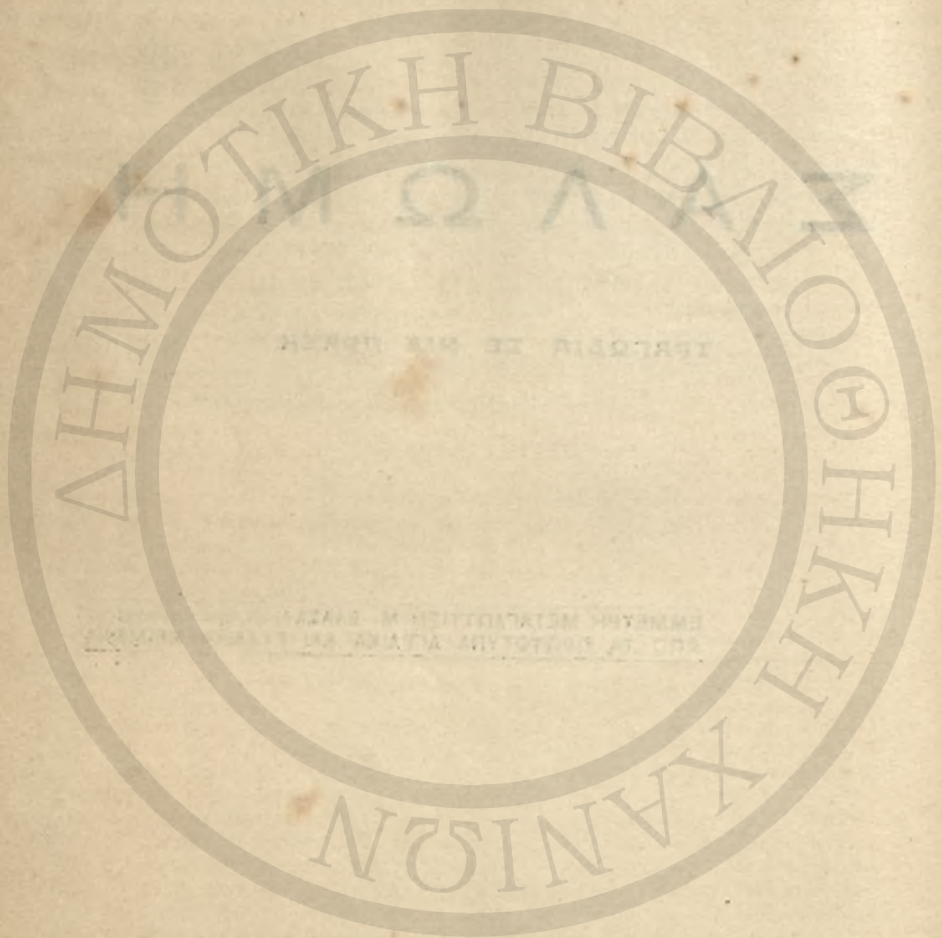
Σ Α Λ Ω Μ Η

ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΣΕ ΜΙΑ ΠΡΑΞΗ

ΕΜΜΕΤΡΗ ΜΕΤΑΓΩΓΤΙΣΗ Μ. ΒΑΣΣΑ
ΑΠΟ ΤΑ ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ ΑΓΓΛΙΚΑ ΚΑΙ ΓΑΛΛΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ

ΧΑΝΙΑ—ΚΡΗΤΗΣ—1925

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΗΤΑΣ ΕΡΕΥΝΑ
 ΕΘΝΟΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Η ΠΙΚΡΑΔΑ ΤΗΣ ΗΔΟΝΗΣ

Μέσα από το θεατρικό καθώς και από όλο το έργο του Ουάιλντ ή «Σαλώμη» κατέχει μία θέση όχι πρωτεύουσα, αφού ασύγκριτα πράγματα δεν επιδέχονται σύγκριση, μά εξαιρετική, ίσως και την εξαιρετικώτερη.

Μία τάση για το παράξενο, το τραγικά παράξενο, το άνησυχα παράξενο, καθώς στα έργα του Έντγκαρ Πόου, δείχνεται και στη «Σαλώμη», αυτή όμως ή τάση, τυλιγμένη στη δραματική φόρμα καταντά έναργέστερη, χτυπητότερη και έντυπωτικώτερη· έχει άμεση επίδραση και στον πεπιδ άναίσθητο θεατή είτε άναγνώστη, και ό πεπιδ ψυχρός κριτικός που άντικειμενικά προσπαθεί να άντιμετωπίσει ένα δημιούργημα, δύσκολα, πολύ δύσκολα, μπορεί να φυλαχτεί από της άρπάγες της.

Ποιός ήταν ό Ουάιλντ και τι ροπές είχε, δέν είναι ζήτημα που να μάπασχολήση αυτή την όρα. Το έργο του πασίγνωστο και διαδεδομένο είχε ν' άντικρύση λογιό —λογιό κριτικές από της πεπιδ ένθουσιώδεις, που καλλιτεχνικές ψυχές, συγκινημένες από τη μαγική του φαντασία, ίσως με κάποιαν ύπερβολή του άπένειμαν σ' όλο του το έργο, και της πεπιδ ύβριστικές που οι πουριτάνοι διαφεντεφτάδες της ήδικής του πέταξαν να μουρταφύσουν τη διαμαντένια του Τέχνη που μεσ' στο βούρκο σπιθοβόλουσε άπαυστικώτερη.

Τό ιδιαίτερο σημείο που θέλω τώρα να θέξω είναι τό έκπλαγλό του δραματικό άριστούργημα, έμπνευσμένο από μιάν ιστορική ηρώιδα, για μορφή ιδιαιζόντως περίεργη που ή ανατολική καταγωγή της, οι θρύλοι, τά συναζάρια και ή παρλίδουσι πεπιδόσαν με τά έλκυστικώτερα χρώματα που θα γοήτευαν μιάν ποιητική φαντασί. Και τι άνιπολητικό που είναι τό όνομα της Σαλώμης! Άμέσως μās μεταφέρει σέ μιάν έποχή που μόλις προηγήθηκε μιάν από της σπουδαιότερες ιδεολογικές ζυμώσεες της οίκουμένης, σέ μιά χώρα που τά ιστορικά της έκεινή; της έτοιχες ακριβώς; οέν είναι καθαρξεδιάλυσημένα. Βρισκόμαστε στην Άνατολή, σης χώρες, που τά χρώματα, ή μυρωδιές, οι ήχοι και τά συναισθηματα πείζουν τό ποικιλώτερο παιγίδι και προσφέρουν στα αισθητήριά μας όργανα της πεπιδ σονγλερές και της πεπιδ συγκεχυμένες έντυλώσεις. Ό ούρανος με τό θαλπερξ του ήλιου ζεσταίνει, άνάβει όλα τά πάθη, κεντά κάθε όρεξη, φουσκώνει όλες της άποθυμές, τεντώνει πάσα λαγνεία.

Σέ τέτοιο περιβάλλον ή Έβρέσα πρηγκηποπούλα, όργανο της πόρνης μάνας της, βουκιά στο άφν πάθος που κούρδισε έναν χραιοποτισμένο Ηρώδη, σειώντας τά θερεφτά μεριά της, τινάζοντας τά μετερά της στήθεια, στριφοκλώθοντας την κοιλιά της και τό μελαχροτιχώτο της ύπογαστρο, στροβιλίζοντας δαιμονισμένα στα ροδόζυμωτά της ποδάκια, κερδίξει για δώρο του χορού της ένα άσχητικό, ξέσκληδο, χρωτιασμένο και λερο κεφάλι με τό λυθρομένο λαιμό, τά μισάνοιχτα γυλδξβστα μάτια και τά κροσφαλιγμένα χείλια που κλείνουν μεσ' στο πηχτωμένο αίμα μιá γλώσσα και μιá οδοντοστοιχία που ξεστόμιζαν βρισξές και άναθήματα και μωσσοδσαν άκρίδες. Έχει πάνω ό Ουάιλντ βάξει ένα φιλι, όχι ένα φιλι άγνό, μά ένα φιλι της ήδονής, λάγνο, μακρορροφηχτο, μακροβστατημένο, φιλι του πάθους και του γλυκασμού!!...

Θιρωξ πώς αυτό τό φιλι είναι μοναδικό, και μονάξ ή τέχνη για ή φανασία του μάγου συγγραφέα του Ντόριαν Γκρέυ θα μπορούσε να τό κλείση σά ολύτιμο κειμήλιο στο χιλιοπλούμιστο θηζάρι μās; τραγωδία; σάν τη «Σαλώμη». Η ίβι έμ ενε; τη με τά ένιτροχ; ιτικώτερα λόμα θι στεφανώση την πρόη—τό άγο; τον έκρηλισμό; τό παρλήρημα της ήδονής;—κάνοντας την άπεαρωμένη πρηγκηπέσσα στάξομαχητά των γλυκερών της σπασμών να διερωξό αι άν είναι ή πικράδι του έξοτα για του αίμάτου που την ταξίζει σύγκρομη

*Έφταναν αυτά τὰ στερνὰ λόγια τῆς Σαλώμης γιὰ νὰ δικαιώσουν ὅλο τὸ τραγικὸ μονόπραχτο ἀριστοῦρημα ποῦ φαντάσθηκε ὁ Οὐάιλντ.

Ἐδῶ ἀκριβῶς ξεχωρίζετὴ ἡ σύλληψη τῆς ιδέας του· ἐνῶ σχεδὸν ὅλοι οἱ ἀμέτρητοι φιλόλογοι καὶ ποιηταὶ ποῦ καταπιάστηκαν μὲ τὸ μῦθο τῆς Σαλώμης, ἀφοῦ διαφέρουν σὲ δευτερεύουσες λεπτομέρειες, συμφωνοῦν στὴ γενικὴ ιδέα καρουσιάζοντας τὴν κόρη τῆς Ἡρφοδιάδας ὡς ἓνα ἀναίσθητο ἄγριο κορίτσι, ὄργανο τῆς μῦθου τῆς ἀφοσιωμένης στὴ μητρικὴ ἐκδίκηση, ὅπως διόλου ἀντίθετα καὶ διαφορετικά τὸ φαντάσθηκε ὁ Οὐάιλντ καὶ φυσικὰ δείχνει ἐδῶ τὴν πρωτοτυπία του. Δὲν εἶναι πιά τὸ ὄργανο ποῦ ἱκανοποιεῖ τὴ μητρικὴ λύσσα, δὲν εἶνε μιὰ κοιλία, παρὰ μιὰ παρθένα μὲ ὀρμὲς γυναίκα, θῆλυ, ἐφωδιασμένο μὲ ὅλα τὰ πάθη τοῦ φύλου τῆς προικισμένης μὲ τὸν ὅσο μεγαλὸ ἀσυνείδητο ἐγωισμό καὶ ἰσχυρογνωμοσύνη ποῦ μπορεῖ ποτὲ ἀνθρώπινο πλάσμα νὰ ἔχη. Μαζὶ μ' αὐτὰ τὴ στολίζει ὁ Οὐάιλντ μὲ ἓνα ἀτέλειωτο κομπολόγι ἀπὸ ὅλες τῆς ἀνθρώπινες ὀρμῆς, θυμὸ, περιέργεια, πονηριά, ἐπιμονή, ἔρωτα, μίσος, ἐκδίκηση, λύσσα, μετανοία καὶ ἐγωϊστικὴ ἱκανοποίηση στὸ τέλος. Εἶναι ἡ παρθένα ποῦ ἀνάγνο στὴ σκηνὴ γίνεται γυναίκα. Εἶναι ἀκόμα ἡ παρθένα ποῦ στὴν καρδιά τῆς δὲν μπόρεσε νὰ ριζώσει καὶ ν' ἀντίσῃ τὸ μπουμπουκι τῆς καλωσύνης.

Ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι, φυσικὸ ἦεν καὶ ὁ Οὐάιλντ νὰ τὴ φαντασθῆ μὲ τὴν ὑποκειμενικὴν του ἀντίληψη· μὰς; τὴν παρουσιάζει φορτωμένη μὲ ὅλα τὰ πάθη, ὑπερβολικὰ καὶ ἀγαλινωτῆ μιὰν υπεράνθρωπον Σαλώμη.

Βάζει δύο δυνάμεις νὰ συγκρουστούν· τὸ ἄγνο, τὸ ἄγνο, ὅμως ἐπιμόνο καὶ πεισματάρικο κορίτσι, ἡ ἐξωαντικεσσα τῆς ὀμορφιάς (ἐπειδὴ πολὺ ἔμορφη τὴ φαντάσθηκε, καθὼς καὶ ὁ Ναρραβὼθ στὸ θάυμασμά του) γίνεται θῦμα τῆς περιέργειας του. Πῶς; ἀκούοντας μιὰ φωνὴ ποῦ βγαίνει ἀπὸ μιὰ κλειτὰ στερνά. Ἐκεῖ μέσα εἶναι κλειστὴ ἡ βρομὰ, ἡ λέρα, ἡ ἀσκήμια τοῦ δραματιζόμενου ἀσκήτη, ἡ προσηλυτικὴ θρησκευτικαίρεσις, συγκεντρωμένες σ' ἓναν ἄντρα. Αὐτὸς ὁ ἀρσενικὸς γὰρ γυναίκα εἶναι ἀντιπαθητικὸς, ἀποτρόπαιος. Ὅχι ὅμως καὶ γιὰ τὴν ὡς τώρα παρθένα τὴν ἀκονήσεται Σαλώμη. Αὐτὴ ἄμα τὸν ζητάει, ὅλη τῆς ἡ ἀγνότητά μετὰλλάζει σὲ μιὰ πολὺ περιέργη ψυχολογικὴ λαγνεία. Μερικοὶ ποῦ θέλησαν νὰ χτυπήσουν τὸν Οὐάιλντ βρῖσκουν ἐδῶ τὴν ἀχίλεια πτέρνα τῆς «Σαλώμης». Εἶναι ὅμως πραγματικῶς τὸ ἀντίθετο. (Βοῦσκουν πῶς δὲ στέκει τὸ ὅτι φαντάσθηκε τὴν τερατώδη αὐτὴν περίσταση, πῶς μιὰ βασίλοκουλα παρθένα νὰ θέλῃ καὶ νὰ σώνει, στὰ καλὰ καθούμενα, νὰ δώσῃ τὴν παρθενία τῆς, νὰ θέλῃ νὰ φιλήσῃ τὸ στόμα ἐνὸς κατ'ἀλερου ἀσκήτη). Ἐπὶ πλέον ἔχομε μιὰν ὄρασις οὐκ ἔννιον ἀντίθεση. Ἐξωτεριστικὴ. Τὸ ὄρασις ζητᾶ νὰ προσφερθῆ στὸ ἄσκητο. Ἡ πριγκιποπούλα δίνει τὴν παρθενία τῆς στὸ φυλακωμένο ἀσκήτη. Ἐσωτεριστικὴ. Ἡ λαγνεία ἔρχεται σὲ σύγκρουση μὲ τὴν θρησκευτικὴ τυφλοεπίδα. Ἐπίγνωση τοῦ ἐξωτεριστικοῦ δὲν εἶναι ἀπὸ τὸν Οὐάιλντ ποῦ προσωποποιεῖ τὴν αἰσάντροπὴν ἐξοικειωσιὰ.

Καὶ ἐδῶ φαίνεται ἡ δύναμις τοῦ Οὐάιλντ, ἐπειδὴ ὅλοι αὐτεῖ οἱ χαρακτήρες, τόσο χτυπητοὶ καὶ βαθυνώριστοι, ἐξελίσσονται σὲ μιὰ μοναδικὴν ἁρμονία στὸ στενὸ ὄριο μᾶς μοναρχικῆς πράξης, καὶ αὐτὴ ἡ πράξις σώνει γιὰ νὰ μᾶς ἀναπτύξῃ τόσοτοῦς χαρακτήρες ὅσο καὶ τὴ ὄρασις· αὐτὴ ἡ συνθεσις, ἡ ὅποια κάθε ἄλλο δείχνει παρὰ μιὰ περιλήψη ἢ σύμπτυξη, ἀντὶ νὰ ὑποβιβάξῃ τὴ δραματικὴ ἐντύπωση, ἐναντίας τῆ μεγαλοκοιτιῆς ὄντας ἓνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικότερα σημεῖα αὐτῆς τῆς τραγωδίας ποῦ στὸ εἶδός τῆς εἶναι μοναδικὴ καὶ ἄφηκε σταθμὸν στὰ σύγχρονα θεατρικὰ χροινικά. Γύρω στὴν ἴδιαν ὑπόθεσις, ἄλλοι ἔγραψαν τέσσερις πράξεις. Τὸ «*οὐμ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὖ*» εἶναι ἐδῶ κατ'ἀλλήλοτα ἐφηρμοσμένο, τόσο μᾶλλον ἐπειδὴ, καθὼς εἶπαμε, ἡ μοναδικὴν πράξις τῆς «*Σαλώμης*» εἶναι ἓνα μεγάλο· συντελεστὴς στὴν ἀξία τῆς ὡς ἔργου τέχνης. Ἰσα ἰσα ἀκριβῶς γιὰ τὴν πρωτοτυπία. Οἱ δευτερεύουσες χαρακτήρες εἶναι καὶ αὐτοὶ σχεδιασμένοι μὲ τῆς ἴδιας δυνατῆς καὶ ἀμύλητες κωνδυλιῆς, ὁ Ναρραβὼθ, ὁ ἀκόλουθος τῆς Ἡρφοδιάδας, Ἐβραῖοι, Ναζωραῖοι, Καπαδόκες κτλ. Ἡ λεπτὴ μὰ τσουχτερὴ εἰσροναί γιὰ τοῦς Ἐβραῖοις καὶ Ναζωραῖοις καὶ γενικά γιὰ τὸ θεὸ καὶ τὴ θρησκεία εἶναι χαρακτηριστικαί.

Ἄλλος μεγάλος συντελεστὴς ἐκτός ἀπὸ τοῦς χαρακτήρες στὴν ἀξία καὶ στὴν πρωτοτυπία τοῦ ἔργου εἶνε ἡ εἰκόνας του. Σχεδὸν ὑπνωτίζουσιν καὶ δουλώουσιν τὸ θεατὸν στὴ σκέψη τοῦ συγγραφέα. Τὸ ἔργο ἔχει μεγάλη, πολὺ δυνατὴ

υποβλητικότητα. Κάθε σκηνή, κάθε λεπτομέρεια κάμει τή βαθειά της ἐντύπω-
ση. Θά ἔλεγε κανεὶς πῶς ἔχει μπροστά του τὴν ἐξημίμηνη φαντασία τοῦ Ἐντγκαρ
Πόου. Ὁ Ἰωάννης μέσα στή στέρνα μέ τή βαθειά προφητικὴ φωνή του ποῦ
μοιάζει σὰ νὰ βγαίνει ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, τὸ σκοτεινιωμένο φεγγάρι, ὁ
χορὸς τῆς Σαλώμης μπρὸς στὸν Ἡρόδη, τὸ χέρι τοῦ δήμιου ποῦ αἰματώσταχο
βγαίνει ἀπὸ τὴ στέρνα κρατῶντας στὸν ἀσημένιο δίσκο τὸ αἱματώχυτο κεφάλι
τοῦ προφήτη ποῦ ἀχνίζει ἀκόμα ἀπὸ τὸ ἀποκομο χῶμι του μαζιμαριού, τὸ χαμο-
κύλισμα τῆς Σαλώμης, ὅταν λάβῃ καταμυσαίνει μέ τὰ φίλια τῆς τὰ ἄλικα χεί-
λια τῆς νεκρῆς κεφαλῆς, εἶνε εἰκόνες ὑπέροχης τραγικῆς λυρικότητος. Λυρικός
ὀργασμὸς σὲ τραγῳδία· πράμα ἀσυμβίβαστο γιὰ τοὺς θεατρικούς σημερινούς
«κανόνες». Ἄλλα ὅταν πρόκειται γιὰ ἔργο τέχνης—τέτοιο ἔργο!—τοὺς «κανό-
νες» ποῖός τοὺς λογαριάζει!

Ὁ τυλικὸς ἄγγελος τῆς κλασσικῆς τραγῳδίας δὲν ἔδει ἰδέσταση. Ἐδῶ ὅλο
γίνονται μπροστά μας. Ὁ Ἰωάννης θὰ ἀποκεφαλίζονταν στὶ σκηνὴ ἀπάνω ἂν
δὲν ἦταν στὸ πηγᾶδι του· δὲν εἶνε τεχνολογικὸ σκέρσοο τοῦ Οὐάιλντ γιὰ νὰ
ἀποφύγῃ πάνω στή σκηνὴ τὸ ματοκύλισμα (τὸ Ὁρατιανὸ ne coram populo),
ἀφοῦ τὸ Ναρθαβώθ καὶ τὴ Σαλώμη τοὺς σκοτᾶνε ἀπάνω στή σκηνή. Ἐπειτα τί
ὄραιοι, τί γεμάτος λυρισμὸ ὁ θάνατος τῆς Σαλώμης, καθὼς τὸν φαντάσθηκε ὁ
φυλακισμένος τοῦ Ντὲ Πρὸφοῦντις. Τὴ στιγμή ποῦ γεύεται γιὰ πρώτη
φορὰ τὴν ὑπέροχτη, τὴν πικρὴ γλύκα τῆς ἀγάπης, δίχως νὰ νοιώσῃ γύρω τῆς
ποιὸς μένει καὶ ποιὸς φεύγει ἂν ἐσβύσαν τι φῶτα, ἂν σκοτεῖλαιε σὸ φεγγάρι,
τὴ στιγμή ποῦ πλανιέται στὴν αἰθέρια ἐρωτικὴ ἔκταση, τῆς ἀφαιροῦν τὴ ζωὴ.
Δὲν μεταγυρνᾷ στὴν πρόστυχη πραγματικότητα. Τί μεγαλεῖτηρ εὐτυχία! Καὶ
ποιὸς λέγει πῶς δὲν θὰ ἦταν δυστυχισμένη ἂν δὲν ἐλάπιζε τοῦ Ἡρόδη νὰ τὴ
σκοτώσῃ;

Ἡ τε ευταῖε; σκηνές τῆς Σαλώμης εἶνε ἄφθαστης ὀραϊότητος καὶ καλλι-
τεχνικότητος ὑπέροχης. Συνοψίζονται ὀκτώμια μιὰ φορὰ δυνατοί, χτυπητοὶ οἱ
χαρακτήρες τοῦ Ἡρόδη, τῆς Ἡρφιδιάδας καὶ τῆς Σαλώμης. Σκηνές φρικιαστι-
κῆς, ὑποβλητικώτατες, εἶνε ἀληθινῆς εἰκόνες ὅλο λυρισμὸ ποῦ ξεχειλίζει στὸ
τραγικὸ περιβάλλον. Συναρπάζεται κανεὶς τόσο ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴ ὄσο καὶ ἀπὸ
τὴ διανοητικὴ συγκίνηση. Τὰ δὲ τελευταῖα λόγια τῆς Σαλώμης, ἡ κατακλιεῖδα
τῆς τραγῳδίας, εἶνε κάτι τὸ ἀνείπωτο ποῦ προκαλεῖ ὅλες τῆς συγκινήσεις, κά-
θε λογῆς, στὸ ταραγμένο μυαλὸ τὸν ἀκροατή. ποῦ ξηφνιασμένος ἀπὸ τόσες πα-
ράξενες ὀπτασίες, μάρτυς ἐνδὲς τέτοιου ἀτοτρόποιου φονικοῦ, ζαλιζεται κυριο-
λεκτικῶς ἀπὸ τοὺς τελευταίους γλυκασμοὺς τῆς Σαλώμης στὰ μισόσφιχτα χεῖλια
τοῦ κομμένου κεφαλιοῦ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ προσδιορίσῃ τὴ νέα παράξενη συγκί-
νηση ποῦ ὡς τὰ τριεσβάθα τῆς καρδιάς του συγκλονίζει τὸ εἶναί του.

ΠΑΡΙΣΙ 4 Δ'. 1918.

καὶ γιὰ τὸ πιστὸ τῆς ἀντιγραφῆς

Μ. ΒΑΣΣΑΣ

12. Ε'. 1924

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ. Μιὰ μικρὴ σημείωση γιὰ τὸ λεκτικὸ ὕφος τῆς μετάφρα-
σης. Δὲν ἀποβλέπει τόσο σὲ μιὰ ποιητικὴ καλλιτέλεια, ὅσο στὴ θεατρικὴ ἐντύ-
πωση καὶ στὴ θεατρικὴ ἀπυργεῖα, δουλεμένη καθὼς εἶνε αὐτὴ ἡ ἐργασία γιὰ
τὴ σκηνή.

Μ. Β.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΗΡΩΔΗΣ ΑΝΤΙΠΑΣ, Τετράρχης τῆς Ἰουδαίας.

ΙΩΑΝΝΗΣ, ὁ προφήτης.

ΝΑΡΡΑΒΩΘ, ἀρχηγὸς τῆς φρουρᾶς.

ΤΙΓΕΛΛΙΝΟΣ, ἕνας νέος Ρωμαῖος.

Ἔνας Καππαδόκης.

Ἔνας ἀπὸ τῆ Νουβία.

Πρῶτος Στρατιώτης.

Δεύτερος

Ὁ Ἀκόλουθος τῆς Ἡρωδιάδας.

Ἑβραῖοι.

Ναζωραῖοι.

Σκλάβοι.

ΝΑΑΜΑΝ, ὁ δῆμιος.

ΗΡΩΔΙΑΔΑ, γυναῖκα τοῦ Τετράρχη.

ΣΑΛΩΜΗ, κόρη τῆς Ἡρωδιάδας.

ΣΑΛΩΜΗ

(Μιά μεγάλη ταράτσα στὸ Παλάτι τοῦ Ἡρώδη, πάνω ἀπὸ τὴν αὐλὴ τοῦ συμποσίου. Μερικοὶ στρατιῶτες εἶνε ἀκκουμισμένοι στὸ μπαλκόνι. Δεξιὰ μιὰ μεγάλη σκάλα καὶ πάνω ἀριστερὰ μιὰ παλιὰ στέφανα περιτριγυρισμένη μ' ἓνα πράσινο προϋντζινο τοίχωμα. Φεγγάρι.)

ΝΑΡΡΑΒΩΘ

Ἄποψε ἡ πριγκηπέσσα ἡ Σαλώμη τί ὠραία ποῦ εἶναι !...

Ο ΑΚΟΛΟΥΘΟΣ ΤΗΣ ΗΡΩΔΙΑΔΑΣ

Τὸ φεγγάρι διές !. ἄλλόκοτη μιὰ θέα ποῦ ἔχει !. Σὰ μορφὴ γυναῖκας δείχνει ποῦ ὄξω βγαίνει ἀπὸ τὸν τάφο. Μοιάζει σὰ γυναῖκα πεθαμένη θὰ νόμιζες τὸ θάνατο πὼς ἔβλεπε μπροστά του !...

ΝΑΡΡΑΒΩΘ

Ἀληθινὰ παράξενη πὼς φαίνεται ἡ θωριά του ! ...εἶναι ἀπαράλλαχτο σὰ χαϊδεμένη πριγκηπέσσα σ' ὄχροκίτρινα πέπλα τυλιγμένη ποῦ ἀπὸ μέσα φαγκρίζουν τὰσημένια της ἀσπρόλουστοι ποδάκια... σὰν πριγκηπέσσα δλόϊδια μὲ δυὸ περιστοράκια γιὰ πόδια, καὶ θὰ νόμιζες ἀπ' τὸ χορὸ πὼς βγαίνει.

Ο ΑΚΟΛΟΥΘΟΣ ΤΗΣ ΗΡΩΔΙΑΔΑΣ

Εἶνε ἀπαράλλαχτο σὰ μιὰ γυναῖκα πεθαμένη... Πὼς πάει ἀργοκινούμενο !..

(Θόρυβος στὴν αἴθουσα τοῦ συμποσίου)

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Τί χαλασμοὶ σοῦ κάνουν !..

Ποιοὶ εἶνε σάν τ' ἀγριογούμαρα τέτοιες φωνῆς ποῦ βάνουν ;

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Εἶναι οἱ Ὀβροοί... Πάντοτες ἴδιοι... Ποτὲ δὲν ἀλλάζον ;
Πάντα γιὰ τὴ θρησκεία τους πιάνουνται καὶ φωνάζουν.

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Γιὰ τὴ θρησκεία τους γιατί μαλλώνουνε ;

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Ποῦ ξέρω ;

"Ετσι πάντα τσακώνονται. Ἄκουσε νὰ σοῦ φέρω
κι' ἓνα... παραδειγμα, νὰ δῆς. Νά !... λένε οἱ Φαρισαῖοι
οἱ ἀγγέλοι πῶς ὑπάρχουνε ; κι' ὅμως οἱ Σαδδουκαῖοι
φωνάζουν πῶς οἱ ἀγγέλοι δὲν ὑπάρχουνε καθόλου.

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Μὰ νὶ τσακώνονται γι' αὐτά, μοῦ φαίνεται ὅπως διόλου
γελοῖο...

ΝΑΡΡΑΒΩΘ

Τὶ ώραία ἢ περιγηπέσσα ἡ Σαλώμη
ποῦ εἶνε ἀπόψε !

Ο ΑΚΟΛΟΥΘΟΣ ΤΗΣ ΗΡΩΔΙΑΔΑΣ

Πάνω της τὰ μάτια σου εἶνε ἀκόμη
πολὺ τὴ βλέπεις... Νὰ κυττᾶς, ἔτσι, μὲ τέτοιο μάτι
τὸν κόσμο, δὲν εἶνε καλὸ, μπορεῖ νὰ γίνῃ κατὶ
ἀλμύσιο...

ΝΑΡΡΑΒΩΘ

Τὶ ὡμορφόθωρη ποῦ δείχνει ἀπόψε !..

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

... Ἐμένα
τὰ μοῦτρα τοῦ Τετράρχη κάμποσο κατσοφιασμένα
μοῦ φαίνονται.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Σὰν νᾶβλεπε στὴ σκοτεινιά τὸν Ἄδη...

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Κατὶ τὸ δίχως ἄλλο θὰ κυττάξῃ στὸ σκοτάδι.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Μπορεῖ καὶ κάποιονε.

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Μὰ ποιόνε ;

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Ξέρω ἐγώ ;

Τί χλωμοπρόσωπη εἶνε ἡ πριγκηπέσσα !... ἔτσι ποτέ μου
χλωμή δὲν τὴν ἀντίκρυσα. Εἶνε σὰ σκιά τοῦ πέφτει
ἀπὸ ἄσπρο ἓνα τριαντάφυλλο σὲ δάργυρο καθρέφτη.

Ο ΑΚΟΛΟΥΘΟΣ ΤΗΣ ΗΡΩΔΙΑΔΑΣ

Μὰ μὴν τὴ βλέπης ἔσὺ πειὰ τὸ παρακάνεις !..

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Χύνει

κρασί στὴν κοῦπα τοῦ Τετράρχη ἡ Ἡρωδιάδα.

ΕΝΑΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΗΣ

Ἐκείνη

εἶνε ἡ Τετράρχαινα Ἡρωδιάδα ; ἡ μαυροφορεμένη
ἔκει κάτω, μὲ τὴ φορεσιά τὴν ἀργυροφοσιμένη
μὲ μαργαριταρόπετρες ;... ποῦ ἂ εἴ τῆς γυναῖκες μόνη
πασπαλιστὰ ἔχει τὰ μαλλιά της μὲ γαλάζια σκόνη ;...

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Ναί, ἡ Ἡρωδιάδα, αὐτὴ ποῦ λές, γυναῖκα τοῦ Τετράρχη.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Σὰν τὸν Τετράρχη στὸ κρασί κανένας δὲν ὑπάρχει
πειὸ μερακλῆς. Τριῶνε λογιῶν ἔχει κρασιά στὴ γέψη.
Τὸ πρῶτο ἀπ' ὅλα εἶνε αὐτὸ ποῦ τοῦ ἔχουν προμηθέψη
ἔπο τὸ νησί τῆ Σαμοθράκη, βυσσινὶ στὸ χρώμα
σὰν τὸ μανδύα τοῦ Καίσαρα...

Ο ΚΑΠΠΑΔΟΚΗΣ

Τοῦτον ἐγὼ ἀκόμα

δὲν ἔτυχε νὰν τὸν ἴδῳ.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

..Ἐχει ἓνα εἶδος ἄλλο

—ἀπὸ τὴν Κύπρο ποῦ ἔρχεται, κι' αὐτὸ νησί μεγάλο—
ποῦ ἔχει θωριὰ χρυσαφιστή...

Ο ΚΑΠΠΑΔΟΚΗΣ

Τρέφω γιὰ τὸ χρυσάφι

ἀγάπη ἀχόρταγη.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

...Καὶ τὸ ἄλλο κόκκινο, ποῦ βάφει

σὰν αἷμα· αὐτὸ ἀπ' τὴ Σικελία.

ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΥΒΙΑ

Τὸ αἷμα τὸ ἀγαποῦνε

οἱ θεοὶ μας στὴν πατρίδα. Καὶ γι' αὐτὸ μᾶς ἀπαιτοῦνε
δύο φορὲς, κάθε χρονιά νὰ σφάζουμε θυσία
ἔπο τὰ παιδιά μας μερικὰ σὲ ἀνύπαντρη ἡλικία·
πενήντα ἀγόρια κι' ἑκατὸ κοπέλλες. Μὸ ὅμως πάλι
δὲ θὰ τοὺς δίνουμε ἀρχετὰ, ... γιατί ἀπενιά μεγάλη
γιὰ μᾶς ἀκόμα δείχνουνε.

Ο ΚΑΠΠΑΔΟΚΗΣ

Δὲ μένει κανεὶς τώρα
θεὸς πειὰ στὴν πατρίδα μου· οἱ Ῥωμαῖοι ἀπὸ τὴ χώρα
τοὺς διώξαν. Λὲν πῶς στὰ βουνὰ κρυφτῆκαν· δὲν πιστεύω..
Τρεῖς νύχτες ἔχω στὰ βουνὰ παντοῦ ποῦ τοὺς γυρεύω,
καὶ δὲν τοὺς βρίσκω· στὰ στερνὰ νὰ τοὺς φωνάζω ἀρχίζω
μὲ τὸνομά τους... ὅμως κι' οὔτε ἔτσι ἔρχονται. Νομίζω
πῶς πέθαναν.

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

ἽΟλοι οἱ Ἑβραῖοι ἕνα θεὸ λατρεύουν
ποῦ νὰ τὸν δῆς ἀδύνατο.

Ο ΚΑΠΠΑΔΟΚΗΣ

Μὰ τότε πῶς πιστεύουν ;...
Λὲν τὸ χωράει ἡ σκέψη μου.

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Μόνο, κι' αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια,
πιστεύουν σ' ὅτι δὲν μπορεῖς νὰ ἰδῆς.

Ο ΚΑΠΠΑΔΟΚΗΣ

Σὰν παραμῦθια
ζεβζέικα μου φαίνονται.

Η ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ

Κατόπι μου θι φιάση
ἄλλος πειὸ δυνατώτερος ἀπὸ μένα στὴν πλάση·
τῶ σανταλιῶ του τὰ λουριά μὲ τὸ δικό μου χέρι
νὰ λύσω δὲ στέκω ἄξιος. ἽΑμα ἔλθη, ὅλα τὰ μέρη,
κι' αὐτὰ τὶ πειὸ μοναχικά, θὰ χαίρουνται, θὰνθοῦνε·
τὰ μάτια ὅλων τῶν τυφλῶν τότε τὸ φῶς θὰ ἰδοῦνε.
Αὐτὸς σὰν ἔλθη, ὅλοι οἱ κωφοὶ θὰκούσουνε καὶ πάλι·
τὸ βυζαχτάρικο μουρὸ τὸ χέρι του θὰ βάλῃ
μέσ' στὸν κρῖ φῶνα τοῦ θεριοῦ, καὶ θὰ ὀδηγᾷ στὰ δάση
ἀπὸ τὴ χαιτή τὰ λιοντάρια.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Κάντον νὰ σωπάση,
πάντα ἀνοησίες διαλαεῖ.

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

ἽΟχι δά! Αὐτὸς εἶναι ἕνας
ἄνθρωπος ἄγιος κι' ἄκακος—τὸ ξέρει δὰ καθέννας—

καὶ σὰ μὲ νοιῶνῃ, ἅμα καθεμέρα κατεβαίνω,
μ' εὐχαριστᾷ γιὰ τὸ φαγὶ ποῦ πάντα τοῦ πηγαίνω.

Ο ΚΑΠΠΑΔΟΚΗΣ

Ποιὸς εἶναι αὐτός ;

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

"Ενας προφήτης.

Ο ΚΑΠΠΑΔΟΚΗΣ

Πῶς τὸν λέν ;

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

"Ιωάννη.

Ο ΚΑΠΠΑΔΟΚΗΣ

Καὶ ἀπὸ ποῖο μέρος ἔρχεται ;... ἔδῶ ποῦ ἦλθε τί κάνει ;..

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

"Ἦρθε πέρ' ἀπ' τὴν ἔρημο· ἐκεῖ ἀπὸ ἀκρίδες ζοῦσε
κι' ἀπὸ μέλι ἄγριο τρέφονταν· ἀπάνω του φοροῦσε
ροῦχα ἀπὸ καμηλότριχο μὲ μιὰ πετσένια ζώνη.
Εἶχε θωριά τρομαχτική· νὰ τὸν περικυκλῶνῃ
κόσμος συνείθιζε ἀρκετὸς καὶ πίσω του νὰ τρέχῃ
λένε πολλοὶ πῶς κι' ὀπαδοὺς κατάφερε νὰ ἔχῃ.

Ο ΚΑΠΠΑΔΟΚΗΣ

Γιὰ τί μιλεῖ ;

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Δὲν ξέρουμε. "Αρχινᾷ, δίχως νὰ παύῃ,
λαλιὰ φοβέρας τρομαχτή· μὰ ὅμως νὰ καταλάβῃ
τί θὲ νὰ πῆ δὲν μπόρεσε κανεὶς μας.

Ο ΚΑΠΠΑΔΟΚΗΣ

Σὰ θελήσῃ

κανεὶς τὸν βλέπει εὐκολα ;

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

"Οχι ! τῶχει ἐμποδίσῃ

ὁ "Ηρόδης.

ΝΑΡΡΑΒΩΘ

Πάλι ἡ πριγκηπέσσα τὴ μορφὴ της πίσω
ἀπ' τὸ φουσερό της ἔκρυψε... Μοῦ ἔρχεται νὰ φιλήσω
τὰ δυὸ τὰ τρυφερόσαρξά της κάτωσπρα χεράκια
ποῦ γύρω στὴ φώλιτσα τους μοιάζουν περιστερᾶκια
ποῦ γοργοπτερογίγζουνε.. Σὰν πεταλοῦδες μοιάζουν
λευκές, ἀσπρόχαρες...

Ο ΑΚΟΛΟΥΘΟΣ ΤΗΣ ΗΡΩΔΙΑΔΑΣ

Μὰ σὰν πολὺ νὰ σὲ ταράζουν.

Γιατί τὴ βλέπεις ; Καρφωμένο πῖνω της τὸ μάτι
δὲν πρέπει νάχης. Φοβερὸ μπορεῖ νὰ γίνη κάτι,
(δείχνει τὴ στέρνα)

Τί φυλακὴ παραΐξενη !...

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Στέρνα παληὰ ἀφισμένη.

Ο ΚΑΠΠΑΔΟΚΗΣ

Στέρνα παληὰ ; ὄγεινὸ κανένας γιὰ νὰ μένη
δὲ θάναι βέβαια καὶ πολὺ.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Πῶς ὄχι ;... Ἐδῶ ριγμένος
δώδεκα χρόνια σαραληχτός, ἀπ' ὅλους ξεχασμένος
ὁ πεῖο μεγάλος ἀδερφός τοῦ Ἡρώδη ἔχει καθίση,
—ὁ πρῶτος τῆς Ἡρωδιδας ἀντρας—κι' ἔχει ζήση.
Ἐγὼ δὲν τὸν ἐσκότωσα. Μετὰ τὸν εἶχαν πνίξη.

Ο ΚΑΠΠΑΔΟΚΗΣ

Τὸν ἔπνιξαν ! μὰ ποιὸς λοιπὸν τόλμησε νὰ τὸν γκίξη !...

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

(δείχνει τὸ δῆμο, ἓνα θεῶρατο μαῦρο)
Αὐτὸς ἐκεῖ, ὁ Νααμάν ὁ μαῦρος.

Ο ΚΑΠΠΑΔΟΚΗΣ

Καὶ διόλου

δὲ δεΐλιασε ; δὲ σκιαύτηκε ;

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Ἄ μπᾶ !.. γιατί ;... Καθόλου.
Τὸ δαχτυλίδι τοῦ ὁ Τετράρχης τοῦ τὸ εἶχε δώση.

Ο ΚΑΠΠΑΔΟΚΗΣ

Ποιὸ δαχτυλίδι ;

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Τοῦ θανάτου, ἔτσι νὰ τὸν σκοτώση
στιγμὴ δὲ δίστασε.

Ο ΚΑΠΠΑΔΟΚΗΣ

Ναί... μὰ ὅμως βασιληὰ κανένα
σὰν πνίγουν εἶνε φοβερό !...

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Γιατί ; Σὰν τὸν καθένα
καὶ οἱ βασιληάδες ἔχουνε λαμό...

Ο ΚΑΠΠΑΔΟΚΗΣ

Θαρρῶ πῶς κάτι

φρικαλέο θᾶναι τέτοιο πράμα !

ΝΑΡΡΑΒΩΘ

Ἡ πριγκηπέσσα νάτη !..
σηκώνεται... Ἀφίγει τὸ τραπέζι... ταραγμένη
πολὺ εἶναι... Ἔρχεται γιὰ ἐδῶ.— Ἀπὸ ἐκεῖ μέσα βγαίνει
ἐδῶ πάνω. Πόσο χλωμασμένη δείχνει !.. Σὰν καὶ τώρα
χλωμὴ ποτὲ μου δὲν τὴν εἶδα.

Ο ΑΚΟΛΟΥΘΟΣ ΤΗΣ ΗΡΩΔΙΑΔΑΣ

Μὰ σὺ δις τὴν ὥρα
τὴ βλέπεις. Πᾶψε... κάνε μου κι' ἐμένα αὐτὴ τὴ χάρη...

ΝΑΡΡΑΒΩΘ

Σὰν περισσότερὸ πού ἔχασε τὸ δρόμο πῶχει πάρη,
σὰ νάρκισσος στὸν ἄνεμο πού τρέμει—σὰ λουλουδί
ψιλοπασπάλιστο θωριάζει μ' ἀσημένιο χνουδί !

ΣΑΛΩΜΗ

(μπαίνοντας)

Δὲ βαστῶ πειὰ ἐκεῖ μέσα· δὲ βαστῶ, δὲν ὑπομείω...
Γιατὶ ὁ Τετράρχης πάνω μου ὄλο νᾶχη καρφωμένο,
κάθε στιγμή, τὸ μάτι του καθὼς τᾶνοιογκλεινῆ
σὰν τυφλοπόντικας ;... καθέννας βέβαια θὰ τὸ κρίνῃ
ἄπρεπο τέτοιο πράμα ἔτσι δὰ νὰ μέ κυττάζῃ
ὁ ἄντρας τῆς μητέρας μου. Δὲ ξέρω κι' ἂν πειράζῃ,
μὰ βέβαια δὲν τοῦ στέκει.

ΝΑΡΡΑΒΩΘ

Μέσ' ἀπ' τὸ συμπόσιο τώρα
μόλι, ἐβγήκες, πριγκηπέσσα ;...

ΣΑΛΩΜΗ

Ἄχ! ἐδῶ τέτοιαν ὥρα,
πόσο γλυκόπνοα φυσάει τᾶγέρι !.. Νάναπνῆ
μπορεῖ κανέννας ἐδῶ πάνω... Μέσα ἐκεῖ εἶναι Ἑβραῖοι
πέρα πὸ τὴν Ἱερουσαλήμ, πού ἀλληλομαδιοῦνται
γιὰ τῆς γελοῖες τοὺς λειψυγίες καὶ ἀλληλοχτυπιοῦνται...
Βάρβαροι πού ὄλο πίνουνε καὶ τὸ κρασί σκορλᾶνε
στὸ πάτωμα... Ἕλληνες ἀπὸ τὴ Σμύρνη πού ἀγαπᾶνε
νὰ βάφουν μάγουλα καὶ μάτια, τὰ μαλλιά τοὺς πού ἔχουν
σγουρὰ μὲ σύστριφτα πλεξούδια... Αἰγύπτιοι πού προσέχουν
μὲν τοὺς ξεφύγη λέξη ἀπὸ τὸ στόμα τοὺς, γεμάτοι
ὑποκρισία, μὲ μακροὺς ἀπὸ νεφροῖτη κᾶτι
καρφίτσες, τυλιγμένοι σὲ πυρρόξανθους μανδύες...
Ρωμαῖοι δίχως ἀνθρωπιά, γουρούνια, πού ἀνοησίεις
στὴν παρδαλή τοὺς γλώσσα λένε.. Ἄα !.. τοὺς Ρωμαίους πόσο
βαριέμαι !.. νθρωποὶ ἀδιάντροποι, χωριάτες, μὰ π' ὤ ὡς τέσο
πέρουν ἓνα ὕφος σὰν ἀρχόντοι καλομαθημένοι.

ΝΑΡΡΑΒΩΘ

Πριγκηπέσσα δὲν κάθεσαι ;... δὲν εἶσαι κουρασμένη ;...

Ο ΑΚΟΛΟΥΘΟΣ ΤΗΣ ΗΡΩΔΙΑΔΑΣ

Τί τῆς μιᾶς ; Γιατί τὴ βλέπεις ;—Κάτι τί θὰ γίνῃ ἀπαίσιο.

ΣΑΛΩΜΗ

Τί ὡμορφη ἀπόψε φαίνεται ἡ σελήνη !
Σὰ δεκαρίτσα εἶνε μικρὴ, σὰν ἀσημένιο ἀνθάκι...
Εἶνε καὶ ἀθῶα, ἀπόννηρη, ἀγνή σὰν κοριτσάκι...
θὰ κρούβῃ βέβαια κ' ὡμορφιὰς παρθένας. Ναὶ παρθένα
θᾶναι, δὲ θὰ ντροπιᾶστηκε ποτὲς ἀπὸ κανένα,
καὶ σάντρες, σὰν ἄλλες θεές, ποτὲ τὸν ἑαυτὴ της
δὲ θᾶφῃκε.

Η ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ

Ἦρθε ὁ Γυιὸς τοῦ Ἀνθρώπου, ἦρθε ὁ φωτοδότης,
ἔφτασε... καὶ οἱ ἀλογάνθρωποι στοὺς ποταμοὺς κρυφτήκαν,
μέσ' στὰ ποτάμια οἱ νεράιδες ποῦ ἔμεναν, τᾶφήκαν
καὶ χώθησαν στῆς φυλλωσιὰς βαθειὰ στὴ δάση μέσα.

ΣΑΛΩΜΗ

Ποιὸς εἶνε αὐτὸς ποῦ μίλησε ;...

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Ὁ προφήτης, πριγκηπέσσα.

ΣΑΛΩΜΗ

Ἄ, ὁ προφήτης ; Εἶναι αὐτὸς ποῦ ὁ Ἡρώδης τὸν φοβᾶται;

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Κανεὶς γιὰ τοῦτο τίποτε δὲν ξέρει, οὔτε θυμάται
μίλησεν ὁ προφήτης Ἰωάννης.

ΝΑΡΡΑΒΩΘ

Πριγκηπέσσα,
θέλεις τὸ ἀνάκλιτρό σου νὰ τὸ φέρουνε ἀπὸ μέσα ;
Εἶνε νυχτιὰ μαγευτικὴ στὸν κῆπο.

ΣΑΛΩΜΗ

Τὴ μητέρα
μου ἀλήθεια τὴν κακολογεῖ ;

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Κανεὶς μας ἔδω πέρα
ποτὲ δὲν ἐκατάλαβε τί λέγει, πριγκηπέσσα.

ΣΑΛΩΜΗ

Ναί, πάντα τὴν κακολογεῖ.

(μπαίνει ένας δούλος)

Ο ΔΟΥΛΟΣ

Γιὰ τὸ συμπόσιο μέσα
ὁ Ἡρώδης σὲ παρακαλεῖ σὰ θέλῃς νὰ γυρίσης,
πριγκηπέσσα.

ΣΑΛΩΜΗ

Δὲ θέλω νᾶρθω.

NARRABΩΘ

Νὰ μὲ συγχωρήσης,
πριγκηπέσσα, μᾶν δὲν πᾶς μέσα, κάποια δυστυχία
μπορεῖ νὰ γίνῃ.

ΣΑΛΩΜΗ

Ἄνθρωπος γέρος στὴν ἡλικία
εἶναι ὁ προφήτης ;

NARRABΩΘ

Μέσα νὰ σὲ πάγω ἄφησέ με,
πριγκηπέσσα, καλλίτερα γύρισε πίσω.

ΣΑΛΩΜΗ

Πέ με,
εἶνε ὁ προφήτης ἄνθρωπος γέρος στὴν ἡλικία ;

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Ὁχι, εἶνε νέος, πριγκηπέσσα.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Ἀπόδειξη καμμία
γιαυτὸ δὲν ἔχεις. Ὁ Ἡλίας λένε ποῦ εἶναι.

ΣΑΛΩΜΗ

Ὁ Ἡλίας
αὐτὸς ποιὸς εἶναι ;

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Ἐνας παλῆος αὐτῆς τῆς ἐπαρχίας
προφήτης, μὰ πολὺ παλῆός.

Ο ΔΟΥΛΟΣ

Τί ἀπάντηση νὰ δώσω
γιὰ τὸν Τετράρχη, πριγκηπέσσα ;

Η ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ

Μὴ χαίρεσαι ὡς τόσο
τῆς Παλαιστίνης γῆ, ἐπειδὴ κείνη ἢ βέργα ἔχει σπάση
ποῦ σ' ἔδερνε... Ἀπὸ τοῦ φειδιοῦ τὸ σπόρο, ἅμα θὰ σκάση,

πετιέται ἡ σαῦρα, καὶ αὐτὸ ποῦ θὰ γεννήσῃ ἐκείνη,
θὰ ἐξολοθρέψῃ τὰ πουλιά.

ΣΑΛΩΜΗ

Τί παρὰ ξενο ἀφίνει
ἀχὸ ἢ φωνή του ! Θὰ ἤθελα πολὺ νὰ τοῦ μιλήσω.

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Ἄδύνατο εἶνε, πριγκηπέσσα, νὰ σεῦχαριστήσω
ψυχὴ ὁ Τετράρχης δὲν ἀφίνει μαυτὸν νὰ μιλήσῃ,
ἀκόμα καὶ στὸν ἀρχιερέα του τῶχει ἐμποδίσει.

ΣΑΛΩΜΗ

Θέλω μαζί του νὰ μιλήσω.

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Τοῦτο, πριγκηπέσσα,
τῶν ἀδυνάτω ἀδύνατο.

ΣΑΛΩΜΗ

Τὸ θέλω,
ΝΑΡΡΑΒΩΘ

Στὸ συμπόσιο μέσα
δὲν εἶνε προτιμώτερο, ἂν κρίνης, νὰ γυρίσης ;

ΣΑΛΩΜΗ

Βγάλτε τον ἔξω τὸν προφήτη.

(βγαίνει ὁ δοῦλος)

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Νὰ μᾶς συμπαθήσης
μὰ δὲν τολμοῦμε, πριγκηπέσσα.

ΣΑΛΩΜΗ

(πλησιάζει τὴ στέργα καὶ βλέπει κάτω)

Τί πηχτὸ σκοτάδι
ἐκεῖ κάτω ! Φοβερὸ σὲ τέτοιο σκοτεινὸ πηγάδι
θᾶναι νὰ ζῆ κανεῖς. Σὰ μνήμα μοιάζει δλοανοιγμένο...

(Στοὺς στρατιωτῆς)

Μὰ δὲ μὲ ἀκοῦτε ; Βγάλτε τὸν προφήτη. Περιμένω
νὰ τὸν δῶ.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Μὴ μᾶς τὸ ἀπαιτήσης, στὸ παρακαλοῦμε,
πριγκηπέσσα.

ΣΑΛΩΜΗ

Ἄκόμα περιμένω.

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Θι σφαγτοῦμε,
πριγκη έσσα στὰ πόδια σου φτάνει νὰ τὸ θελήσης.
Μὰ δὲν μποροῦμε οὔ ζητᾶς αὐτὸ νὰ τὸ ἀπαιτήσης
ἀπὸ τὰμᾶς δὲν ἔπρεπε.

ΣΑΛΩΜΗ

(βλέποντας τὸν Ναρραβῶθ)

Ἄααα!

Ο ΑΚΟΛΟΥΘΟΣ ΤΗΣ ΗΡΩΔΙΑΔΑΣ

Τὸ χέρι σου, Θεέ μου,
μὴ γίνῃ καμμιὰ συμφορά!

ΣΑΛΩΜΗ

(πηγαίνει στὸν Ναρραβῶθ)

Αὐτὴ τὴ χάρη, πέ μου,
θὰ μοῦ τὴν κάνης, Ναρραβῶθ. Γιὰ μένα θὰ τὴν κάνης.
Πάντα σοῦ δείχτηκα καλή, τὸ ξέρεις. Καὶ δὲ χάνεις
τίποτε. ἂν πῆς τὸ ναί. Γυρεύω νὰ τὸν δῶ μονάχα
μιὰ στιγμή, τὸν παράξενο προφήτη. Πόσα τάχα
γιαυτὸν δὲν εἶπαν ;.. Καὶ συχνὰ ἔχω ἀκούση νὰ μιλήῃ
γιὰ κεῖνον ὁ Τετράρχης... ἀπὸ φόβο τὸν φυλάει.
Δὲν τὸν φοβᾶσαι, Ναρραβῶθ ;

ΝΑΡΡΑΒΩΘ

Κανένας δὲν ὑπάρχει
ποῦ νὰ φοβᾶμαι, πριγκηπέσσα· μὰ ἀπὸ τὸν Τετράρχη
βγῆκε ρητὴ διαταγή, νὰ μὴν ἀνασηκώσῃ
τὸ σκέπασμα τοῦ πηγαδιοῦ κανεῖς.

ΣΑΛΩΜΗ

Ἵστε μιὰ τόση
χάρη δὲν κάνεις, Ναρραβῶθ, γιὰ μέ ;... αὔριο σὶ γυρίσω
ἀπὸ τὴν πύλη ποῦ εἶδωλα πουλοῦνε, θὰ σοῦ ἀφήσω
πρασινωπὸ ἓνα πούλουδο στὰ πόδια σου νὰ πέση.

ΝΑΡΡΑΒΩΘ

Πριγκηπέσσα, δὲν τὸ μπορῶ.

ΣΑΛΩΜΗ

Μὰ ἐμένα ἀφοῦ μ' ἀρέσει,
θὰ τὸ μπορέσης, Ναρραβῶθ. Τὸ ξέρεις πὼς γιὰ μένα
σὺ θὰ τὸ κάνης. Κι' αὔριο τὰ μάτια μου ἔσενα
κάτω ἀπὸ τὰ πέπλα θὰ κνττάζουν, καὶ θὰ σοῦ γελάσω
ἀπ' τὸ γιοφύρι, ποῦ εἶδωλα ἀγοράζουν, σὰν περάσω
καὶ θὰ μέ βλέπης, Ναρραβῶθ. Βλέπε με, κνττάξέ με...
Ἄ... ξέρεις ποῦ ὅτι κι' ἂν σοῦ πῶ σὺ θὰ τὸ κάνης. Διέ με...

Καλά τὸ ξέρεις... Βέβαιη καὶ γι' αὐτὸ ἦσαν, ἀκόμη...

ΝΑΡΡΑΒΩΘ

(γνέφει στὸν τρίτο στρατιώτη)

Βγάλ' τὸν προφήτη. Θέλησε ἡ πριγκίπισσα Σαλώμη
νὰ τὸν ἰδῆ.

ΣΑΛΩΜΗ

*Ααα!

Ο ΑΚΟΛΟΥΘΟΣ ΤΗΣ ΗΡΩΔΙΑΔΑΣ

Πῶς τῆς Σελήνης ἡ θωριά ἀλλαγμένη
φαίνεται τώρα! Μοιάζει σὰ γυναίκα πεθαμένη
ποῦ πλεμᾷ νὰ τυλιχτῆ στὸ σάβανο ποῦ σέρνει.

ΝΑΡΡΑΒΩΘ

*Ἐχει ἀλλόκοτη μορφή! *Ὅποιος τῆ δῆ, τὴν πέρνει
πριγκιποπούλα δλόμικρη ποῦ ἔχει ἀπὸ κεχομπάρι
τὰ μάτια της. Σὰ μιὰ μικρὴ πριγκίπισσα μὲ χάση
χαμογελάει στοὺς πέπλους της σὰ σύννεφα ντυμένη.
(ὁ προφήτης βγαίνει ἐξω ἀπὸ
τὴ στέρνα. Ἡ Σαλώμη τὸν βλέπει
καὶ πισωβημοτίζει σιγὰ—σιγὰ.)

ΙΩΑΝΝΗΣ

Αὐτὸς ποῦ εἶναι, ποῦ ἡ κοῦπά του στάζει ξεχειλισμένη
ἀπ' τὰ νομήματα; Ποῦ πάει, ποῦ βρίσκεται ἐκεῖνος
ποῦ θὰ πεθάνῃ μ' ἄρ' ἑστὰ μάτια τοῦ λαοῦ σὰ χτῆνος
μέσ' στὴν ἀσημοστόλιστη τῆ φορεσιά μιὰ μέρα;
Κάλεσ' τον γιὰ νὰ κοῦση τῆ φωνὴ ποῦ ἤχουσε πέρα
στὴς ἐρημιές καὶ στὰ παλάτια.

ΣΑΛΩΜΗ

Σὲ ποιὸν ἀποτείνει

τὰ λόγια αὐτά;

ΝΑΡΡΑΒΩΘ

Δὲ ξέρω, πριγκιπέσσα.

ΙΩΑΝΝΗΣ

Ποῦ εἶναι ἐκεῖνη
στοὺς τοίχους ποῦ ὅταν εἶχε ἰδῆ ἄντρες ζωγραφισμένους
Χαλδαίους, ὁμορφάνθρωπους, μὲ χρώματα βαμμένους,
τόσο πολὺ γλυκάθηκε ποῦ ἔστειλε στὴ Χαλδαία
προξενητές;

ΣΑΛΩΜΗ

Λέει τῆ μητέρα...

ΝΑΡΡΑΒΩΘ

*Ὁχι!..

...Μοῦ μπῆκε ἡ ἰδέα

γιὰ κείνην πῶς μιλά, εἶμαι βέβαιη.

ΙΩΑΝΝΗΣ

Ποῦ βρίσκεται ἐκείνη

ποῦ ταχτικά τὸ σῶμα της ὀρέγονταν νὰ δίνη
 στους ἄρχοντες τῆς Ἀσσυρίας μέ τῆς φαρδιές ζουνάρες
 στή μέση, ποῦ φοροῦν τῆς παρδαλόχρωμες τιάρες ;
 Ἀντὴ ποῦ εἶνε ποῦ ἀφῆκε νὰπολάσουν τὸ κορμί της
 οἱ νέοι ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ποῦ πῆσαν τὴν τιμὴ της,
 αὐτοὶ μέσ' στὴν πορφύρα καὶ μέσ' στὰ λινι ντυμένοι
 μέ τὴν δλόχρωση ἀσπίδα σφιχτασματομένοι,
 ποῦ ἀσημοχτύπητη φοροῦνε περικεφαλαία,
 καὶ μέσα σὲ θεριοῦ κορμὶ κλείνουν καρδιὰ γενναία ;
 Νὰ σηκωθῆ ἀπὸ τὸ κεββάτι πέσ' τὴν τῆς μοιχείας
 ἀπ' τὴν κοίτη ὅπου σέρονε αἰ νὰ βγῆ τῆς ἀμαρτίας,
 νὰκούρη ἐκείνου τὴ λαλιὰ ποῦ ἔχει παστρέψη, στρώση
 τὸ δρόμο τοῦ Κυρίου καὶ νάρθῃ νὰ μετανοιώση
 γιὰ ὅτι λάθεψε. Ἄν κι' αὐτὸ ποτὲ δὲ θὰ θελήσῃ
 νὰ χάμη κι' ἀπ' τῆς ἀνομίας δὲ θὰ ξεκολλήσῃ
 Πέ τῆς ἐδῶ νάρθῃ.

ΣΑΛΩΜΗ

Μὰ αὐτὶς σὰ φόβητρο στὴ φύση
 εἶναι δλόιδιος.

NARRABΩΘ

Πριγκηπέσσα, σὲ παρακαλῶ ἐδῶ πέρα
 μὴ μένης πειά.

ΣΑΛΩΜΗ

Πεὶ ὀφθαλμολογία ἀπ' ὅλα του φ' βέρα
 μοῦ προξενοῦν τὰ μάτια του, σὰν τρυπες μανουλιμένες
 σὲ χαλί ἀπὸ τὴν Τύρο δλόγυρα τσουροφλισμένες
 μέ δαδιά. Δείχνουν σι σπηλιές πὺν δρόκοι κατοικοῦνε,
 καθὼς στὴν Αἴγυπτο ἡ σκοτεινιασμένες ροῦγες, ὅπου ζοῦνε
 κι' ὅπου φωλιάζουν τὰ ροια τὰ θεριά. Σὰ μαῦρες μοιάζουν
 λίμνες, ποῦ ὅλο φαναστικά φεγγάρια τῆς ταράζουν....
 Νομίζεις πῶς δὲ θὰ ξαναμιλήσῃ ;...

NARRABΩΘ

Πριγκηπέσσα,
 ἐδῶ μέσα, σὲ παρακαλῶ, μὴ μένης, ἔμπα μέσα.

ΣΑΛΩΜΗ

Πόσο πολὺν ἔξαντλήθηκε !.. Μοιάζει σὶ φιλντισιένιο
 λευκόθωρο ἀγαλμα, φτενό, σὰν πρῶσωπο ἀσημένιο

εἶναι ἴδιος. Χωρὶς ἄλλο θάνατι ἀγνὸς σάν τὸ φεγγάρι...
μοιάζει ἀπαράλλατος ἀχιτίδα φεγγαροῦνια... σάν κλιωνάρι
φαίνεται δλάγγυρο... καὶ θάχη παγερό τὸ σῶμα
σάν τὸ φιλντίσι... Πειὸ σιμὰ πολὺ θάθελα ἀκόμα
νὰ τὸν ἐκύτταξα.

ΝΑΡΡΑΒΩΘ

Μῆ, πριγκηπέσσα !

ΣΑΛΩΜΗ

Πειὸ κοντά του
θὸ ἦθελα νὰ πλησιάζα νάβλεπα τὴ θωριά του.

ΝΑΡΡΑΒΩΘ

Μά.. πριγκηπέσσα, πριγκηπέσσα !..

ΙΩΑΝΝΗΣ

Αὐτὴ ποῦ μέ κ'ιττάζει
ποιά ἔναι ; Δὲ θέλω ἀπίνω μοι τὸ μάτι της νὰ βάζῃ.
Γιατί τὰ μάτια της σ' ἐμένα νάχη καρφωμένα
κάτω ἀπὸ τὰ ματόφρυδα τὰ χρυσοσκονισμένα ;..
Δὲν τὴ γνωρίζω...κι' οὔτε κἂν θέλω νὰ τὴ γνωρίσω·
Πέ της νὰ φύγῃ· αὐτῆς δὲν εἶναι ποῦ ἦρθα νὰ μιλήσω.

ΣΑΛΩΜΗ

Εἶμαι ἡ Σαλώμη τῆς Ἡρφδιάδας θυγατέρα
τῆς Ἰουδαίας πριγκηπέσσα.

ΙΩΑΝΝΗΣ

Σύρε πίσω, πέρα,
τῆς Βαβυλῶνας κόρη ! Ἐπὸ τοῦ Θεοῦ τὸν διαλεγμένο
τραβήξου, στάσου ἀλάργα !.. Ἡ μάνα σου ξεχειλισμέ νο
σκορπώντας τῆς ἀσέλγειας τὸ κρασί ἔχει ξεχύση
σ' ὅλο τὸν κόσμον, ποῦ ὡς τοῦ Θεοῦ ταῦτιὰ ἔχουν ἀντηχήση
τὰ κρίματά της !

ΣΑΛΩΜΗ

Ἄχ, ἀκόμα ! Λάλησε καὶ πάλι,
Ἰωάννη. Μοῦ ἔχτέπησε ἡ φωνὴ σου στὸ κεφάλι
σάν τὸ γλυκότερο κρασί.

ΝΑΡΡΑΒΩΘ

Πριγκηπέσσα !..

ΣΑΛΩΜΗ

Ἰωάννη,
λάλησε πάλι, λάλησε καὶ πέστης τί νὰ κάνῃ
αὐτῆς ποῦ σὲ παρακαλεῖ.

ΙΩΑΝΝΗΣ

Μακρὰ ! μὴ μὲ πλησιάσης,

γέννημα τῶν Σοδόμων... Μὲ τουλάχιστον νὰ σκεπᾶσης
τὸ πρόσωπό σου, τρέξε καὶ χουφτιές νὰ πασπαλίσης
τὴ στάχτη στὸ κεφάλι σου. Πήγαινε νὰ ζητήσης
στὴν ἐρημιὰ τὸ Γυιὸ τοῦ Ἄνθρώπου.

ΣΑΛΩΜΗ

Αὐτὸς ὁ Γυιὸς τοῦ Ἄνθρώπου
ποιὸς εἶναι ; Μήπως ἄραγε τὴ γλύκα τοῦ προσώπου
σου θὰ μπορῆ, Ἰωάννη, νᾶχη ;

ΙΩΑΝΝΗΣ

Φύγε ἀπὸ προστά μου !..
Νὰ φτερουγίξῃ στὸ παλάτι γοητῶν ταυτιά μου
τὸν ἄγγελο προβοδιστὴ τοῦ Χάρου.

ΝΑΡΡΑΒΩΘ

Ποιγληπέσσα.
μὴ μένης, ἴκετεύω σε, στρέξε πειά, γύρνα μέσα !..

ΙΩΑΝΝΗΣ

Ἄγγελε τοῦ Κυρίου, ἔδω τί θὲς μὲ τὸ σπαθί σου ;
Σ' αὐτὸ τὸ ἀνόσιο τὸ παλάτι ποιὸν ζητᾶς ;... Θυμήσου
ἡ μέρα πῶς δὲν ἔφ' ασε ἐκεينوῦ ποῦ θὰ παθᾶν
ντυτὸς στὸν ἀσημόραφ.ο μανδύα του...

ΣΑΛΩΜΗ

Ἰωάννη !..

ΙΩΑΝΝΗΣ

Ποιὸς μίλησε ;

ΣΑΛΩΜΗ

Μὲ τὸ κορμί σου εἶμαι ἐρωτημένη,
ἐπειδὴ σ' ἐν τοῦ χωραφιοῦ τὸ κρῖνο, ποῦ ἀπομένει
ἀθήριστο παντοτεινά, εἶναι ἄσπρο· σὰν τὰ χιόνια
εἶναι κατάλευκο ποῦ σκέπουν τῆς κορφῆς αἰώνια...
Εἶναι ἄσπρο σὰν τὰ χιόνια τῶν βουνῶν στὴν Ἰουδαία
ποῦ πλημμυρίζουνε τοὺς κάμπους...Κι' ἀπ' αὐτὰ τὰ ὠρεῖα
κατάλευκα τριαντάφυλλα, πῶχει στὴν Ἀραβία
ἡ βασίλισσα στὸν κῆπό της, χωρὶς ἀμφιβολία
δὲν εἶναι καθὼς τὸ κορμί σου κατάσπρο κανένα...
οὔτε κἂν τὰ τριαντάφυλλα τὰ μοσκομυρισμένα
στὸν κῆπο τῆς βασίλισσας πῶχει στὴν Ἀραβία....
Οὔτε ἡ αὐγὴ στῆς φυλλωσιὲς σὰ ρίχνει μία-μία
χρυσοαχτίδα της... καὶ οὔτε ἀκόμα ἡ σελήνη
τὰ στήθεια της στῆς θάλασσας ἰὰ στήθεια ὀπτόταν κλίνει...
Τὸ σῶμ'ί σου τὸ πειὸ λευκὸ τὸ θαῦμα εἶναι τοῦ κόσμου !
Νὰ σοῦ τὸ ἀγγίσω ἄσε με...

ΙΩΑΝΝΗΣ

Χάσον μακρὰ ἀπὸ ἔμπρός μου,
τῆς Βαβυλῶνας θρόμμα !.. μέσ' στὸν κόσμον ἡ ἁμαρτία
ἦρθε ἀπὸ τὴ γυναῖκα. Μὴν πῆς πειὰ λέξη καμμία,
δὲ θὰ σ' ἀκούσω· τὴ φωνὴ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὸ στόμα
ποῦ βγαίνει ἀκούω μίναχά.

ΣΑΛΩΜΗ

Σύ... ἔχεις ἓνα σῶμα
σιχαμερό, σὰν τοῦ λευκοῦ τὸ σῶμα σιχαμένο...
Μοιάζει ντουβάρι δλόρθο μὲ σοβὰ κατασπρισιμένο
ποῦ οἱ ὄχεντρος σεροκυλιοῦνται καὶ γεννοβολοῦνε
ὄλοι οἱ σκορπιοί... σὰν ἀσπρισιμένους τάφος ὄπου ζοῦνε
ὅσα βδελύγματα ἔχει ἡ γῆς. Σύ... ἔχεις ἓνα σῶμα
ἀπαίσιο. Μὲ τῶν μαλλιῶν σου αὐτὸ τὸ μαῦρο χροῶμα
εἶμαι, Ἰωάννη, φλομισμένη. Τὰ μαλλιά σου μοιάζουν
σὰν τὰ κατὰμυρα τσαμπιά σταφύλια ποῦ θαναμάζουν
εἰς τῆς Ἐδὲμ τὴ γῆ ὅσοι πᾶν... Εἶναι σὰν τοῦ Λιβάνου
τῆς κέδρους τῆς πανύψηλης ποῦ ρίχνουν ἀπὸ ἄνω
τὸν ἥσκιο τους γιὰ τὰ λιοντάρια, γιὰ τοὺς κλέφτες, ποῦ ὅλη
τὴ μέρα μένοννε κορυμμένοι μακρὰ ἀπὸ τὴν πόλη...
Ἡ ἀτέλειωτες μαῦρες νυχτιῆς ὅταν εἶναι κορυμμένο
τὸ πρόσωπο τοῦ φεγγαριοῦ, καὶ ὅπταν φοβισμένο
τὸ κάθε ἀστέρι τρεμοσβύνει, καὶ ἡ σιωπὴ στὰ δάση
δὲν εἶναι μαῦρες σὰν ἐκεῖνα... Τίποτες νὰ φτάσῃ
τὸ χροῶμα τῶν μαλλιῶν σου δὲν μπορεῖ ἀπὸ τοῦ κόσμου
τῆς ὁμορφίης. Νὰ στὰ χαδέψω, ἄσε με....

ΙΩΑΝΝΗΣ

Ἄπ' ἔμπρός μου
φύγε γυναῖκα τῶν Σοδόμων. Χέρι μὴν ἀπλώνῃς
γιὰ νὰ μέγγιξῃς. Τὸ ναὸ τοῦ Θεοῦ μὴ βεβηλώνῃς.

ΣΑΛΩΜΗ

Τροισάσκημα εἶναι τὰ μαλλιά σου ! Λιγδοβουτημένα
στὴ σκόνῃ καὶ στὴ λασπουριά, δλόϊδια καθὼς ἓνα
στεφάνι ἀπὸ ἀγρωίγκαθα ποῦ μπροστὰ σοῦ ἔχουν βάλῃ
στὸ μέτωπο... σὰ μαῦρα φεΐδια γύρω στὸ κεφάλι
καὶ στὸ λαϊμό σου μοιάζουν τυλιγμένα... Τὰ μαλλιά σου
δὲν τάγαπῶ. —Τὸ στόμα σου, καὶ ἀπ' ὄπου ἡ λαλιά σου
βλύζει, λιμπήστηκα, Ἰωάννη... Μοιάζει σὰ σημάδι
κόκκινο σέλεφάντινο πύργο, σὰν κοκκινάδι
σκαστοῦ ροδιοῦ ποῦ φίντισένιο χάραξε μαχαῖρι...
Τῆς ροδωιάς τᾶνθια ποῦ ἀνθίζουνε στὰ ὄραϊα μέρη
τῆς Τύρου, ποῦ τριαντάφυλλα περνοῦν στὴν κοκκινάδα
δὲν ἔχοννε τὴν ἄλκη ποῦ στάζει νοστιμάδα
τὸ στόμα σου... Τὰ κόκκινα χωνιά διάπλατα πού ἔχουν
ἡ σάλπιγγες ποῦ διαλαλοῦν τὸ βασιλεῖα, σὰν τρέχουν

οἱ ὄχι οἱ ἀπὸ τὴ φόβου τοὺς σὺν τῆς ἀκούσουν, χρῶμα
 δὲν ἔχουν τόσο κόκκινο ὡς τὸ δικό σου στόμα...
 Τοῦ τρυγητὴ τὰ πόδια τοῦ μαλάζουν τὰ σταφύλια
 στὸ πατητήρι, κόκκινα δὲν εἶνε ὡς τὰ χεῖλια
 γύρω στὸ στόμα σου... Κι' αὐτὰ τὰδὼα περιστεράκια
 ποῦ κατοικοῦνε στοὺς ναοὺς, δὲν ἔχουνε ποδάκια
 κόκκινα ὡς τὸ στόμα σου... Ὅποιος ἔχει γ' ὄψη
 πρὸ τὸ κυνήγι στὰ λιοντάρια, ὅπ' ἔχει ἀντικρῦση
 τῆς τίγρεις τῆς περὶ φανερὸς μὲ τὸ πυρρό τους χρῶμα,
 πόδια δὲν ἔχει κόκκινα ὡς τὸ δικό σου στόμα...
 Μοιάζει τὸ στόμα σου κορῶνι τοῦ εἶναι ψαρεμένο
 πρὸ τὸ γιαλὸ τὸ βοῦδου στὴ θαμφοεγγιά, κρυμμένο
 ξεπίτηδες γιὰ βασιληάδες... Σὺν ἐκεῖνο μοιάζει
 τὸ σιναπίδι, τὴ μογιά, ποῦ στοῦ Μωβ σιναίζει
 τῆς σκοτεινοσπηλιῆς, ὁ Μωαβίτης... Τῆς Περσίας
 ἔχει ἓνα τόσο ὁ ρήγας ἀνεχτίμητης ἀξίας
 βαμμένο μὲ κινν. βαρι, πλουμιστὸ μὲ κορῶνι
 τὴν ἀκρη, μὰ τ' χρῶμαί του δείχνουν τιποτένια
 μπροστὶ στὸ κόκκινο τοῦ σφάζει τὸ δικό σου στόμα...
 Σὺν κι' αὐτὸ χάρμα κόκκινο ἄλλο δὲν εἶδα ἀκόμα
 στὸν κόσμον... Στ' σου... ἄσε με... θέλω νὰ στὸ φιλήσω...

ΙΩΑΝΝΗΣ

Ποτὲ τῆς Βαβυλῶνας θυγατέρα!... Μείνε πίσω,
 κόρη ἀπ' τὰ Σόδομα! πῆτε! ποτέ!...

ΣΑΛΩΜΗ

Ἐχω μεγάλη
 λαχτὸρα γιὰ τὸ στόμα σου, σοῦ τὸ ζητῶ καὶ πάλι
 νὰ στὸ φιλήσω.

ΝΑΡΡΑΒΩΘ

Πριγκηπέσσα ποῦ εἶσαι ἀπὸ μυρσίνη
 ἓνα δροσᾶτο περιβόλι ποῦ εὐωδιᾶς ξεζύνει,
 τὸ περιστέρι ποῦ εἶσαι τῶν περιστεριῶν, δὲν πρέπει
 ὀλοένα αὐτὸν τὸν ἀνθρώπο τὸ μῆτι σου νὰ βλέπη
 μὴν τὸν κυτῆς... δὲν ἔστεκε ἔτσι δεῖ νὰ τοῦ μιλήσης
 νὰ τὸ ὑποφέρω δὲ μπορῶ. Μὴν τοῦ μιλήης, νὰ ζήσης,
 τρισαγαλή μου, πριγκηπέσσα...

ΣΑΛΩΜΗ

Λαχταρῶ, Ἰωάννη,
 τὸ στόμα σου νὰ τὸ φιλήσω.

ΝΑΡΡΑΒΩΘ

(σκοτώνεται καὶ πέφτει ἀνίμεσα
 στὴ Σαλώμη καὶ στὸν Ἰωάννη).

Ἄσαυ!..

Ο ΑΚΟΛΟΥΘΟΣ ΤΗΣ ΗΡΩΔΙΑΔΑΣ

Ἐχει πεθάνη

γι' αὐτὴν ὁ νέος ἀρχηγὸς ποῦ ἦρθε ἀπ' τὴ Συρία.
Σκοτώθηκε! Καὶ τὴ ζωὴ του πρόσφερε θυσία
γι' αὐτήν, αὐτὸς ποῦ φίλος μο ἦτανε! Τοῦ ἔχω πάρει
ἓνα κασσάκι μυρωδιές, καθὼς κι' ἓνα ζευγάρι
ἀσημοδουλεμένα σκουλαρήκια... Νὰ ὅμως τώρα
ποῦ ἄψυχος κείτεται!.. Καλὰ ἔλεγε πὼς ἦρθε ἡ ὥρα
ποῦ ἀπόψε θὰ μᾶς πλ κωνε μεγάλη δυστυχία!
Τὸ εἶπα κι' ἐγὼ κι' ἔτσι ἔγεινε. Εἶχα νοιώσει μάπυρία
πὼς ἓνα πτώμα ἀπόψε μᾶς ζητοῦσε τὸ φεγγάρι...
ὅμως αὐτὸν δὲ σκέφτηκα πὼς γύρευε νὰ πιάσει.
"Ἀχ! καὶ γιατί νὰ μὴν τὴν κούψω;... ἂν ἦτανε κρυμμένος
σὲ μιὰ θεοσκοτεινὴ σπηλιὰ δὲ θάταν σκοτωμένος,
γιατὶ δὲ θὰ τὸν ἔβλεπε...

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Πριγκηπέσσα, μπροστά σου
ὁ νέος ἀρχηγὸς μας ἐσκοτώθηκε.

ΣΑΛΩΜΗ

"Ὁχι, στὶ σου!..

"Ἄσε με!.. Θέλω νὰ φιλήσω τὸ ἀλυκὸ σου στόμα.

ΙΩΑΝΝΗΣ

Καθόλου δὲ φοβήθηκες ἴσα με τώρα ἀκόμα
τῆς Ἡρωδίδας γέννημα; δὲ σοῦ εἶπα τοῦ θανάτου
πὼς ἄκουσα τὸν ἄγγελο ποῦ ἔσεισε τὰ φτερά του
μέσο στὸ παλτι;

ΣΑΛΩΜΗ

"Ἄσε με, θέλω νὰ σοῦ φιλήσω
τὸ στόμα σου.

ΙΩΑΝΝΗΣ

"Ἀπ' ἀλάργα τῆς μοιχείας κόρη, πίσω!..
ἓνας μονοχάθ σου δείξει ποῦ εἶν' ἡ σωτηρία
εἶναι αὐτὸς ποῦ σοῦ μίλησα... Στὴν παραθαλασσία
τῆ Γαλιλαία θὰ τὸν εὔρησι.. σὲ μὴ βροχα μένει
καὶ μὲ τοὺς ἀποστόλους του μιλᾷ. Γονατισμένη
ἀπ' τὰ κρογιαλὶ κάλεσ' τον. Κι' ὅταν ἐρθῇ σιμὶ σου,
μπροῦντα ρίξου, ξαγορέψου ὅλα τὰ κρίματά σου
καὶ ζήτα του συχώρεση, γὰ ὅλα ὅσα ἔχεις κίνη.

ΣΑΛΩΜΗ

Νὰ σὲ φιλήσω ἄσε με τὸ στόμα σου, Ἰωάννη.

ΙΩΑΝΝΗΣ

Π' ἀνάθεμά σε, γέννημα, ποῦ ξεπροπυχιασμένη
μὲνα στὸν κόσμον γέννησε!.. νάσαι καταραμένη!

("Ἐλεῖ συνέλεια)

ΜΟΝΟΣ

Δ'

Στὸ σπίτι της ἦτανε ὀλομόναχη.

Τῆς εἶπε:

—Πρόκειται γιὰ κάποιο σπουδαῖο ζήτημα... Νά, ἔτσι, γι' ἓνα ταξίδι ἄμεσο, ἀπαραίτητο, γιὰ μίαν ἄμεση ἀπεμάκρυνση ἀπ' τὴν ἀτμόσφαιρα κείνη τὴν πνιγηρὴ τῶν θεῶν, τῶν γονιῶν, τῆς οἰκογενειακῆς μούχλας, καὶ γενικὰ τῶν συμφερόντων... νά... ἀπλῶς δηλαδὴ ἤθελε νὰ τῆς προτείνει μιὰ πράξη πού τοὺς ἐπέβαλλε ἡ ἀγνή της ἀγάπη, τὸ ἀληθινὸ καὶ πάνω ἀπ' τὶς κοινωνικὲς συμβατικότητες αἰσθημάτων...

Μὲ ἄλλο τρόπο εἶχε σκοπὸ ὁ Δημήτρης νὰ προλογισαί τὴν ἀρρώσθησίν του. Εἶχε μάλιστα κι' ἀποστηθισμένον ἐκεῖνο κομμάτι τῆς λέξης "Ὅμως, τὰ μάτια της στὴ σκιὰ εἶχανε μίαν ἀπόχρωση μαβιά καὶνο τὸ πρῶν, καὶ ἀπὸ ὅλο της τὸ εἶναι ἔβγαλε κάποια ἀρώματισμένη αἴγλη, κάτι τι ἔτσι σὰν μίαν ἀδελφὴ ἀναπνοὴ τοῦ μυστηρίου τῆς ψυχῆς της καὶ τῆς σάρκας της, κάτι πού κείνη τὴ μέρα μονάχα τοῦλεφετε στὴν ἀντίληψή του. Ἐξ ἄλλου ἦτανε σοβαρὴ, καὶ οἱ κινήσεις τῶν γυμνῶν μπράτσων της ἀγρές, καὶ πολὺ μετρομένες, ἔδιναν συγκεκριμένα σχήματα σὲ σκέψεις βαρεῖς, μπορεῖ καὶ ὀδυνηρές.

Αὐτὸ δὲν ξέφυγε ἀπ' τὴν παρατήρηση τοῦ Δημήτρη, γιὰ τοῦτο καὶ μὲ κάποιο ῥόμο μὴ τοῦδὸν καὶ τὰ λόγια του δὲν εἶχανε πειστικότη-
τα, ἀνοῖξε γρήγορα-γρήγορα τὸ πορτὰ εἴγ του καὶ τῆς ἄπλωσε ἐκεῖ πάνω στὸ μικρὸ ἀραβικὸ τραπέζι τοῦ σαλονιοῦ δυὸ κίτρινα χαρτιά μὲ βούλες, ἀριθμοὺς καὶ ὑπογραφές. Ἐπειτα, καθὼς ἡ Ἀλίκη ἦτανε ἀνε-
γυρμένη στὰ μαξιλάρια τοῦ καναπέ, ἀμίλητη, μὲ βυθισμένη τὴ σκέ-
ψη στὴν ομίχλη τῶν μοιραίων περιγυμνάσεων, πού σιγ-σιγὰ μούσκενε
κείνο τὸ παλιὸ σαλόνι, ὁ Δημήτρης ἔλεσε μὲ τὰ γόνατα προστάτης
καὶ παίρνοντας στὴν ἀγκαλιά του τὶς μακριὰς κνήμες της μὲ ἀκουμπι-

σμένο άπάνω τους τό ξανθό του κεφάλι άρχισε νά τής μελίσει μέ άργόσυρτη φωνή και μισόκλειστα βλέφαρα:

—Θά μέ συχωρέσεις, τής έλεγε, πού μόνο σημαία σ' αγαπώ τόσο άπεριόριστα, πού όλες οι μέρες τής περασμένης άγάτης πού είχα γιά σένα δέν άξίζουνε, όλες μαζί, μιá στιγμή σ' νά κ' αυτή τής σημερινής μου άγάτης. Θά μέ συχωρέσεις πού δέν είχα τό θάρρος ώς τώρα νά σ' αγαπώ λεύτερα, νά σκεφτώ γιά σένα λεύτερα κι' έξω από τή γύρω μας καθήκοντα και τις ύποχρεώσεις, και θά μου συχωρέσεις ακόμα, άγάτη μου, τό κρυώτερο: τό πώς είχα φανταστεί έξένα δεμένη στό καθήκοντα και τις ύποχρεώσεις; αυτές...

Έκείνη έκλεισε τή μάτια τής, κι' ο Δημήτρης: έξακολούθησε:

—Μου φαίνεται άπίσιοντο τό πώς ώς έρχεσ' ο' αγαπούσα κατά τόν τρόπο πού μεμάθε τό σπίτι μου κι' ή δασκάλα μου. τό πώς μπόρεσα νά σου πώ τόσα ψέμματα, νά λογαριάσω μέ σοβαρότητα τήν έγκριση τών αισθημάτων μου άπ' τό σπίτι μου τό πώς; ύπολόγισα τήν ευτυχία μας μέ τά κεφάλαια τών έπιχειρήσεων του πατέρα.

Έσώπασε και τήν εκύταξε. Για μιá στιγμή μονάχα ή Άλίκη άνοιξε τά μάτια τής, σιγάντησε τή δική του, και μέ κάποια βιαστική ιαροχή τή ξανάκλεισε άμέσως.

—Ω καλή μου, καλή μου, μήν μιλήσεις, ναι, μήν μέ συχωρέσεις μέ λόγια, είσαι καλή νά μήν θέλεις νά μέ κάνεις νά πονέσω βαθύτερα, έχεις άπειρο έλεος στην ψυχή σου γι' νά μέ συχωρές σιωπηλά. Ήτανε πιά καιρός. Έδώ μέσα όλα είνε μονηλιασμένα από τήν πολυκαιρία, ένώ στό σπίτι μου όλα είνε πάλι διεφθαρμένα από τό χημά. Έλα, θά δημιουργήσουμε μιá καινούργια ζωή από μένα και σένα, άκουσες καλά; από μένα και σένα...

Ο Δημήτρης άρχισε νά θυμάται σιγά.—σιγά τώρα, ό,τι είχε σχεδιασμένο νά τής πει:

—Ω αγαπημένη, νάβρες τήν αγωνία τών τελευταίων αυτών ημερών. Έβησα μέ τήν προσδοκία τών όνειρομένων αυτών στιγμών πού μ' άκούσεις γονατισμένο νά σου φωνάσω τό «έλα νά φύγουμε». Σ' αγαπώ και μ' αγαπάς! τί ευτυχισμένο άρμόνισμα λέξουν! Σκέψου καλή μου! δυό είσιτήρια γιά τό Μπρίντιζι, κατ' ευθείαν. Δεύτερη θύση. Θάταν όμορφότερα τρίτη, μί σκέφτηκα πώς μπορεί νάσαι άσυνήθιστη... Γιατί όμως μου στρεφείς τά μάτια σου σ' αυτές; τις στιγμές; Θάχουμε, καλή μου, και μιá μικρή κατάθεση στην τσέπη, μόλις είκοσι χιλιάδες. Όσα θά μ' ά χρειασθούν νά στρεφώσουμε τή δουλειά μας, τήν άγάτη μας, τή ζωή μας,...

Τής πήρε τή χέρια και τή σκούνησε λίγο. Αυτή είχε τά μάτια τής πάντα κλεισμένα.

—Μά μου φαίνεται πώς τρέμεις, Άλίκη, δέν είνε αλήθεια πώς συγνηθήθηκες; Ω πώς σ' αγαπώ, πώς σ' αγαπώ! Θά πάμε στό Παρίσι, στό Βερολίνο, στό Φλωρεντία. Ξέρω όλα τά Έλβετικά καντόνια άπ' τή γεωγραφία. Είχα ένα δάσκαλο, ξέρεις, πού μ' άσ μάθαινε άπόξω, σάν' τραγουδι. Θά πάμε και στην Έλβετία λοιπόν. Και γιατί νά μήν πάμε στις Κοναρίους νήσους; Μήν τυχόν και δέν τις ξέρουμε κι' αυτές στην γεωγραφία; Και πού δέ θά πάμε! Θά περπατούμε πάντα

μὲ περσασμένα τὰ χέσια ἀπ' τῆ μέση, θὰ σ' ἔχω ἀπ' τὸ ἀριστερὸ μου μέρος πάντα, γιὰ νὰ μὴν βαδί, ουμε ὅπω; ὅλος ὁ κόσμος, αἱ; δὲν εἶνε ὠ-
 ραί; αὐτό; Δὲ βί, σκεῖς ὁμοῦς πὼς πρέπει κάτι καὶ σὺ νὰ πῆς; Θάθελα
 κᾶ οἷα παρατήρηση νὰ μοῦ κάνεις, ἔξρω κι' ἐγὼ, μπορεῖ ἐπὶ τέλους νὰ
 ἰη θὲς νὰ φτάσουμε ὡς τὰ νησιά των καναρινῶν, υπορεῖ αἴφνης νὰ
 προτιμᾶς τὰ ταξίδια μὲ τραῖνο. Ὁμολογῶ, ἔχουμε κι' αὐτὰ τὸ γουστο
 τους.. Κῦτάξε πὼς σοῦ ζάρωσε τὸ φου τάνι σου μὲ τίς περιπτύξεις
 μ ν ὡς τόσο, θὰ στ. ξεζαράσω ὁμοῦς ὁ ἴδιος μὲ τὰ χέρια μου, γιὰ δὲς,
 νὰ, αὐτὴ ἢ πιέτα.. Τώρα θὰ μέ ρωτήσεις καὶ πόσο κάνουν τὰ εἰσιτήρια,
 πρέπει νὰ μέ ρωτήσεις, γιατί εἶμαι λίγο σπάταλος, κάνουν τρεῖς χιλιά-
 δες τριακό, ες τριάντα ἑ, τὰ καὶ πενήντα, μὲ τὸ φαγητὸ ὁμοῦς, δὲν πρέ-
 πει νᾶσαι ὑπερβολικ, τοιγκου, α...

Ἡ Ἄλικη ἐσηκώθηκε σοβαρῆ ἀλλε κατακόκκινη καὶ εἶπε ἔξω
 αὐτὲς τίς λέξεις :

— Δημήτρη φτάνει. Δὲν σάγαπῶ ἐντελῶς. Κατάλαβες; Δὲν ο' ἄ-
 γαπῶ καθόλου...

Ἔλα τὰ πράγματα ἔμεναν στὶς θε εἰς τους. Τίποτα δὲν ἐσημείω-
 σε καμ, μεταβλή. Ἄπ' ἔξω κάποιος μανάρης διαλαλοῦσε μὲ πολὺ
 μπριό τὰ σέσκονλά το, καὶ ἡ πόρτι τοῦ σαλονιοῦ μεσανόχηκε ἀπὸ
 τὸ σπρωξιμο τοῦ λευκῶ γάτου τοῦ σπιτοῦ ποῦ ζήταγε νὰ βγεῖ ἔξω.
 Μὲ τὸ σπρωξιμο ὁμοῦς τῆς πόρτας, τὰ πσιναὶ πόδια τοῦ γατου φαλαγ,
 κωνιάστηκαν κι ὁ Δημήτρης τὸν ἐβοήθησε νὰ βγεῖ, λευτερόνοντάς τον.
 Ἔπειτο ὁ Δημήτρης στροφήκε καὶ μὲ ἤσυχο β, μα βάδισε πρὸς τὸ
 βάνδος τ ὦ σαλονιοῦ, πρὸς τ παληόπιανο, ποῦ ἦτανε κεῖ πέρα παραπε-
 τα ἴενο. Ἐκεῖ χωρὶς κανένα σκοπ, δίχως νὰ ἔξερει τί κάνει, ἀνοί, ει τὸ
 πιάνο καὶ μὲ τὸνα δάχτυλο πατάει δυὸ ψηλὲς νότες βαριά. Ἔνα; ξε-
 χαρβαλωμένος ἦχο, ποῦ ἀκούνοντάς τον σοῦ, χονταν ἀκατάσχετα γέ-
 λοια, ἀντήχησε ὀλόξερος καὶ ἰμν, ες στὴν παράξενη ἐκεῖνη σιγαλιὰ τοῦ
 δωματίου.

Βαρὺς, ἀσήκωτος ἀπὸ τὸ βάρος του, βαρὺς κάτω ἀπὸ τὸ φορτίο
 ὅλων τῶν ἀναστεναγμῶν, τῶν γέλοιων, των λάγων φωνῶν, τῶν ξε-
 σκισμένων κρανηγῶν, τῶν κατ'ιχθόνιων σκέψεων, (ιτιδιασμένος ἀπὸ σα-
 τυρικῶς ὄργανοις, ῥόδιος καὶ γαλάζιος μαζύ, μαῦρος καὶ πρασινο-
 κίτρινος ἀπ) μι ε προσιώνια συλήθεια νὰ δίνεται σ' ὅποιο χρῶμα ξεγε-
 λάει τὸ ἀνθρώπινο μάτι, εὐκολοσύβαστος καὶ καλὸς νοικάτορας τῆς
 καρδιάς μας, ὥσπο, εὐχαριστώντας τον, δεχτοῦμε νὰ τὸν ἀναγνωρίσου-
 με ἀφέντη, ἔτσι λένε πὼς μᾶς παρουσιάστηκε ὁ ἔρωτας ἀπὸ μιὰ ἐποχὴ
 προϊστορικῆ. Ἄπ' τότες οἱ ἄνθρωποι τιν θωροῦν μὲ ἔξτατικότητα
 χαζή.

Στὶς θολὲς ἀχτίες τῶν ματιῶν ποῦ τοῦ ριχνουν συναντοῦν τίς
 χαζὲς ματιὲς τῶν ἐρχέγονων ἀνθρώ, ων, τῶν οὐρακουτάγκων, τῶν λο-
 λουδιῶν καὶ τῶν ἐλέφαντων.

Ἐκεῖνος ποῦ δὲν ἀγάπησε, εἶπε πὼς δὲν ἐκύταξε τὸν ἔρωτα σὺν

ἔξτατικός χαζός. Ἡ γνώμη του θὶ ἦτανε σοφή, ἄν προλάβαινε νὰ τὴν ἐκφράσει προτοῦ πεθάνει ἀπὸ ψυχικὸ μαρασμό.....

—Καταραμένς ἔρωτα !...

—Μὲ βρίζεις ; Ἐκαμα στὴ γῆ γκρεμινὸς ξερὸς κι ἄποτομους, μὰ οἱ ἄνθρωποι μου βρῆκαν καὶ τὰ μπιστόλια. Εἶνε καὶ κείνα ἔλευτερωτικά....

—Εἶνε ἔλευτερωτικά εἶπες ;...

—Δὲν ξέρω, δὲν ξέρω, δὲν σοῦ φαίνομαι λοιπὸν ὠραῖος ;

Ντύνεται γυναῖκα καὶ ἐπιδεικνύεται...

—ᾠ! τὸν ἄθλιο πόσο ἄμορφος εἶνε!....

Ἡ Ἄλίκη στέκεται κεῖ πέρα ἀκίνητη, δὲν μιλεῖ καὶ τὶ μάτια της δὲν τὸν κοιτᾶζουν ἐκείνον, ἀπλῶς πέφτουν ἀπάνω στὸ δέρμα τῆς καμηλοπάρδαλης ποὺ σκεπάζει τὸ πτωμα μπροστὶ τὸν καναπέ. Ὅλα αὐτὰ θύμιζαν κλοπιὸ πρόσφατο γεινός. Γεγονός; Γεγονός; Ἀπολύτως ἄδύνατο....

Ἡ Δημήτρης βρίσκει διέξοδο σ' ἓνα παρᾶξενο γέλοιο.

—Ἀληθεῖα, εἶνε πάρα πολὺ ἄστειο αὐτό, κοντεύω νὰ μὴν ἔχω πιά δικιά μου ἄτομικότητα, ἐπὶ τὰς τὶς συνήθειές σου, τὸν τρόπο τῆς κουβέντας σου, ἀκόμα σχεδὸν καὶ τὶς συνήθειες ὅλων αὐτῶν ποὺ ἀγαπᾶς καὶ ποὺ σὲ περιστοιχίζουν. Εἰς τὸ τραπέζι, λέω, ὅταν εἶμαι χοριασμένος καὶ μοῦ προσφέρουν κάτι, «ὄχι, εὐχαριστῶ, ἔφαγα καὶ μὲ τὸ πάρα πᾶνω», γιατί ἔτσι λέει καὶ ἡ μητέρα σου, εἰς τὶς συζητήσεις μου ἔχω τὸ ὄφος τοῦ θ.ίου σου, μεταχειρίζομαι τὶ ἀγαπημένα του ἐπίθετα «ἀθάνατος» «χρῆστικοποιημένος» «καλοθερμένος ἄστος», κίθουμι ἀκόμα μὲ τὸν τρόπο ποὺ ἀγαπᾶς νὰ κίθουσι στὶς καρέκλες, ὅπως καθόσουνα, θυμάσαι; ἓνα βραδάκι στὴν Ἄλυσσα, θυμάσαι; Εἴμαστ' εἰς τὸν μέγα στὶς ἀόριστες σκιές τῶν δέντρων, εἶχες τὰ γόνατα ψηλά ἐνωμένα, καὶ κρεμασμένα ἄλ' τὰ ντακουῖα στὴν ἐμπρόσθια περόνα τῆς καρέκλας, ὡς ἓνα παιδί. Τὸ λεγὸς σὺν φόρεμα κυλιόταν σχεδὸν στὸ δροσερὸ χορτάρι τοῦ πάρκου, μ' ἄρρες ἔτσι καὶ ἠδονίζομυ, ὅταν τὶς στιγμὲς ποὺ τῷ μακρονά σου, σὲ αἰσθίνουμι μέσα σ' αὐτὸ τὸν τρόπο τοῦ καθίσματός μου. Τὰ λουλούδια δὲν τὰ μωρίζομαι, μόνον τὰ χαϊδεύω, γιατί ἔτσι σὲ εἶδα νὰ κίνεις καὶ σύ. Ἐγὼ ἀκόμα μὰ συνήθεια ποὺ τὴν μολογῶ μονάχα σήμερον. Μαζεύω ὅ,τι ἀτοκλειστικὸ ἦτανε ἢ εἶνε δικό σου, ὅ,τι δὲν ἐσκέφτηκες ἐσὺ νὰ μοῦ τὸ δώσεις ἢ ἴδια. Μ' ἄρρες ἔτσι νὰ σοῦ κλέψω ἓνα μαραμένο γιασεμὶ ποὺ ἐκιτρίνισες μὲ τὰ δάκτυλά σου καὶ ἔπειτα τὸ πέταξες, ἓνα μικρὸ μαντιλάκι ἀπὸ τὸν κόρφο σου, ἓνα κομάτι ἀπὸ φέικιο ποὺ ἔτσάλινονες διὰ τὰς ὄψεις ὡς σὲ στὰ χέρι σου. Αὐτὰ εἶνε πράγματα ὅπως δίσκου δικά σου, ποὺ δὲν εἶχες ταγμένα νὰ μοῦ τὰ δώσεις, γιατί ἐκεῖνα ποὺ ἐσὺ μοῦ δίνεις εἶνε δικὰ μου πιά, δὲν εἶνε δικὰ σου, καὶ ἐγὼ θέλω νὰ εἶμαι πάντοτε μὲ σένα...

Ἐρωτησάμην τῆς κωλλόντας τὰ χεῖλια του στὸ προσωπὸ τῆς καὶ ἀναστενάζοντας βραχνά. Ἀντιστάθηκε αὐτὴ εὐγενικὰ μὰ ἐπίμονα, τότε ἐκείνος τὴν ἐδάγκωσε καὶ τὴν ἄφησε. Δὲν ἐβγαλαν μιλιὰ. Ὁ Δημήτρης ἀποτραβήχτηκε σὲ μιὰ γωνιά καὶ κάθισε σὲ μιὰ καρέκλα πλάι

στὸ τραπέζι μὲ τὸ σερβίτσιον τοῦ τσαγιοῦ. Μὲ τὸ ζερβὶ χέρι ἔστριβε τὴν βρουίτσα τοῦ σαμποραριῶ, στὶ δόντια του αἰροσφύριζε ἓνα τραγουδι τῆς λαντιέρας. Πέρασαν κάμποσα δευτερόλεπτα πού μετριόνταν ἀπὸ τοὺς σύν οἰοῦς δυνατοῦ; χτύπους τῆς καρδιάς του....

Ἡ βρουίτσα τοῦ σαμποραριῶ, καθὼς στριφογυρίζουνταν ἀπ' τὰ δάχτυλα τοῦ Δημήτρη, ἔβγανε τὸ μοναδικὸ θόρυβο τοῦ δωματίου, ἓνα σκουριασμένο σύντομο ἤχο. Σὲ λίγο μοναχὰ ἡ φωνὴ ἑνὸς παληατζῆ σκαφίλωσε ὡς τὸ ὕψος τῶν παραθύρων.

Ἀπλωσε ἀπ' αὐτὴν τὸ βλέμμα καὶ προσπάθησε νὰ ὑπολογίσει τὸ τί μπορούσε νὰ εἶνε γι' αὐτόν. Ἐτοῦτ' οὐκ ἀνέφερε πολὺ. Ἡ ἀπληθυσία ἦτανε σύντμητη καὶ ξερή. Γι' αὐτὸν ἐκεῖνη ἦτανε τὸ πᾶν, χωρὶς τὴν παραμικρὴ ἀμφιβολία. Ἡ μεγάλη αὐτὴ ἀλήθεια τὸν ἔκρουβε καὶ τὸν ἔκανε νὰ χάσει κάθε ἄλλο ἐπιχείρημα πού θὰ μπορούσε νὰ σώσει ὅπωςδήποτε τὴν ξεχαλαρωμένη ἐκεῖνη κατάσταση. Καὶ ἀπ' ὄλο ἐκεῖνο τὸ λαβύρινθο τῶν ἀνακατωμένων συναισθημάτων πού πάλευαν στὴν ψυχὴ του μιὰ λέξι, μιὰ λέξη συμπερασματικὴ ἀνέβαινε ὡς τὰ χεῖλη του: «σ' ἀγαπῶ, σ' ἀγαπῶ».

Κίποτε κατάλαβε αὐτὸ τὸ ἀνακίτωμα πὼς δὲν ἦτανε παρὰ μιὰ σύγχυση πρὶν μπορούσε νὰ τὸν χαντακόσει, καὶ τότε ἐφώνησε στὸν ἑαυτὸ του στόμ: χροιάζεται ψυχραμία. Καὶ προσπάθησε νὰ ἡρεμήσει.

—Ναίτηνε, στέκεται κεῖ πέρα, ὀρθή, καὶ κυτᾶζει, χάμω κάτω ἀπ' τὴν πολυθρόνα, εἶνε ὠραία, αὐτὸ ὅμως εἶνε ἀδιάρρητο, ἔπρεπε νάσαι ψυχραμία. Εἶνε ἀναμνηστικὸ πὼς κάποτε στὴν Κηφισσιὰ, μὲ πῆρε ὁ ὕπνος πάνω στὸ στήθος της καθὼς εἴμαστε ξεπλωμένοι στὸν ἴσκιό μας ἐληῆς. Πίσω μας λίγο, ἡ κυρία Ραφαὴλ μιλοῦσε μὲ τὸν Κερναλὴ γιὰ κάποιον ζωγράφο Στέφανο Λαῖδη. Τὶ ὄραϊος τύπος αὐτός, ὁ ἄνθρωπος! μιὰ φορὰ, λέει, ἐκούτ' αἶνε θεληματικὰ ἐπὶ ἓνα μῆνα μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ νιώσει τὰ συναισθήματα τῶν κουτσῶν... ἔπειτα ἡ κουβέρτα γύρισε στὴν ὑπερέτρια τῆς κυρίας Κερναλῆ, πού ξέρει, λέει, νὰ παίζει μαντολίνο! Φαντάσου! μαντολίνο... μαντολίνο ἢ ὑπερέτρια, μαντολίνο... μαντολινατά... ἡ Κηφισσιὰ ἔχει ὠραία κεράσια κατακόκκινα... εἶχε βέβαια κοιμηθεῖ στὸ στήθος της ἀπάνω. Ἐπειτα ἡ ἀγάπη τους ἀρχίνας ἀπ' τὴν περιπέτεια κίνη τῶν δυὸ μυγῶν. Τὶ ρομαντικὸ πράγμα! Εἶχε κατακοκκινήσει αὐτὴ, αὐτὴ πού στέκεται τώρα κοντὰ του μὲ χαμηλωμένα τὰ μάτια, ὦ, θὰ τῆ; τὸ ἔλεγε, ἦτανε τόσο πολὺ συγκινητικό...

Ἐχάσε τὶ πάντα καὶ πῆγε χαρούμενος κοντὰ της καὶ τῆς ἰστόρησε τὸ ἐπισόδιον τῶν μυγῶν.

—Θυμᾶσαι, τῆς εἶπε, βέβαια θυμᾶσαι, δὲν ἐταίριαζε νὰ γίνε τέτοιο πράγμα στὰ λευκὰ χέρια σου, εὐλογῶ ὅμως τὸ Θεὸ γι' αὐτό, ἦτανε ἀφορμὴ.

Ἡ Ἀλκή τὸν κυτᾶξε μὲ ἀνησυχία. Δὲν εἶχε πιστέψει ποτὲς πὼς μπορούσαν νὰ τὴν ἀγαποῦν τόσο. Ἄνοιξε διάπλατα τὰ ὠραία της μάτια καὶ προσπάθησε νὰ ἐξακριβώσει τὴν κατάσταση τοῦ φτωχοῦ αὐτοῦ ξανθοῦ νέου.

—Δὲν θυμᾶμαι νὰ συνέβηκε ποτὲ τέτοιο πράγμα, τοῦ εἶπε, τί κάθου καὶ λὲς αὐτοῦ....

Ἐνα κῆμα εὐτυχίας μούσκεψε τὸν Δημήτρη ἐλάεργο. Τραλλάθηκε

ἀπ' τῆ χαρῆ του βλέποντες πῶς τὸν παρακλινούσῃ. Ἐπεσε στὰ πόδια της:

—Τὰ εἰσιτήρια μπορῶ νὰ τὰ χαρίσω, νὰ τὰ πουλήσω ἔστω ἂν θέλῃς, γιὰ νὰ μὴ χάσῃς τὰ χορήματα... βέβαια εἶνε κάτι τρεῖς χιλιάδες δραχμές, τί λέω, τρεῖς ριακόσιες καὶ κάτι.. "Ὅλα ἴπορουν νὰ ξαναρχίσουν ὡς πρῶτα, μποροῦν νὰ γίνῃ σὺν νὰ μὴν σοῦ μίλησα γιὰ ταξὶ καθόλου, σὺν νὰ μὴν ἦρθα καθόλου ἐδῶ σήμερα.. Πρέπει νὰ μὲ συχωρέσεις πὺν προεξόφλησα τὴ γνώμη σου, ὑπόθεσε πῶς ἦτανε μι παραφροσύνης γι . (φ βήθηκε νὰ προσφέρει τὴ λέξη) μιὰ πα αφορὰ ἦτανε βέβαια ἀπὸ, διότι ἄλλο, κα, καλὰ πὺν πέρασεν ἀμέσως, καὶ ἐσχάστηκε ἀπὸ δαζ...

Σηκώθηκε γρήγορα καὶ ἔκινε τὸν ἐξέλιπτο. Σουλτασίριζε στὸ δωμάτιο καὶ σφύριζε παρῆρνα. Ἐπαίτα σάθηκε μπορῶσι καὶ κἀδρο τοῦ πα πῶς τῆς Ἀλίκης; τοῦ κλειδαρῆ καὶ τοῦ πλέξε λια-δου ἐγκώμια. Ἦτανε τὸ πὺν ἀγνό, τὸ πὺν σπῆσι.ο κἀδρο ποῦχε δεῖ ποτέ του. Τί Ἑλληνικότητα ἡ ἰδέα ἐκείνων τῶν τίτων. Πσο ἀγνοὶ ἦσανε ἀλήθεια οἱ πικροί. Περσασμένα χρόνια πὺν δὲν ξαναγυροῦν πιά. Ὁ κόσμος πρέπει νὰ σινηθῆσιν νὰ ἔχῃ τι πράγματα ὡς ἔρχονται. Ἐκεῖνος αἰσθάντανε τὸν ἑαυτό του νὰ γίνεται μετὰ σὲ μέρα συντηρητικώτερος. Χθὲς ὁ ἀτίρας; του εἶχε κερδίσει σὲ κτι ναυτιλιακὲς ἀξίες; διακόσιες χιλιάδες δραχμές, ἕνα ποσὸ ὁποσδήποτε ὄχι εὐκόλο ἀταφρόγητο. Τώρα θὰ τὸν ἐσυχῶρ; σε πὺν θὰ τὸν ἄφηνε γιὰ λίγο... ἦτανε ἱποχρεωμένους νὰ πεταχτεῖ κίπυ, θὰ γύριζε τ' ἀπόψμα, ἢ αὔριο, ὅταν ἤθελε, ἔκτι ἂν προτιμοῦσε σήμερα καμὶ ἐκδρομὴ μαζί με τὸν Πίρι..

Ἡ Ἀλίκη στεκότανε στὴν κόρη τοῦ τοῦ πὺν σιματίζει τὸ παρῆρνο. Ἐκεῖ ἀκρυπλὰ τίς πλῆτες τῆς τσαλακῶν. νίος τίς λευκὲς κορυφίνες. Μὲ τὰ χέρια της φαιχῆ τίς πῆτες τῆς φούστας πὺν εἶχανε ἀναστατωθεῖ ἀπὸ τὴν πῆλη. Τὸ γλωμὶ πῶς ἀσημιώνει ἕνα γύρω τὸ ξανθὶ τῆς μαλλί, σὺν ὄραιο ἡ Βυζαντινὲς Παναγιάς.

Κυτ χτηκαν καὶ ἀναμετροῦθησαν μετὰ τὰ μῆτια. Τὸ σημεῖο τῆς δαγκωματιᾶ; φλόγιζε κῶσι, κίγυλο τῆς σὺν ἀναμένος φῶς; τῆς πραγματικότητας, πὺν γι κείνον ἦτανε μιὰ βαθεῖα δαγκωματιᾶ στὴν ψυχὴ. Δὲν θέλησε νὰ δεχτεῖ τὸν οἶχτο πὺν ἔκφρασαν τὰ μῆτια της. Τὴν κῶταζε ἐπίμονα μετὰ ὅλη τὴν καθαρὴ του καρδιὰ σὺν βλέμμα, καὶ τὴν ἔκανε νὰ γυρίσει ἀπότομα τὸ κεφλι πῶς; τὸ δρόμο. "Ἀπλῶς τὰ χέρια της καὶ τραβώντας ἀπὸ τῆς μιὰ καρτέλα ἔπαιξε νευρικὴ ταμποῦρο σὺν ἔξλι τῆς. Ἐμοίαζε μετὰ κῶσι πὺν ἐπιμένει στὴν ἀδικίη του ἐκδίκηση.

Κι ὁ Δημήτρης συννέφιασε γιὰ μιὰ φρορὰ ἀκόμα. Σὲ μιὰ ἀκρότη στρογγῆ ἀπονενομημένης μανίας; τῆς πέταξε κατὰ πρόσωπο ἕνα σωρὸ χοντὸ πρῆγμα. Τῆς θύμισε πῶς τὴν εἶχε γύρει κῶσι, περισσότερο ἀπ' ὅτι ἔπρεπε, πὺν ἕνα καναπέ, πῶς τὴν εἶχε φιλημένη πῆλῆς φρορὲς πὺν ἀκατῆστατα σ' ὄλο τὸ κορμὶ, καὶ πῶς μὲν χαμῆ φύσης κοκότητας, ὅπως δῆλως ἄλλο ἦτανε ἡ δική της μπροῦσε νὰ φῆγει τὸν πρῶτο πὺν τῆς τύχαινε νὲ τὴν μεταχειρίζεται ἔτσι, καὶ γι: τόσο λίγο καιρό....

Σὲ κῶσι χυδαῖο λόγο του ἡ Ἀλίκη ξαλίσφρωνε. Τὸν προτιμοῦσε

ἔτσι βάρβαρο παρ' ἠρωϊκῶ. Το δεύτερο θι τῆς κίσιτιζε πολὺ. Ἦν με-
σα ἀπ' τὶς ἀριονταντέωτες φηγοῦνες τῶν στόρ, φαίνονταν ἕνας ἐργ-
τῆς νι σουβαντίζει. ἀμφοινο; πίνω στὴ σκαλωσιί του, τὸν ἀντικρουνὸ
τοῖχο τοῦ ὀδοντογιατροῦ. Ἡ παχει βούρτσα του κορσμένη ἀπὸ
σβέστη περιχυνε τὸν κακορίζικο τοῖχο ἐνῶ τὸ μακρὸ κοντάρι τῆς πῆ-
γαινε πότ' ἐδῶ πότ' ἐκεῖ. Μὲ τ. μ. τ. α. ἢ Ἄλίκη παρακολουθοῦσε δε-
ξιά κι' ἀριστερὶ καθὼς πῆγαινε ἢ βούρτσα στὸν τοῖχο. καὶ τὸ κεφ λι
τῆς πηγαινοῆρχυνταν ἀπαρλλαχτα ὅπως ἐν σ μ κρού γατιοῦ πού
τοῦ καμπανίζου πίνω καὶ κίτω ἕνα καρῶλι. Σε λίγο μάλιστα ἄρχισε
νὰ ἐνδιαφέρεται καὶ νι διατίζει μὲ τὸ μ αλό τῆς τῆ βούρτσα ὀρίζοντας
ἀπὸ πού ἦτανε ἀνιγκη νι περάσει τώρα, κι' ἀπὸ πού ἔπειτα, πού εἶχε
περισσότερη ἀνάγκη ἀπὸ ἀσβέστη ὁ τοχος, καὶ πού δὲν εἶχε.

Ὁ Δημήτρης ἔπειτα ἀπ' τὶς ἀπονενομημένες ἐκείνες βροσιῆς ἔνωσε
τὴν ἀληθινὴ συντριβή του.

— Ὑποφέρω Ἄλίκη, ὑποφέρω, συχώρα με, κάνε κάποιον ἔλεος,
εἶμαι ἐντελῶς τρελλός, σὲ χ.νω, σὲ χ.νω ἐσένα; Μι γιατί λοιπόν; Σε
τί σουφταῖξα, μίλησε λοιπόν, μίλησε, εἶμαι ὀλότελα τρελλός...

Γονάτισε μὲ τόνα πόδι στὴν καρῶλα πούχε κεινὴ μπροστά τῆς,
τὴν πῆρε ἀπ' τὴ μέση, τὴν τραβῆξε. τὴν κακομεταχειρίστηκε καὶ τὴν
βίασε νὰ μιλήσει. Καὶ τὶ λόγια τῆς βγήκαν γρήγορα, καθαρά, δίχως
διαταγμούς, ὀλότελα ἀσπλαχνα.

— Αἴ. Πρέπει νι συνηθίσεις, φίλε μου. Διάβρινα μὲ περίοδο ἐ-
πιπολαιότητας νομίζοντας πὼς σ' ἀγαποῦσα, δὲν μπορείς λοιπόν νι
συχωρέσεις, μὲ πού δὲν ἤξερε τί ἔκανε, μὲ κοκότα ὅπως εἶπες...

Θέλησε γι μὲ μὲ στιγμὴ νι τὴν πνίξει, μὲ τὴν ἴδια στιγμὴ, ἔνωσε
πὼς τοῦτο ἦταν ἀνώτερο ἀπ' αὐτόν. Θι σταματοῦσε δίχως ἄλλο στὴ
μέση. Κάτι βρέθηκε σὰν προχειρότερη διεξοδὸ. Τὶ δάκρυα. Κι' ἔκλα-
ψε ἀτέλειωτα μὲ ἀναφυλλήτι, σ.ν παιδί παραπονεμένο.

Τότε ἄκουσε ἀρμονικὴ μὲ θεία φωνὴ πανωδὲ του πού κυλοῦσε
σὰν ἀπαλὸ χῆδι. Σ.ν ἀχὸς μακρουσμένης πονετικιάς καμπίνας, ἐρχόταν
ὡς τ' ἀφτιά του, καὶ καμνίζιζε τὶ νεῦρα του, κι' ἤρεμοῦσε τὴν ψυχὴ
του. Σ.ν τὸ ἔξτατικο παιδί μπροστὶ σὸ ἀνατολίτικο νανούρισμα, στα-
θῆκε ὀλο του τὸ εἶναι κι' ἀφουκραζόταν.

Δὲν θέλω, τοῦλεγε, νὰ μὲ κατηγορήσεις γιὰ τοῦτες ἐδῶ τὶς σκλη-
ρὲς στιγμῆς. Ρίξε τὶς κατηγορίες σου σὸ περυσμένο μου φέροσιμο,
καταράσου τὸν παλῆθ ἑαυτό μου, πού δὲν μπόρεσε νι νιώσει ποτέσ του
στὶ σοβαρὶ τὴν ἀληθινὴ σου ἀγάπη γι νι τραζηχεῖ ἔτσι τὸ γρηγο-
ρότερο πίσω. Τώρα κι' ἐγὼ, ὅπως, λίγο πρωτῆτερα, σύ, ζητῶ τὴν ἀ-
λήθεια τῆς ζωῆς. Γυρεύω τὴν ἐξυγίανση, μὲ ν ἀπαραίτητη καθαροση.
Γι κίθε ἄλλο τί εἶνε πολὺ ἀργὶ τώρα... εἶνε π.ρα πολὺ ἀργά... Δὲν
πρέπει νι ζητᾶς ἐξηγήσεις, ἔτσι θι μπορέσω νι ὑπολογίσω σ' ἐσένα
σὶν τὸν καλύτερο φίλο μου, ἀκοῦς Δημήτρη; Θι μείνεις ὁ μοναδικὸς
φίλος μου....

Μὲ τὸ χέρι τοῦ χ. ἴδεψε ἀπαλ: τὰ ξανθί του μαλλιά καὶ περιμένε
γεμῆτη καλωσύνη.

— Θι μείνεις ὁ καλύτερος φίλος μου, τοῦπε. Κι' ἐκεῖνος ἀπ.ντησε
σὰν παιδί.

— Ναι, μὰ θι μ' ἀγατᾶς; Δὲν εἶχε σηκώσει καθόλου πρὸς αὐτὴν

τό κεφάλι του. Μονάχα σάν παραπονεμένο μωρό της είχε: —Ναι, μὴ θὰ μ' ἀγαπᾷς;...

Ἐπειτα ξαφνικὰ σηκώθηκε πάνω μὲ τεντωμένες τὶς φλέβες στὰ μηνίγια, φοβερὸς κι' ἀποφασισμένος, γιὰ νὰ τῆς πεταῖξει τούτη τῆ φράση:

—Καὶ τολμᾷς νὰ κάνεις τέτοια πρόταση ἰώρα πὺν πὺν ξέρω τί ἀξίζεις; σήμερα πὺν βλέπω καθαροὶ τί θησαυρὸς εἶσαι.. σοῦ μπῆκε λοιπὸν ἡ ἰδέα πὺν μπορῶ νὰ σ' ἀφήσω τώρα, πὺν μὲ τί τελευταῖα τοῦτα λόγια σου νιώθω τί εἶσαι ἄξια νὰ δώσεις, τί μπορεῖς νὰ προσφέρεις; Ὡ, σὲ γέλασαν, σὲ γέλασαν Ἀλίκη, δὲν πρέπει νὰ μοῦ ζητᾷς εὐθῦνες γιὰ ὅ,τι κακὸ μπορεῖ νὰ σοῦ κίνω...

Ἦρμησε ἀπάνω τῆς τρελλός, ἀκατάσχετος, ἀποφασιστικός. Τὴν τσαλάκωσε ρίχνοντάς τὴν στὸν καναπέ, τὴν πίεσε, τὴν φίλησε βίαια, ὅπου μποροῦσε, ψιθυρίζοντας ἀπεγνωσμένα λόγια. Τὴν κρατοῦσε λοιπὸν, ἦταν βέβαιο, δὲν εἶχε σημασίαν ἂν αὐτὴ τόθειε. Ἀπάνω τῆς εἶχε ἀφήσει τὴν καρδίη του, ὅ,τι εἶχε. Τοῦ χρωστοῦσε. Τῆς ξέσκιε τὸ πουκαμισάκι τῆς. Λευκορόδινη σάρκα χαμογέλασε στὴν σταχερότητα τοῦ παραξένου σαλονιοῦ. Ἡ θεὰ τῆς θάμπωσε τὴν ὄρασή του καὶ τὸ μυαλό του. Ἀνάμεσό τους ἄχνιζε ἡ μυρωδιὰ τῆς θερμῆς νεανικῆς ἐσοφῆς των. Ἐκείνη πύλευε ἀπεγνωσμένα προσπαθώντας νὰ ξεφύγει, νὰ καλυφτεῖ. Ἀναγερμένος ἀπάνω τῆς τῆς ἐπνιγε μὲ δύναμη τὶς κινήσεις, περνώντας, ὅπως ἐβρίσκε τροπό, τὰ χέλια του κάτω ἀπ' τὶς μασχάλες τῆς, πίσω στὴν πλάτη τῆς, δεσμεύοντας ὅπως μποροῦσε τὴν ἀντίστασή τῆς. Τὸ μακρὸ ἐκείνο ἡδονικὸ κορμί μὲ τὴν τρεμουλιάρα του ἐκφραση, σπάρασσε στὸ σφίξιμο τῶν δυνατῶν μπράτσων του, καὶ ἡ ἀναπνοὴ τῆς βιασμένη ξέφευγε ἀπὸ τὰ λικὰ χέλια τῆς γιὰ νὰ τοῦ θερμάνει τὸν ζωντανὸ πόθο του ἐκτὶ κοντὰ στὰφτιά του. Κάποτε δλάκερο τὸ στήθος τῆς ἔμεινε ξεσκεπαστο. Μὴ ἀπερίγραπτη σοβαρότητα χαρακτήρισε τότε τὶς βίαιες κινήσεις τοῦ. Ἐσκυψε καὶ γέμισε φίλιὰ τὴν ἐλαστικὴ ἐκείνη κι' ὄναρσμένη σάρκινη ὁμορφιὰ, πὺν ἀλαφρόγραφε σχέδια καμπύλα καὶ σκιερὰ. Ἐχωνε τὸ ἀπελπιστικὴ ἀναμένο στήμα του στὶς σμιρὸς ἐκείνες λακοῦβες, σάν ν' ἀποζητοῦσε κεῖ μέσα τὴν ἀποκάλυψη τοῦ μυστικοῦ τῆς ζωῆς.

Ἐπειτα τὸ φέρεσίμὸ του γύρισε σὲ μεγάλη βαρβαρότητα. Ἐπειδὴ κείνη ἀντιστέκονταν ὀλοένα καὶ περισσότερο, ἀναμμένη ἀπὸ τὴ φοικὴ τῆς προδοσίας τῆς, βρῆκε μιὰν εὐκαιρία νὰ τὴν ἀρπάξει ἀπ' τὰ μαλλιά, νὰ τὴν κρατήσῃ ἀκίνητη, καὶ νὰ κολλήσῃ βίαια τὰ χέλια του στὰ δικά τῆς, πὺν ἐλαλλόντουσαν ἀπὸ τὸ ἐπιμονο πείσμα τῆς γυναῖκας πὺν ἀϊστοποιᾶζεται καὶ πὺν δὲν θέλει. Ἐκεῖ, σ' αὐτὸ τὸ ἄτελειωτο φιλι πὺν ἦ-ανε ἀτοτέλεσμα μιᾶς ἄγριας σύραξης, πετρώνοντας μὲ τοὺς ἰγκῶνες του τὰ γυμνὰ χέρια τῆς, καὶ πιέζοντας μὲ τὸ βάρος του τὸ μσόγγινο κορμί τῆς, περιέμενε μὲ ἀγωνιώδη προσδοκίαν τὴν ἐσχατὴ ἰδονικὴ ἐκμηδένιση, ὅταν ξαφνικὴ τὴν ἄκουσε νὰ τοῦ ψιθυρίζῃ μὲ παράκληση... —Δημήτρη σ' ἀγαπῶ, ἓνα λεπτὸ μονάχα στάσου, σοῦ ἰέω, σ' ἀγαπῶ...

Τὸ τί αἰσθάνθηκε ἦταν ἀπερίγραπτο, χαλάρωσε τὰ δεσμά των του λίγο, μὴ ἐκείνη τὸν εἶχε γελάσει ξεφεύγοντάς του. Τὴν κυνήγησε

Άλλη μιὰ φορά, μιὰ τὸν ἐσπρωξε μὲ δύναμη τόση, πού τὸν ἔριξε πάνω στ' ἀνοιχτὸ παληόπιανο. Μιὰ φουγτιὰ νότιες ξέσκισαν παράφωνα τὴ σωπή. Ἡ Ἀλίκη τοῦδειχνε μὲ τὸ δάχτυλο τὴν πόρτα...

—Ἐξω, ἔξω, ἔξω...

Ἡ φωνή της ἦτανε ξερή, ἀμετάκλητη, ἢ γδύμνια της ἐπαίγνε κάποια φοβερὴ σοβαρότητα...

—Ὁ, Ἀλίκη, ἀγάπη μου Ἀλίκη...

—Ἐξω, ἔξω...

Αἰσθάνθηκε γροθιᾶς στὶς κλειδώσεις του καὶ στὸ στήθος. Τὰ πράγματα ὅλα γύριζαν σ' ἓνα δαιμονισμένο χορὸ. Ἐνας παράξενος μορφασμὸς φάνηκε στὰ χεῖλη του πού τρομάζει τὴν Ἀλίκη καὶ πού μείνει στὸ πρόσωπό του ὡς δέκα μέρες ἀργότερα.

Τῆς πέταξε στὸ πρόσωπό μιὰ φουγτιὰ δεκάρες, πού δίχως ἄλλο τὴ χτύπησαν καὶ σκορπίστηκαν στὸ πάτωμα μὲ φριχτὸ θόρυβο.

—Καὶ τὸ φόρεμα πού φορεῖς δικό μου εἶνε, τῆς εἶπε, κι' ἡ κόλλα δική μου κι' αὐτή, κι' οἱ κάλτσες, κι' ὅλα, ὅλα δικά μου εἶνε... εἶσαι καλὰ πληρωμένη... εἶσαι σκονλιῆκι... εἶσαι... εἶσαι... δὲν ξέρω, εἶσαι φασουλῆς... εἶσαι μαίμου... ναί.. εἶσαι ἀπόγονος αὐτοῦ ἔδω τοῦ χάχα τοῦ κλειδαρά... καὶ λέγοντας αὐτὰ ἔστειλε μιὰ φοβερὴ μουντζα τοῦ παπποῦ τῆς Ἀλίκης...

Κατρακύλησε τὴν σκάλα τοῦ κοριντιοῦ. Δὲν ξέχασε νὰ πάρει τὸ καπέλο του κι' ἐπειτα ἄνοιξε τὴν πόρτα καὶ στάθηκε. Ἐβρεχε ραγδαία. Τράβηξε τὴν πόρτα μὲ δύναμη. Κι' ἡ πόρτα ἔκλεισε...

Ἐκλείσε ἡ πόρτα! Κι' ὁ κρότος της ἀντιλάλησε μέσα του σὰν ὁ ἀδειασμένο τενεκέ. Ἦτανε ἄδειος, καὶ Μόνος.

Βάδιζε ὡς ὅταν στὴν γωνιά τοῦ δρόμου συναντήθηκε μὲ τὸν θεῖο τῆς Ἀλίκης. Τὸν ἔβρισε ἔλεεινὰ κι' ἐπειτα στάθηκε καὶ τὸν ἔδειρε καλά, κι' ὅταν ἄρχιζε νὰ μαζεύεται κόσμος, δαρμένος καὶ ὀλόβροχτος ξεκίνησε, ἐνῶ πίσω του οἱ μάγκες γιουχαῖζαν σὲ μικρὴ διαδήλωση. Στὸ ρολοῖ τῆς Ὁμόνοιας στάθηκε τολιγώτερο πέντε λεπτὰ γιὰ νὰ διαβάσει τὴν ὥρα, μὰ ὅταν ξεκίνησε, ἐδέησε νὰ γυρίσει καὶ νὰ ξαναδεῖ. Ἡ ὥρα ἦτανε δώδεκα καὶ μισή, ὥστε ἀφοῦ ἦτανε ὀχτὼ καὶ μισή, μποροῦσε νὰ πάει στὸ χημεῖο του, ἦτανε ἀκόμα καιρὸς.

Καὶ βάδιζε κατὰ κεῖ. Στὴ λεωφόρο Πανεπιστημίου κάποιο αὐτοκίνητο σταμάτησε ἐντελῶς προστὰ του καὶ ἓνας σωφὲρ κατέβηκε καὶ βίξοντας τὴ μούρη του κάτω ἀπ' τὴ βρομένη δική του δήλωσε πὺς δὲν θὰ δίσταζε νὰ κόψει τέτοιο παληοτόμαρο, ἂν δὲν φοβότανε λίγο τὴν ἀστυνομία. Αὐτὸ τοῦ συνέβηκε κάμποσες φορές, ὡς πού ἀνέβηκε σὲ κάποιο ἀγοραῖο αὐτοκίνητο κι' ἔκανε τὴν ἴδια διαδρομὴ ὅλο τ' ἀλόγεμα. Δὲν ἦτανε σκέψεις ἐκεῖνα πού περνοῦσαν ἀπ' τὸ μυαλό του! Ὁχι, ἦτανε ἄγερρα. Οἱ ἀπότομες ὅλες ἐκεῖνες μεταπτώσεις καὶ τὰ ἐπεισόδια τῶν δρόμων τὸν ἔκαναν γιὰ μιὰ στιγμή νὰ συγκρίνει τὸν ἑαυτό του μὲ τὸν Σαρλὸ τὸν κωμικὸ τοῦ κινηματογράφου. Αὐτὴ τὴ σκέψη τὴν ἔκανε μέσα στ' αὐτοκίνητο καὶ τὸν πῆραν κάτι ἀβάσταχτα γέλοια, ἐνῶ ἀντικρὺ του ἓνας χοντρός κύριος, μαδημένος, φαλκκρός καὶ ἀπαίσιος, τὸν κύταζε παραξενιασμένος.

Ἦτανε φριχτός. Κι' ὅμως μποροῦσε νάχει μιὰ κόρη μεγάλη, σ' ν

τὴν Ἀλίκη. ἄφου εἶχε δαχτυλίδι στὸ χέρι... Σὰν κι' ἐκείνη! Ἡ ἀσκή-
μα του μποροῦσε σ' αὐτὴν νάτανε ὁμορφιά. Αὐτὰ ἐκεῖ τὰ μάτια, μὲ
τὶς ἀντιπαθητικὲς κόχες, στὴν θυγατέρα του θάρχουνταν σὰν Ἴσπανι-
όλικες γραμμὲς. Θάτανε τρέλλα ἡ κόρη τοῦ χοντροῦ ἐκείνου κυρίου!
Καμιά μέρα, ποῖος ξέρει, θάρχετε νὰ κόψουν ἴσως τὸ λαιμὸ ὅλων τῶν
κοριτσιῶν. Θὰ ἤθελε νὰ ἦτανε δῆμιος, μὰ τὸ μαχαίρι του θὰ σωμα-
τοῦσε στὴν Ἀλίκη. Αὐτὴν θὰ τὴν σκότωνε μὲ μιὰ καρφίτσα στὸ λαι-
μὸ, ἐνῶ θὰ τὴς πιεζε τὸ στήθος, ἢ μήπως θάταν ἀνίγκη ἐκεῖ νὰ τὴν
τροπήσει, στὸ στήθος, μὲ τὴν μακρὰ καρφίτσα;...

Δὲν ἤξερε, δὲν μποροῦσε νὰ ξεκαθαρίσει τὴν προτίμησή του, ἐ-
κείνες οἱ σκαλωσιὲς στὴν Πλατεία τοῦ Συντάγματος, ἐκείνες οἱ φριχτὲς
σκαλωσιὲς τοῦ οὐρανοξύστη, δὲν ἦτανε ἀπαραίτητες τόσα χρόνια πιά.
Τὸ κεφάλι του πονοῦσε φριχτά. Ἀπὸ ὅλους τοὺς Φιλέλληνες προτιμοῦ-
σε τὸν Βύρωνα...

Πλανήθηκε ἔτσι ἀσκοπα καὶ κακορίζικα ὡς τὸ βράδυ ἀγνά. Τότε
γύρισε σπιτί του ἔχοντας ὅλα τὰ συνασθήματα μιᾶς ἀπλησιᾶς, κολλοῦσε
κι' ἦτανε ὁλόγρος ἀπὸ βροχὴ καὶ ἴδρωτα.

Πέρασε ὀλόισια στὴν κάμαρή του.

Πῶο στὴν τουαλέττα του βρισκότανε ἓνα καλοδεμένο πακέττο.
Μιὰ κάπα μὲ χρυσὰ κρίσια, μιὰ μεταξωτὴ ρόμπα, ἓνα κολλιέ, δυὸ δα-
χτυλίδια μαργαριταρένια, ἓνα σερβιτσιο νυχιῶν καὶ χίλιες δραχμὲς σέ
χαρτονόμισμα...

Τὸ κεφάλι του πονοῦσε φοβερὰ. Μόλις τοὺς ἐρίξε μιὰ γρήγορη
ματιά. Βαρῆθηκε νὰ τι τὴν λῆξει πῶο. Περίεργο νὰ μὴν τοῦ κίνουν
καρτιά ἐντύπωση. Μυστήριο...

Γδύνεται, βάζει τὸ πορτφῆί του στὸ κρεμὸ καὶ πέρνει στὰ χέρια
του ἓνα τυχαῖο βιβλίον «Κοιτῆς Ἱστορίες» τοῦ κ. Κάρναλη. Οὐφ! Γέ-
μισε πὶ ὁ κόσμος ποιητῆς.

«Ὁ Γιάννης ἀπὸ μικρὸ παιδί ἀρέσκουνταν νὰ παίξει μὲ μπιστό-
λια. Κι' ἀγόραζε διαρκῶς ὅλο ψεύτικα περιστροφὰ καὶ περιστροφάκια,
ὅσπου, τὸ πρῶτο ἀληθινὸ περιστροφάκι ποὺ βρέθηκε στὰ χέρια του,
τὸ γύρισε κατὰ τὸ κεφάλι του καὶ τᾶδειασε. Ἔτσι ἐφέρθηκε ὁ Γιάν-
νης. Τὸ παιχνίδι τῆς μαθημένο καλά, τέλεια, ὡς ἐκείνη τὴ στιγμή.
Κανὲς δὲν ἐλυπήθηκε τὸ Γιάννη, γιατί ἦτανε κοιτῆς.»

Διαβάζοντας μὲ τὰ μάτια αὐτὸ τὸ διήγημα βρασιάνε τὸ μυαλό του
γιατὶ δὲν τὴς ἐμίλησε διπλωματικά! Δὲν τὴς εἶχε μιλήσει καλὲ καθό-
λου ὅπως ἐπρεπε. Ἐξαφγα, ἂν τὴς εἶλεγε αὐτὴ πού τοῦ κατέβαταν τό-
ρα. Ἄν εἶχε τὴν ἐτοιμότητα νὰ βρεῖ τότε κείνα τὰ λόγια! Μόνον φέ-
θηκε σὰν χάλας, σὰν βλάκας, σὰν γαῖδουσι. ὦ, θεέ μου, τί ὠραίες
φράσεις πού τοῦ ἤρχουνταν τώρα. Ἦτανε ἀδύνατο νὰ μὴν τὴ συγκι-
νήσει μὲ τέτοια φράση.

Σηκώθηκε καὶ τουρτουρίζοντας ἀπ' τὸν πυρετό, πῆγε στὸ γρα-
φεῖο του καὶ σημείωσε τὴ φράση, γιατί δὲν ἦταν ὅλως διόλου ἀπίθανο
νὰ τὴς ἔστειλε ἓνα γράμμα!..

Ἐπειὰ τὸν πῶσβαλε ἓνας ληθαργικὸς καὶ φρικαλέος ὕπνος μὲ
ἐπιφύλη. Τὶς πρωινὲς ὥρες σηκώθηκε μὲ τρομεροὺς φωνῆς.

— ὦ, δὲ μοῦτε τὴν αἰτία, δὲ μοῦπε τὴν αἰτία, θάχει ἐραστή.....

ΑΠΟΣΤΑΣΗ

Τὴν ψυχὴ μου σπαράσσει κάποιος πόνος βαθειά
σαν σ' αἰσθάνομαι εἶδωλο ποθητὸ στῶνειρό μου,
ἄπιαστη, ἀνάερη, λατρευτὴ ζωγραφιὰ,
μοναχὰ ζωγραφιά, πὺθ' θαμπώνει τὸ φῶς μου....

Μὲ τοῦ ἀχόρταστου πόθου τὸ βουβό στεναγμὸ
τὶς ἀργόσυρτες ὥρες τῆς ζωῆς μου πορίζεις,
τὶς στιγμὲς τῶν καθάρσιων ρεμβασμῶν μου συντρίβεις
μ' ὠραιόπαθο ἀγώνα, παραπόνου λυγμῶ....

Δὲν πειράζει... δὲν θέλω... Στάσου ἐκεῖ μακρυσμένη,
μὲ τὴν ἄρνηση πάντα στάλικά σου τὰ χεῖλη,
στὸ μυστήριο τοῦ ἀτόμου σου μείνει πάντα κλεισμένη,
μὴν μοῦ δώσεις, δὲν θέλω, μὴτ' ἐνθύμιου μαντῆλι....

Στὸν ἀτέλειωτο κύκλο τῶν ἀνθρώπινων πόθων,
ὅλα γίνονται στάχτη στὴν ἐκπλήρωση ἀπάνω,
τὰ μυστήρια λευκαίνουνται, καὶ τὸ φῶς των τὸ πλᾶνο
στὴν ἀνία μᾶς ρίχνει τῆς ἀνόρεξης ζωῆς...

«Θὰ γεράσεις, θὰ σβύσεις», ἔτσι λέγ' ἡ ἱστορία
τῶν αἰώνων πὺθ' διάβηκαν ὡς τὰ τώρα καλὴ μοι,
«θὰ γεράσεις, θὰ σβύσεις», ἔτσι θᾶν' ἡ ἱστορία
τῶν αἰώνων πὺθ' ἔρχονται καὶ πὺθ' κύκλο γυροῦν,

Κι' ἀπομένει γι' ἀλήθεια, τῆς ὀδύνης ἢ πίκρα....
καὶ τοῦ ὄνειρου τοῦ ἀμόλευτου ἢ γλυκεῖα προσδοκία
σάν μιᾶς πίστεως αὐτότελης θλιβερῆ εὐτυχία,
τὴν ψυχὴ μου μουσκεύει μὲ θλιμμένη χαρά...

Ἦξι, ὄχι, μὴν ἔρχεσαι, λατρευτὴ μακρυσμένη...
Τῆς ψυχῆς σου τ' ἀπόκρυφα λουλουδόσπαρτα κάλλι
νὰ πιστέψω δὲν ζήτησα πὺθ' συνάντησα σ' ἄλλη,
καὶ νὰ μάθω δὲν θέλησα τῆς ζωῆς τὴν πηγὴ

πὺθ' ξεσκέπαστη μένει μὲ τὸ πρῶτο φιλί...

Τις θλιβερές κουβέντες μιάς βραδυᾶς ξαναθυμοῦμαι
τὶς μέρες τοῦτες τὶς στερνές....

Ἦτανε χαμηλὸ τὸ φῶς τῆς λάμπας
ἐπιτήδες...

Μέσα στῆς σάλας τῆ βασιλῆ κρομένη σιωπῇ
θαμπόφεγγαν τὰ ἔπιπλα μυστηριακά...

Ἄτιμόσφαιρα μιᾶς ἐκείνης ζητούσαμε,
ὄλα τὰ γύρω νὰ μουσκέψουμε ποθοῦσαμε
μὲ προδιέθεση ποιητικῆ
κι' ἐρωτικιά...

Ἦτανε μιὰ προσπάθεια ἐξεπίτηδες....

Καθόσουν—εἶνε ἀλήθεια—πλάϊ μου,
κι' ἐδέθηκα

μὲ τοὺς βραχιόνες στὴ μέση σου τὸ βράδυ ἐκεῖνο.

Ὅμως! Ἐλεύτερη τὴ σκέψη μου κρατοῦσε
ἢ ἐνστικτινὴ διαίσθηση τῆς ματαιότητος
ὄλων αὐτῶν...

Ἦτανε μετ' ἐπιχειρήματα βιασμένη...

Κι' ἀφρημένα βλέποντας στῶν Περσικῶν χαλιῶν
τὶς ξέθωρες Σιβυλικές φιγούρες τῶν χρωμάτων
τὸν κύκλο τῶν ἱστορικῶν ἀγώνων τῆς ψυχῆς
ξανάβλεπα....

Μὲ τὴν ἐπανάληψη τῶν ἴδιων πόθων καὶ λογιῶν
ποὺ μύρια στόματ' εἶχαν ξαναπεῖ ἄλλες φορὲς
σὲ χρόνους μακρυσμένους, αἰώνια, κάθε μέρα,
πάντα μ' ἀσημαντες κι' ἐλάχιστες παραλλαγές...

Καθόσουν—εἶνε ἀλήθεια—ὅπως πάντα πλάϊ μου
τὸ βράδυ ἐκεῖνο μὲ τὸ φῶς χαμηλωμένο,

κι' εἶχα δεθεῖ μὲ τοὺς βραχιόνες στὴ μέση σου
καθὼς μ' εἶχ' ἢ συνήθεια μαθημένο...

Κάποιο ρομάντζο εἶχαμε στὰ γόνατ' ἀνοιχτό...

Καινούριος ποιητὴς λοιπὸν μὴν ἦτανε;

Καὶ πίστη νέη

τάχα δὲν μᾶς ἐπρόσφερες καιμιά!...

Ὅχι! ὄλα ἦταν μιὰ προσπάθεια ἐξεπίτηδες

κι' ὁ ποιητὴς ὁ νέος δὲν γεννήθη ἀκόμα!...

Καθόσουν, βέβαια, ὅπως τάντα πλαΐ μου
μὲ κει ἔτ' ἡ χέρια πού τ' ἔλν κρινένια
ἀκουμπισμένα σὸ βιβλίο τ' ἀνοιχτό
καὶ τὸ κεφάλι πού τὸ ἔνε χρυσαφένιο
στῆς νέας θρησκείας τῆ σπουδῆ γερού...

Καινούριος ποιητῆς λοιπὸν μὴν ἦτανε;
Καὶ πίστη νέα
δὲν θὰ μᾶς πρόσφερονε τάχα καιμιά;

"Ὁχι! ὅλα εἶνε μὴ προσπάθεια ἐξεπίτηδες
κι' ὁ ποιητῆς ὁ νέος δὲν γεννιέται πιά!

Τὸ ρόλο τοῖ βιβλίου τοῦ δλάνοιχτου
ἀλίμονο τὸν ἤξερο' ἀπὸ πρὶν καλά...
Μποροῦσ' ἀνίς ρωμάντζο, βράχος νάτανε
παραθαλάσσιος,
ἢ τρία δένδρα στῆ ραχοῦλα ἐνὸς βοινοῦ,
ἢ κίθρο ἀπὸ παστὲλ μισοσβινσμένο,
φτάνει νὰ ἦτανε πηγῆ ρωμαντισμοῦ

Μιάς σκέψης καὶ μιᾶς πράξης ἐξεπίτηδες...

Κ. Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗ

ΧΑΜΟΓΕΛΟ

Ἄποψε εἶναι σὰν ὄνειρο τὸ δεῖλι.
Ἄπῳφ: ἢ λαγκαδιὰ στὰ μάγια μένει.
Δὲ βρέχει πιά. Κ' ἢ κόρη ἀποσταμείη
Στὸ μουσκεμένο ξάπλωσε τριφύλλι.

Σὰ δυὸ κεράσια χώρισαν τὸ χεῖλι.
Κ' ἔτσι φαδιά, γιομάτα ὡς ἀνασαινεῖ,
στὸ στήθος τῆς ἀνεβοκατεβαίνει
τ' ἀδρότερο τριαντάφυλλο τοῦ Ἀπρίλη.

Ξεφύγουνε ἀπ' τὸ σύννεφον ἀχτίδες
καὶ κρύβονται στὰ μάτια τῆς. Τῆ βρέχει
μιὰ λεμονιά μὲ δυὸ δροσοσταλίδες

πού στάθηκαν σὸ μάγουλο διαμάντια
καὶ πού θαρρεῖς τὸ δάκρυ τῆς πὼς τρέχει
καθὼς χαμογελάει στὸν ἥλιο ἀγνάτια.

Σ' αὐτὴ τὴν ἄσπρη θάλασσα
 Ποῦ ὁ κρῖνος βασιλεύει,
 Ἡ πονεμένη μου ψυχὴ
 Ἄ νάπαιψι γυρεύει.
 Θέλει στὴν τόση ἀγνότητα,
 Στ' ἀρώματα τὰ τόσα
 Νὰ βρῆ μιὰν ἄλλη γλῶσσα
 Γιὰ σένα μυστική.

Στῆς ἀρετῆς τὴν ὠμορφιά,
 Στῆς νιότης τὸ βασίλειο,
 Θέλω νὰ βρῶ τὴν ἄνοιξι,
 Θέλω νὰ βρῶ τὸν ἥλιο.
 Μέσα σ' αὐτὴ τὴ θάλασσα
 Ὅπου δὲν ἔχει κῆμα,
 Θέλει νὰ βρῆ τὸ μνημα
 Ἡ δόλια μου ψυχὴ.

Μεσ' στὴ λευκὴ τὴ θάλασσα,
 Μεσ' στὴ λευκὴ γαλήνη,
 Τὴν ὠμορφιὰ τῆς νιότης σου
 Σοῦ ψάλλουνε κι' οἱ κρῖνοι·
 Κ' ἐγὼ στὰ τόσα ἀρώματα
 Ἐνῶνω μεσ' στὴ λύρα
 Τοῦ στήθους μου τὰ μῦρα,
 Τοῦ νοῦ μου τὴν αὐγὴ.

Ἀθήνα 16 Φεβρουαρίου 1906

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

1) Τὸ χειρόγραφο δὲν ἔχει κανένα τίτλο.

ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ

ΜΗΧΑΛΙΑ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΧΑΝΝΑ 1924

EROTOCRITUS

REVUE MENSUELLE MCMXXIV

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΛΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΘΟΛΟ στην Ελλάδα του Ψυχάρη, να που το γλωσσικό ζήτημα βρέθηκε στη μέση μας, αντίκειμενο πάλι κοινής συζητήσεως. Από το τελευταίο του ταξίδι, ως το τωρινό, έμεσολάβησε ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, που για την Ελλάδα στάθηκε σαν μία περίοδος γλωσσολογικής και λογοτεχνικής ζύμωσης. Οι ιδέες, έτσι καθώς ρίχτηκαν στην παλαιότερα της επικράτησης στρωμάτηκαν, αγωνίστηκαν και οσχηθηκαν όλες τις διαμορφώσεις που ή έβρενα με τη βοήθεια του χρόνου επέβαλε σ' αυτές. Οι άρχες του 'Ερωτόκριτου διατυπώθηκαν στα δυο πρώτα φύλλα. 'Εδηλώσαμε πως καμιά φίρμα δεν μας κάνει καμιά κατάληξη τόση, ώστε να ταχθούμε κάτωθι της και να φονιάσουμε ζήτω. Υψώσαμε την σημαία της λευτεριάς και είπαμε πως η αλήθεια δεν κινιγείται με τον φαντισμό, αλλά με την έβρενα. 'Η συζήτηση δεν πρέπει να γίνεται για την έπιβολή μι'ας γνώμης, σκοπός της είνε η εύρεση της αλήθειας. Δέν πιστέψαμε πως ο 'Ελληνικός λαός μπορούσε να πλανηθήκε τόσο οικτρά διατηρώντας τη γλώσσα των αγωνιστών εκείνων που τούδωκαν τη λευτεριά, μα ούτε φανταστήκαμε πως η εξέλιξη και η διαμόρφωση μι'ας γλώσσας μπορεί να σταθει ως έχει, αφού ο πολιτισμός που μέρα με τη μέρα περνά στα σύνορά μας, φέρνει στη μέση συνιθές που δέν γνωρίστηκαν καθόλου απ' το λαό, ιδέες και σκέψεις που αποτελούνε αν θέτε μι'αν ανώτερη έκφραση των ύποσυγειήτων τάσεων του, τάσεων όμως που τις διατηρεί μέσα του προτόγονος και που δέν τις διανοείται. Για τα δυο αυτά σφάλματα δέν τον έχουμε άξιο τον 'Ελληνικό λαό. Και έτσι μ'ας κάνει αληθινά θλιβερή έντύπωση η άπλη πίστη μερικόν προς το γλωσσολόγο εκείνο, που βυθισμένος στο γραφείο του, του φαίνεται πως κατασκευάζει μι'α γλώσσα που θα την έπιβάλει ύστερα απ' το μπαλκόνι του στη συνείδηση ενός ολάκερου λαου! 'Η γλώσσα δέν κατασκευάζεται αλλά διαμορφώνεται, και η γλωσσολογία δέν πρέπει να ναι παρά μι'α έπιστήμη που την συνάζει και την συστηματοποιεί έτσι, ώστε να ναι σύμρωνη με την κοινή αίσθηση του λαού. 'Η λέξη όμως «λαός», προσέχτε την, είνε επικίνδυνη να παρεξηγηθεί πολύ εύκολα, και η χρήση της τής έχει τα τελευταία τόττα χρόνια καταντήσει άδεια. 'Αν θελήσουμε να την θεωρήσουμε σαν ένν σύμβολο της κοινής αίσθησης, και με ψυχραιμία δεχτούμε να αντιμετωπισουμε τις εξέλιχτικές διαμορφώσεις και καταστάσεις, θά βρούμε τότε και πως διαφορετικές τις απόψεις της κοινής αίσθησης από ότι τις βρήκαν, οι γλωσσικοί μας οδηγητές. Δέν μ'ας επιτρέπεται φανατιζόμενοι να περιφρονήσουμε κάτι που έχει ύάρξει, αλλά το ίδιο δέν μ'ας επιτρέπεται ν' άνηφρίσουμε κάτι που έχει καλά η κακά έπιβληθεί. 'Αν το αϊμα που κυκλοφορεί στις φλέβες μας είνε αϊμα δημοτικό, δέν μπορούμε παρά να δεχτούμε πως το αϊμα αλλιεργείται και εξέλλοσσεται. Κάτι τι που έπιβάλλεται έχει το λόγο του, έχει το δίκιο του για να έπιβληθεί. Θα μπορούσε να πείσεις ένα λαό να καταργήσει τους τόνους; θά μπορούσε να πείσεις ένα λαό να μιλήσει με ύπερσυντέλιχο; 'Εδώ είνε ένα μεγάλο ζήτημα που

δέν θά τό λύσει παρά μοναχά ένας μεγάλος ποιητής, και δίχως άλλο ο ποιητής αυτός δέν θάνα βέβαια καθαρεβουσιάνος, ούτε θά γράψει στίχους στη «μέση και χρυσή οδόν», θάνα ένας άγνός δημοτικιστής στην ψυχή και στη σκέψη. Δέ θάνα δηλαδή δημοτικιστής στη γλώσσα και καθαρεβουσιάνος στην μανταλιτέ.

ΔΕΝ πρέπει ή τελευταία αυτή φράση, νά παρεξηγηθεί. Δέν άπευθύνεται στον ιδεολόγο "Ελληνα σοφό, μά σε κείνους που ταμπουρώθηκαν πίσω στις άγνές προσπάθειές του και μέ τις λογτεχνικές νούλλες των χαντάκωναν τό δημοτικισμό.

ΟΙ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΙΑΝΟΙ ξεσκόνισαν τά επιχειρήματά των τά σοφά, και τάβγαλαν πάλι στη μέση χτυπώντας κουδούνια κινδύνων που δέν υπάρχουν, και γινόμενοι έτσι οι ίδιοι κουδούνια του κινδύνου της ρουτίνας που εύαγγελίζονται νά μάς ξαναφέρουν. Κι' αυτό γιατί δέν έχουν παρμένο ακόμα είδηση πώς έχρωκόπησαν στη συνείδηση κάθε ανθρώπου μέ καρδιά.

ΑΥΤΟ ΑΚΡΙΒΩΣ εινε. Οι καθαρευουσιάνοι δέν έχουνε ψυχή. Δέν έχουνε ποίηση μέσα τους, εινε άνίκανοι για μίαν ανώτερη συγκίνηση. Εινε οι πατριδαμύνητες, οι γλωσσαμύνητες, οι Θρησκαμύνητες που δέν έχουνε "Ελληνική συνείδηση βγαλμένη απ' την ζωντανή "Ελλάδα, που δέν έχουνε ούτε επιθυμούνε νά δημιουργήσουνε "Ελληνική τέχνη, που δέν τους συγκίνησε ο Σολωμός και ο Βαλαωρίτης αφού έγραψαν στη δημοτική. Μένουν μέ «τάς αθιερύους στοιβάδας» του Μιστριώτη και μπορούν νά περάσουν τη ζωή τους γλάσσο δίχως την πατρίδα, τη θρησκεία και την πραγματική "Ελληνική δλώσσα που κλείνεται μέσα στους στίχους των μεγάλων ποιητών μας, ενώ ως κώμα κωμα όνουν για την αγούσια κι' άψυχη πατριδολατρεία τους, κουδούνίζοντας στον άέρα. "Ανθρώπους τέτοιους που δέν συγκίνησε ή "Ελληνική Τέχνη και τά ιδανικά της, δέν θά μπορούσαμε ποτέ νά τους λογαριάσουμε για άπαράλητες μονάδες της Νεοελληνικής εξυγιαντικής κινήσεως. "Ας μένουν εκεί που βρίσκονται. "Η θέα των παράξενη έντύπωση κάνει μοναχά στην άρχή. "Επειτα ή συνηθίζουμε. "Εχουνε πιά καταστήσει φαινόμανα, άπλώς λιγάκι περίεργα.

ΑΠΟ ΠΑΝΤΟΥ άκούεις φωνές και φωνές. Ζήτω ή γλώσσα των έφημερίδων. Σ' αυτή την άπαίσια κραυγή νά φταίνε άραγες ο Φουρτούγιο, ο Νιρβάνας, ο Παλαμάς και οι λοιποί καθαρευουσιανίζοντες λόγιοι όταν πρόκειται νά ξεπροβάλουν στις στήλες των έφημερίδων; "Αδίσταχτα λέμε πως πραγματικά φταίνε. Κρατούν στα χέρια τον τη διάθεση του λαού. Φτάνει νά θένε. "Ω άν τό καθημερονό χρονογράφημά των παίρνει μίαν γλωσσική εξέλιξη. "Αν δεχόντουσαν οι Κύριοι αυτοί νά γράφουν κάπως καλύτερα! "Αλήθεια εινε πως ή καθαρευουσά τους κρύβει στο βάθος μίαν ειρωνεία που στρέφεται προς αυτή την ίδια. Μά ο πολύς κόσμος δέν την νιώθει. Την παίρνει τοίς μετροητοίς και φωνάζει! Ζήτω ή γλώσσα των έφημερίδων.

Πρέπει νά διορθωθούν, άλλοιώςτικα πρέπει νά έχουν έτοιμασμένη έλαστική τη συνείδησή τους, για νά δεχτούν όλο τό βάρος του εκφωλισμού της ώριμότερης "Ελληνικής ιδέας.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ του Σ.Υ.Τ.Δ.Τ.Κ.Τ. Κύριος Κ. Καλεμικέσης έφυγε για την "Αθήνα έξουσιοδοτημένος από τό Διοικητικό Συμβούλιο νά εξασφαλίσει για τη λειτουργία του Κοητικού "Ωδείου συμπληρωματικούς καθηγητές του βιολιού, της μονωδίας και του πιάνου. "Η παραλαβή δυό έλεγκτών πιάνων από τη έργοστάσια των Φόρων της Λειψίας ενός Konzert-Flügel και ενός Konzert-Pianino αξίας λιρών "Αγγλικών 180, συμπληρώνει τις παρουσιαζόμενες τεχνικές έλλείψεις στην λειτουργία της σχολής του πιάνου. "Η έλλειψη ενός τέτοιου έλεγκτου πιάνου εμπόδιζε την δημόσια εμφάνιση των μαθητών της σχολής αυτής, που αληθινά έχει νά παρουσιάσει θαυμαστές εκπλήξεις σε πρώτη ευκαιρία.

ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ

Παρίσι, 4, rue Honoré Chevalier, Paris—VI

Αγαπητέ μου συνάδερφε, κ. Μανόλη Σκουλούδη,

Καλοσύνη σας και καμάρι μου που μου στέλνετε τον αρ. 4—5 του περιοδικού σας—και πόσο θα χαϊρόμουνε αν είχα και τούς τρεις προηγούμενους αριθμούς, για να μην παραπονιούνται οι μελλούμενοι πελάτες της Βιβλιοθήκης μου στην Αθήνα.

Η Κρήτη για μένα, το ξαίρετε da τί σημασία που την έχει. Πατρίδα μου είναι η Κρήτη—τόσο μάλιστα πιο κυριολεκτικι που ο πατέρας ή ο παππούς του παππού μου του Ψυχάρη—του Χιώτη—στάθηκε δημοδόσκαλος στην Κρήτη—σε ποια πολιτεία το αγνοώ—κι ονομαζότανε Δημητράκης.

Μα μήπως δεν είναι ολωνώ μας πατρίδα η Κρήτη;

Στην Κρήτη—και πόσες φορές δεν το προκήρυξα;—φάνηκε μια φιλολογία καθαυτό *νεοελληνική* (*δημοτική*, όπως συνηθίζουμε και τη λέμε). Νομίζω πώς πρώτος έδειξα τί αριστούργημα μο.αδικό είναι η *Θυσία του Αβραάμ* του 1535 (κ. τα Essais μου για τη χρονολογία, τ. Β', σ. 265, για την αξία του έργου La Revue de Paris, 15 Avril 1903, σ. 850—864: Un mystère crétois du XVIe siècle.). Αριστουργήματα κάμποσα συνεχίσανε το πρώτο. Νά που σήμερα και του λόγου σας διαλέξατε για το περιοδικό σας τον τίτλο ενός μεγάλου κρητικού σιχουρημέτου ρομάντζου. Το είπατε αμέσως ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ.

Τί περίεργος τίτλος! Χρόνια εδώ και χρόνια μού είχε πει ο προκάτοχός μου στην έδρα μου της Νεοελληνικής (Grec moderne) ο Emile Legrand, κατόπι βεβαιώθηκα και μοναχός μου, τώρα τελεφταία, στην κριτική του έκδοση του *Ερωτόκριτου* (1915), ο κ. Στ. Α. Ξανθουδίδης μ'ις διδάσκει (σελ. 686), πώς ο τύπος αφτός, *Ερωτόκριτος*, στο ποίημα του Β. Κορνάρου δε βρίσκεται ΠΟΥΘΕΝΑ. Πάντα *Ρωτόκριτος*, το συνηθίζει ο ποιητής.

Δε σημαίνει τίποτα που με το *Ρωτόκριτο* μαζί διαβάζουμε συνάμα *έρωτας* ή *ερωτιά*. Στον *έρωτα* η αρχική συλλαβή, τονισμένη, τονισμένη όμως αρχική συλλαβή, στη γλώσσα μας, δε χάνεται, παρά όταν υπάρχει λόγος ιδιαίτερος. Η *ερωτιά* πάλε, που δεν έχει τόνο τὸ ε της, βασιτέται από τη θύμηση τὸν *έρωτα* τὸν τονισμένου.

Μια παρατήρηση πιο σπουδαία είναι που η *ερωτιά* σπάνια διαβάζεται στο κείμενο, ενώ διαβάζεται ο *Ρωτόκριτος* κάθε τόσο.

Σ' αφτό απάνω το ζήτημα έχομε να σημειώσουμε τα νοστιμώτερα.

Όσο μια λέξη σ' ένα Έθνος, άξαφνα στο δικό μας, έχει περισσότερη, γενικώτερη κυκλοφορία, τόσο περισσότερα, τόσο γενικώτερα η λέξη αλλάζει μορφή, τόσο περισσότερο γίνεται γλώσσα του Έθνους άρα και ψυχή του.

Αν άξαφνα κανείς θέλει να καταλάβη πόσο βαθι ή βαθιά ρίζωσε ο Χριστιανισμός στα σπλάχνα του λαού μας, πόσο η θρησκεία μας κα-

τάνησε καθαφτό σάρα του, φτάζει να μαζώξη—πράμα που ως τώρα δε βλέπω να το στούσθη κανένας—να μαζώξη, λέω, έναν έναν τους εκκλησιαστικούς όρους που ακολουθήσανε τον κανόνα τής μηλημένης μας, ένα με άλλαβα, μια Παναγιά, ένας **Αη Γιάννης** και μύρια τέτοια.

Είπανε πώς το σέβας το Θρησκευτικό προσφυλάγει τις λέξεις από την κλασική τους, τη φυσική τους μεταμόρφωση. Το μόνο το σωστό είναι το αντίθετο. Κονι στο νου. Σ' όλους τους λαούς—τους θρησκούς, εννοείται—πιο έφκολα χύνεται στο καλούπι τής άγραφης γραμματικής του λαού, πιο έφκολα δηλαδή κανονίζεται κάθε όρος εκκλησιαστικός.

Βέβαια! Για ναλλάξης έναν όρο, πρέπει να τον έχης ακουστό για να τον ακούσης όμως, και μάλιστα για να τον αλλάξης, θα πη πώς συγγάζεις στην εκκλησία. Ο παπας ο ίδιος από το πολύ το λειτούργημα, δε γίνεται, θάλλάξη ως και τής λειτουργίας τους τύπους. Γλωσσολόγος δεν υπάρχει που να μην το κατέχη, πώς το ξεβγίζωμα **βμ** είτανε άγνωστο στην αρχαία και πώς σήμερα αποτελεί, να το πούμε νέττα σκέττα, βαρβαρισμό—ή σαν προτιμάτε, κάτι απρόφερό μας.

Και τόντις πόσες φορές άκουσα παππάδες, καθαρεβουσιάνους κιάλας, να λένε λειτουργώντας *έν δνόματι του πατρός και του υιού και του άγιου πνέματος*. Και πώς μπορεί κανείς να φανταστή πώς για να γίνουνε τα **Ευαγγέλια**, **εβαγγέλια** και τὰ **εβαγγέλια βαγγέλια**, δε χρειόστηκε, ο χριστιανός μέρα να μην αφήση χωρίς να προσφέρει τη λέξη.

Βι έπετε κιάλας πώς ταχτικί όσο παίρνει, και το **βαγγέλιο** χάνει την άτονη αρχική του συλλαβή—καθώς ο **Ρωτόκριτός μας!**

Να μη σας το κρύβω, σοβαρά σοβαρά και το κάτω κάτω φοβερά μαργιόλικα σας τα ξεδιάλασα τι πράματα, για να σας τσακώσω πια—και τώρα κακή την έχετε.

Αφού ο τύπος ο κανονικός είναι **Ρωτόκριτος**, από πού κι ως πού μες **χαλνάτε** τον τύπο, τον κανονικό, τον πατροπαράδοτο, με τί δικαίωμα; Και παρακαλώ, τί γίνεται το σέβας το ηθικό, το επιστημονικό το σέβας που χωριστούμε στα Κείμενα; Στάριστουργήματα; Στον Ποιητή;

Πήγε μου ακόμη, στο τέλος των τελώνε, προχωρούμε ή πιστοδρομούμε; Πάμε εμπρός ή πάμε πίσω; Συνεχίζουμε ή κόβουμε τη σειρά; Έχουμε ιστορία ή δεν έχουμε; Υπόρχει, για τ'όνομα του Θεού, υπάρχει Έθνος ή δεν υπάρχει;

Εδώ σας θέλω και να μη μου άσχοιθήτε κάτι που άκουσα τις προάλλες, δηλαδή πώς να το λέγατε **Ρωτόκριτος**, δε θα το καταλάβαινε κανένας!

Πώς το καταλάβαινε όλος ο κόσμος στην εποχή του Κορνάρου και πώς δε θα το κιτιλάβουνε σήμερα; Και για ποιους πρόκειται το κάτω κάτω, για τους γραμματιζόμενους ή για το Έθνος; Και να μου πητε ρητά, για ποιους γράφουμε, για το Έθνος ή για τους γραμματιζόμενους; Ας υποθέσουμε πώς το Έθνος δεν ξαίρει μήτε το **Ρωτόκριτο** μήτε τον **Ερωτόκριτο**. Θα μάθη το Έθνος εκείνο που θα του μάθετε, μια όμως που του μαθαίνετε τίποτις, κάλλια να του μάθετε το κανονικό.

Εγὼ θαρρῶ πὼς κάτι ἄλλο τρέχει κιαφοῦ πιο ἀπὸ πρῶτα μὲν ὀβέντες για τα θρησκευτικά, μερρεὶ τα θρησκευτικά να μὰς φέρουνε στον ἴσιο δρόμο.

Σ' ἓνα λοιπὸν ἀπὸ τὶ ὁμορφότερα, τα πιο συγκινητικὰ τα κεφάλαια —μα τί δεν εἶνε ὁμορφο και τί δε συγκινεὶ σιὰγια τα Βαγγέλια;— στο Βαγγέλιο τοῦ Ἀη Γιάννη (κοίταξε Η', 13) διάβαζα τις προάλλες τὰ κόλουθα λόγια: «Οὐδέ·σ μὲν τοι παρησιζ ἔλλειπαι πρὸ αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων» (ἐκδοση C. Tischendorf, octava critica maior)

Καλέ, τί ακουῶ; Λέτε τάχα να εννοῦσε ο Ἀπόστολος — που εἶμαι και ὁμῶνυμός του — λέτε νὰβαζε με το νου του ἀζαφνα τοὺς καθαρεβουσιάνους; Μα πὼς να το πιστέψω; Πὼς να πιστέψω δυο πράματα που εἶναι ἀπίστεφτα, το πρῶτο που το παλληκίρι το κρητικὸ φοβέται, το δέφτερο πὼς εἶναι οἱ καθαρεβουσιάνοι για φόβο;

Οἱ καθαρεβουσιάνοι, καλοὶ ἀθρώποι ἀπὸ φυσικό τους, δεν εἶναι. Το μόνο τους κακό, που δεν μπήκανε ἀκόμη στο νόημα. Θα μπουνε, δε γίνεται. Η ἐπιστήμη το παραδέχτηκε παντού, ὅλη σχεδὸν ἡ Εβρώπη ο προκήρυξε πὼς εμεῖς ἔχομε δίκιο. Μα δεν την ἔχομε ἀνάγκη την' Εβρώπη. Το βλέπομε, τἀποδείχνομε και μοναχοί μας πὼς παραδόση, μάθηση της αρχαίας, ορθή κρίση, πραγματικὸς νους, γλωσσολογία, φιλολογία, πολιτισμός, ὅ τι κι ὅ τι θέλετε, συνήγορα εἶναι μαζί μας ὅλα τα πάντα. Στα βιβλία μου, στὰρθρα μου, στις μελέτες μου, ἀφτὰ εὖ τα ξακρίβωσα μ' ἐπιχειρήματα που δεν εἶδα να βγίξε κανένας νάντι-τάξη τίποτα σπουδαῖο.

Ελπίζω μάλιστα να τα ξαστερώσω ἀφτὶ γλήγορις, ἀκόμη και σε ὅσους ἢ δε μ' ακούσανε ἢ δε με διαβάσανε. Τώρα που σ' ες το γράφω, δε φαντᾶζεστε τί ἀδολη χαρὰ με συνεπαίρνει. Την τετάρτη δεκαετία τοῦ Γιούνη, ξεκινῶ ἀπὸ τη Μαρσίλια και πάω στον Περαία. Θι μείνω ἔξη μῆνες στην Ελλάδα. Εἰ το θαρρεῖτε τάχα με τα σωστά σας πὼς δε θάρθῶ και στη μεγάλη μας την Κρήτη; Φτάνει να διατάξετε, μιλῶ κι ὅλας στα Χανιά. Καβγάδες δε γυρέβω. Γυρέβω ἡσυχη, μελετημέη κουβέντα, επειδὴ κουβεντιαστά, φιλικὰ, θα σὰς τα ξεδιαλίσω τα καθέ-καστα σε μια ἢ δυο διαλεξούλες. Πόλεμος εμὰς δε μὰς χροιάζεται. Η λογικὴ μὰς ἀρκεῖ. Ἐννοια σας! Δε θα λείφουνε οἱ καθαρεβουσιάνοι στὴ διάλεξη. Θα πούνε και γεια σου.

Ὅσπου σημάνη τέτοια ὥρα χαρισάμενη, να μη δίνετε προσοχὴ σε κάτι φράσεις που φαίνεται —γιατί εἶσι μού μὴνὰ ἓνας φίλος μου, εἰπωθήκανε στην Κρήτη ἐναντίο ἐνὸς ποι' εἶτανε, λέει. «ἐμπεποτισμένος ὑπὸ [βλέπετε τον ξενισμό; Η αττικὴ θέλει αττικὴ, ὁπως και ἡ σημερινὴ μας, ποτίστηκα φαρμάκι] τῆς μανίας; τὸν ἀπαισιῶν μιλ-αρῶν, ὧν τὰ δηλητηριώδη μιάσματα [τί νόστιμο!] ἀζειλοῦν [ἄλλος ξενισμός] τὴν κατάπνιξιν τῆς ἀθανάτου ἡμῶν γλώσσης.»

Εσεῖς, παιδάκια μου, τη δουλειά σας. Εσεῖς να πιάσετε τὸ Ρωτόκριτο, εσεῖς να πιάσετε τη Θυσία τοῦ Ἀβραάμ, εσεῖς να πιάσετε το Κρητικὸ θέατρο, εσεῖς να πιάσετε την Ὅμορφη Βοσκοπούλα.

Να τα διαβάσετε ἀφτὰ. Και τότες να μού λήτε.

Να μού πῆτε στην τιμὴ σας

Ἐχει μέσα μιχτή; Ἐχει μέσα κορακίστικα; Ἐχει μέσα ελληνοκί-

ρες; Έχει συβιβασμούς; Έχει παραχώρηση καμιά; Έχει δασκαλισμούς; Έχει *πλύντριες* αντί *πλύστρες*; Ή έχει αλάθεπτη, άκέρια ρωμαϊκή, θέλω να πω νεοελληνική γραμματική).

Έχει και παραέχει!

Ναι της λοιπόν η *μαλλιαρή* — στην κρίση, όπως η δική μας η *μαλλιαρή*, μ' άλλα λόγια η εθνική μας γλώσσα, χτίζει, καλέ, τί λέω; έχτισε κιόλας την εθνική μας την πρόξα. Έχτισε τάκατάστρεφτά της τα παλιάρια.

Με τις ανακατωσούρες δε χτίζει τίποτα κανείς· μάλιστα, προτού χτίση, γκρέμισε κιόλας. Μια γλώσσα είναι η έκφραση του ότι μέσα του έχει ένας λαός. Τολοιπόν, εκεί όπου υλάρχει ανακατωσούρα στη γλώσσα, υπάρχει, από ανάγκη απόλυτη, αλώ λιγική, ανακατωσούρα στο νου, υπάρχει στην ψυχή μας ανακατωσούρα.

Φίλε μωκ. Σκουλουδη, με την ανακατωσούρα που βλέπω στο περιοδικό σας αρχίζοντας από το ξώφυλλο, καταπιαστήκατε, πώς να σάς τὸ πω, χωρίς να σάς πειράξω; καταπιαστήκατε, νά, ένα έργο άπαιδο, δηλαδή που θα βρεθῆ με το κεφάλι κάτω και με τα πόδια στον αέρα.

Να σάς τἀποδείξω και τούτο, μ' όλο το θάρρος;

Ο καθένας το ξαίρει πώς γράφοντας, όπως συνηθίζουμε πια όλοι, άνοιξΗ, όρεξΗ, ρίγΗ μέ Η στην κατάληξη, το κάνουμε μόνο και μόνο με το σκοπό να δείξουμε πώς τα ουσιαστικά που αραδιάζουμε από τριτόκλιτα που είτανε (*άνοιξις*, *δρεξις*, *ράξις*,) γενήκανε σήμερα πρωτόκλιτα, σαν τη *γνώμη*, την *τέχνη*, την *ψυχή* κτλ.

Δεν είναι όμως σε όλα το ίδιο.

Γράφοντας, λόγω χάρη, *άνοιξεως*, *δρεξεως*, *ράχεως*, με *ω*, φτειάνουμε κατάληξη που σήμερα δεν υπάρχει πουθενά, μήτε στη *Νεοελληνική* μας — τη *δημοτική* καθώς πολλή άτοπα την ονομάσανε — μήτε, κι αφού είχε το νοστιμότερο, μήτε στην καθαρεύουσα!

Και τόντις η καθαρεύουσα το λέει *εως*, που αρχαίο δὲν είναι, δεν το λέει *εως* που είναι το αρχαίο. Κι από την απλή μας την παρατήρηση, θεοφάνερα βγαίνει πώς γράφοντας *εως* με *ω*, προσπαθούμε να καθιερώσουμε κατάληξη *νεκρή*.

Κι ωστόσο τί βλέπουμε στο ξώφυλλό σας; *της ελληνικής αναγεννήσεως!*

Συλλογιστήτε το λιγάκι, στο Θεό σας. Τί *αναγέννηση* μπορεί να γίνη με στοιχεία *νεκρά*;

Να πιστέψετε το γέρο. Η άγια, η εργασία μας, δυο πράματα θέλει απαραίτητα, ΠΙΣΤΗ και ΜΕΘΟΔΟ.

Χωρίς μέθοδο και πίστη, δεν τα βγάζετε πέρα.

Πάντα δικός σας

ΨΥΧΑΡΗΣ

Η ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟΝ κ. Μ. ΣΚΟΥΛΟΥΔΗ

Ἀξιότιμε κύριε,

Μοῦ κάματε τὴ μεγάλη τιμὴ, ἀναγγέλλοιτάς μου τὴν ἔκδοση τοῦ **Ἑρωτόκριτου**, νὰ μὲ κατατάξετε στοὺς ταχτικούς σας συνεργάτες. Ἐπωφελοῦμενος ἀπ' αὐτὴν ἰὴν περίστασι, ὡς γράφω τὰ ἀκόλουθα ποῦ εἶναι νὰ ποῦμε σὶν ἕνας πρόλογος γιὰ τὴ μέλλουσα συνεργασία μου σ' αὐτὲς τὴς στήλες.

Ἐπειδὴ γενικῶς παρατήρησα πῶς ἡ γελοῖες πολεμικὲς μεταξὺ συγγραφέων καὶ κριτικῶν πηγάζουν ἀκριβῶς ἀπὸ μιὰ βοθειὰ παρεξήγηση ποῦ ὑρίστανται ἀπὸ τὴν οἴηση τῶν μὲν καὶ τὴν καταστρεπτικὴ λύσσα τῶν ἄλλων, καλὸ θεώρησα, ἐπειδὴ κι' ἐγὼ τὴς περισσότερες φορὲς θάλασσηθῶ περισσότερο μὲ κριτικὰ ζητήματα, ὅχι νὰ βάλω τὰ πράματα στὴ θέση τους (γιατὶ τέττα δύναμη κανεὶς δὲν τὴν ἔχει) παρὰ νὰ ὑποδείξω πῶς φαντάζομαι τὴν κριτικὴ, καὶ σύμφωνα μαὶτὴ τὴν ἀντίληψη τί ιδέες θὰ ἀκολουθήσω ἐδῶ καὶ πῶς θὰ προσπαθήσω νὰ τὴς ἐφαρμόσω. Τὶ χάλια τὴς σημερινῆς κριτικῆς, ἰδίως στὴν Ἑλλάδα, ἀκόμα προχτὲς τὰ ἔλεγα σὶν **Παρασκήνια**, εἰδικεύοντας μονάχα τὸ ζήτημα στὰ θεατρικὰ. Λιγὰκι γενικεύοντας τὰ πράματα θὰ δοῦμε πῶς καθαρὴ κριτικὴ δὲν ὑπάρχει, οὔτε γιὰ τὰ ξένα βιβλία, οὔτε γιὰ τὴν ποιητικὴ παρωμένη, οὔτε γιὰ τὰ μυθιστορήματα, οὔτε γιὰ κάθε εἶδος λόγου. Ἡ αἰτία εἶναι ἀπλούστατη: σὶν Ἑλλάδα ὅλα γίνονται πρόχειρα, ἐπιφανειακὰ καὶ ἐπιπόλαια, ἡ δὲ κριτικὴ εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἀντίθεση τὴς ἐπιπολαιότητος καὶ τὴς ἐπιφανειακῆς προχειρολογίας. Ὅταν βλέπη κανεὶς τὴς φριχτὲς ἀνοησίες ποῦ τὴν πῶνουνται, ἰδίως γιὰ τὴν ξένη φιλολογία, σὲ περιοδικὰ μὲ καθὲ ἀξίωση πῶς ἐκπροσωπεύουν τὴ λογοτεχνικὴ μας κίνηση, ὅταν διαβάσῃ κανεὶς τὴς περὶ ἀναξιόπρῶτες παραχρησμοὺς τοὺς «δασκάλους» καὶ στοὺς «μαῖτρο», ὃ ἀντικρούσῃ κανεὶς τὰ γραφόμενα γιὰ παιδιὰ τῆς γῆρας ἢ γιὰ φίλους καὶ τὴς βωμολοχίης καὶ τὴς ἐξυπνάδες γιὰ τοὺς ἀντίθετους, πῶς νὰ μὴν ἀηδιάσῃ; Βρίσκεται κανεὶς ἀπέναντι στὸ ἐξῆς τερατώδες ἐξάμβλωμα: Πρόσωπα ποῦ τιτλοφοροῦνται κριτικὸι δίχως νὰ ἔξρου νὰ τὸ θέμα ποῦ πραγματεύονται. Χατήρια καὶ βροσιεὶς γιὰ ὠρισμένα πρόσωπα.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ πῶ πῶς ποτὲ ἀπ' αὐτὲς τὴς σελίδες δὲ θὰ μὲ δοῦν οἱ ἀναγνώστες μου νὰ πραγματευθῶ ἕνα θέμα ποῦ δὲν κατέχω ἀπόλυτα. Θὰ ἦταν ὕβρις ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ μου. Πρέπει ὅμως κάτι νὰ προσθέσω ποῦ ἴσως παρεξήγησεν λιγὰκι ὅσους μὲ κίμουν τὴν τιμὴ νὰ μὲ παρακολουθήσουν. Ἀρῆκαί ποῦ θὰ γίνῃ ἐδῶ λόγος γιὰ πρόσωπα, σπανιότατα καὶ ἐξαιρετικά. Ἀντιθέτως μὲ τὴν τρέχουσα ἀντίληψη τὴς κριτικῆς σὶν Ἑλλάδα θὰ καινοτομήσω, μιλώντας γιὰ τὴν ξένη πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ δράση, ἐξετάζοντας πάντα ἕνα θέμα ποῦ εἶμαι σὲ θέση νὰ τὸ κυττάσω καὶ ἀγνοώντας συνάμα τὴν προσωπικότητα ἐκείνου ποῦ τὸ δημιουργήσε.

Στὴν τέχνη, σὶν αἰσθητικὴ ἐκείνο ποῦ παρουσιάζει τὸ περισσό-

τερο ενδιαφέρον είναι ή διέπονοες ιδέες, τὸ ἔργο, καί ή τάσεις. Τὰ πρόσωπα είναι θνητοί, θά περάσουν καί δέ θ' ἀφήσουν ἴχνος παρὰ μέ τὸ ἔργο τους. Τέτοια ἀποψη βέβαια δέ θά καλοαρέσει στούς συνειδησμούς στή θνυμάτια, στούς ἀρχηγούς σχολών—ή παλαιμοχούς της ἀνάλατης χρονογραφίας. Τί νά γίνη όμως; ή κριτική είναι, κατά τήν ιδέα μου, κάτι ἀνώτερο ἀπό τής ὑπολογισμένες φιλοφρονήσεις γιά κανένα ἀρθράκι, καμμιά εὔφημο μνεία, ή κανένα προλογίδριο σέ καμμιά συλλογή πεζῶν ποιημάτων τοῦ κριτικοῦ.

Πρῶτα πρῶτα λοιπόν ή ἰθύνουσες ιδέες, ή γενικῆς τάσεις, τί ἔργα ποῦ πηγάζουν ἀπό αὐτές τής ιδέες καί τής τάσεις καί ὅπου καθορίζεται ή προσωπικότητα τοῦ συγγραφέα. Τέτοια μελέτη είναι ἴσως ὄχι μονάχα ή πειδ' ενδιαφέρονουα ἀπό καλλιτεχνική ἔποψη μί καί ή πειδ' ὀφέλιμη ἀπό πρακτική. Ἀρκεῖ γιά εἰπωθῆ ὅτι ἕνας λαός γνωρίζεται ἀπό τή διανοητική του ἐκπροσώπιση, γιά νά ἐννοηθῆ ή σημασία τής ἐρευνας τῶν μεγάλων ροπῶν τής σκέψης καί τής διάνοησης. Τώρα βέβαια ὅταν στό κοινό ρεῦμα τής παραγωγῆς ἔοθη κανένα καλλιτεχνικό δημιούργημα ποῦ θάνακόψη τάσεις καί θά δημιουργήση καινούργιες ιδέες, μπορεῖ πολὺ καλά κανεῖς, πέρονοντας εὐκαιρία, νά κάμη λόγο γιά τὸ πρόσωπο τοῦ καλλιτέχνη, καί, ἔξαιρητικά, νά τὸ παρουσιάση στόν ἀναγνωστικό του κόσμο· αὐτὸ ὅμως, θά ὁμολογήσετε, εἶνε μί σπάνια περίπτωση καί κάθε μέρα, οὔτε κάθε χρόνο, δέ βγαίνουν βιβλία ποῦ νά ἐπαναστατοῦν τή φιλολογία καί γενικῶς τήν τέχνη. Στό χειμάρρο μολαταῖτα τής βιβλιοπαραγωγῆς ἐπιπολάζουν μερικά ἔργα ποῦ δέν κατακαλοῦν στή θάλασσα τής λήθης. Ἄλλα ἀπ' αὐτὰ ἀντιστέκονται γιά πάντα στό ρεῦμα καί ἄλλα σιγά σιγά μοιραίως παρασύρονται κατόπιν ἀπ' ἕνα χρονικό διάστημα. Γιὰ τέτοια ἔργα, ἀδιαφορῶντας πάντοτε τελείως γιά τὸ συγγραφέα, μπορεῖ νά γίνη λόγος κατά δεύτερο λόγο, ἀφοῦ ἐξετασθοῦν ή διέπονοες τάσεις καί ιδέες. Εἶνε τὰ καλά λεγόμενα ἔργα ποῦ συνοψίζουν ἀκριβῶς αὐτές τής τάσεις. Ὁ κριτικός θα τῶν ἔυχαρίστηση κάθε φορὰ ποῦ τὰ φέρνει ή περίσταση νά λέγη δυὸ λόγια γιά τὰ δημιουργήματα ποῦ δέν κυλιοῦνται ἀμέσως στό βραθρο τής καταστροφῆς.

Ἐχει ὅμως καμμιά ὑποχρέωση νά κάμη λόγο γιά τὰ ἐντυπα κάθε λογιῆς ποῦ σωριάζονται στό τρατέζι του; Τὰ μέτρια δηλαδή καί τὰ κακά βιβλία; Ὅταν σήμερα κριτήριό της ἀξίας ἑνός ἔργου δέν εἶνε αὐτή ή ἀξία του παρὰ ή φιλία γιά τὸ συμφέρον ποῦ συνδέει τὸν κριτικό μέ τὸ δράστη τοῦ ἐντύπου, πρέπει κανεῖς ἀδίσταχτα νά πῆ τήν ἀλήθεια καί δίχως ἐνδοιασμούς καί περιοφράσεις νά κεντροιάση ἐκεῖ ποῦ πρέπει. Δυστυχῶς ὅμως καί αὐτὸ εἶναι ἀδύνατο γιά τὸν ἀπλούστατο λόγο πῶς καί τὰ ἔσχατα νά πῆ κανεῖς γιά ἕνα βιβλίο (ἔστω καί στόν τόνο τής πειδ' σοβαρῆς κριτικῆς, δίχως βρισιές καί κρυόμπλαστρος εἰρωνειες) δέν κάμη τίποτε ἄλλο παρὰ νά διαφημίξη δωρεῖν ἕνα συνονθύλευμα ποῦ δέν τοῦ πρέπει τιμή. Ξέρετε γιατί; Διότι τήν ἄλλη μέρα ὁ πνευματικός πατέρας τοῦ βιβλίου θά μιλήση καί θά καταφερθῆ ἐναντίον τοῦ κριτικοῦ του καί ἔτσι, θέλοτας καί μῆ, πάλι λόγος θά γίνη τήν ἄλλη μέρα καί ἀνάλογη διαφήμιση γιά τὸ τυπωμένο παληόγραφο. Γιὰ τὸν κριτικό λοιπόν δέν μένει ἄλλη διέξοδο παρὰ ή αὐτοκροτορι-

κὴ σιωπῇ γὰρ κίθε ἓνα βιβλίον ποῦ κρίνει κάτω τῆς ἐλάχιστης κριτικῆς μνείας. Δὲ μπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε τί φοβιτὴ καὶ ἀλίχη εἶνε ἡ καταδίκη τῆς ἀφίπειας, καθῶς καὶ τί ἀποτελεσματικὴ θι ἦταν αὐτὴ ἡ καταδίκη ἀν' ἐγενικοποιῶντων ἀπὸ καμμὶ δεκαριά κριτικούς τῆς προκοπῆς. Πρῶτα πρῶτα θι ὀλιγόστευε ἡ ἐργασία, τι καταναγκαστικὴ δεσμὰ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων νὰ λογοδοτοῦν γιὰ πράματα ἀνάξια τῆς πέννας τους. Παρ' ὅλο τὸ βιβλιοκατακλυσμὸν τι καὶ βιβλία εἶνε τόσο σπάνια! τὰ δὲ κακὰ ἀπεναντίας μερμηγκιάζον! Κατόπιν αὐτὴ ἡ συστηματικὴ σιωπὴ ἀναξίων μνείας ἔργων θι ἔφερεν τὸ θαυμάσιο ἀποτέλεσμα νὰ σταματήσῃ κίπως τὴν ἐξωφρενικὴ παραγωγή, ἰδίως τῶν στίχων, ἐπειδὴ πολλοὶ σημερινοὶ ποιητὲς γράφουν περὶ πολὺ γιὰ νὰ δοῦν τυπωμένο καὶ κρινόμενον τὸ ἔργο τους, παρὰ πραγματικῶς ἀπὸ μιὰ ἐσωτερικὴ ἀνάγκη. Ἡ σιωπὴ τῆς κριτικῆς εἶνε ἡ χειρότερη καταδίκη, ἡ πλάνη ἑνὸς τίφου ἀπάνω στὸν τίτλον ἑνὸς κακοῦ βιβλίου.

Ἐξῆρα ποῦ ἓνα τέτοιο σύστημα τῆς μετρομένης μνείας τῶν κίπως καλῶν βιβλίων καὶ τῆς συστηματοποιημένης παρασκευῆς τῶν κακῶν, θι ἐνυψώσῃ τὴν κριτικὴν στήν σειρὴν ποῦ τῆς πρέπει, ἀφοῦ ὁ κριτικὸς δὲν θάναγκάζεται νὰ κατέρχεται στὸ βόρβορον τῆς κακολογίας γιὰ νὰ πῆ τί προπούμενα στὰ κακὰ ἔργα. Ἐπίσης θὰ ἀφήσῃ ὁ κριτικὸς νὰ καταλάβουν αὐτοὶ ποῦ ἔχουν τὴν ἀπαίτησιν νὰ θαρροῦν πῶς πρέπει νὰ μιλήσῃ γιὰ κίθε βιβλίον ποῦ βγαίνει, πῶς κίθε ἄλλο παρὰ ὑποχρέωσιν ἔχει νὰ λογοδοτῇ γιὰ κίθε ἐκδοτικὸν ἐμπόρευμα. Ἡ κριτικὴ δὲν εἶναι βιβλιογραφία, ἐδὲ κριτικὸς ἄλλη δουλειὰ ἔχει, πολὺ σοβαρότερη ἀπὸ τοῦ νὰ κάθεται νὰ σταχυολογῇ ἀπὸ ἐκδοτικὸν καταλόγους τῆς ἰσοκρίδης καὶ τὰ γαϊδουράγκαθα τῆς βιβλιοπαραγωγικῆς ξέρας ἀπὸ τὸ φόβον μὴν παραλείψῃ τίποτε. Ἄλλο κριτικὴ, ἄλλο βιβλιογραφία, εἶπαμε.

Καὶ ἐπιτρέψατέ με τελειώνοντας νὰ σῆ; διηγηθῶ ἓνα νόστιμον σχετικῶς μαυτὴ τὴν τελευταίαν παράγραφον. Κάποιος ἀνίλαβε νὰ μιλήσῃ γιὰ κάποιον ζήτημα ποῦ τοῦ ἀνέθεσαν. Βάλλθη; ὁ ἀνθρώπος καὶ μῆνες ἔσπασε τὸ κεφάλι του νὰ πληροφροσθῇ καὶ νὰ μαζέψῃ τι σχετικὰ ὕλικα γιὰ τὴ μελέτη του. Πολὺ λοιπὸν λογικὰ καὶ μετρομένα ἐξέθεσε τὸ τί εἶχε νὰ πῆ καὶ στὸ στενὸν ὄριον ποῦ εἶχαν ἐπιτρέψαι ἀνέφερε τῆς γενικῆς ἰδέας τοῦ θέματος καὶ δυὸ τρία ὀνόματα—τι μερλείτερα—ποῦ κάθε φράσιν εἶχαν σταθῆ ἀντιπροσωπευτικὰ αὐτῶν τῶν ἰδεῶν. Ἔξευτε τί ἐπακολούθησε σάν εἶδος εὐχαριστῶ; Συμφετῶς καὶ κουβάλημα βουσιῶν ἀπὸ τῆς μὴ μνημονευθέντας καὶ ἐπειδὴ αὐτοὶ ἦταν φυσικὰ ὀλόκληρη μεραρχία, βλέπετε τὴ θέσιν τοῦ καυμένου τοῦ ἀνθρώπου. Κάμε τὸ κίλον στοῦ διαβόλου τὸ χωριό! Μόνον στῆς βιβλιογραφίαις καὶ στυοῦς ἐκδοτικῶν καταλόγους θι βροῇ κανεῖς ὅλα μνημονευμένα καθῶς καὶ στὰ... νεκροταφεῖα. Ἡ κριτικὴ ὅμως εἶναι κίθε ἄλλο παρὰ νεκρόκηπος. Εἶναι τὸ χιτήριον ὄριον βροῖσιν καὶ ζυμώνονται ἡ ἰδέες γιὰ νὰ ζωὴ καὶ νέα ὄραση.

Μὲ τέτοιο λοιπὸν πνεῦμα, φίλε κ. Σκυλοῦδην, θὰ προσπαθήσω νὰ ἐξαρκήσω τὴν κριτικὴν ποῦ με ζητεῖτε γιὰ τὸν Ἐρωτόκριτον—μαζὶ με τὴν ἐπισκίπησιν τῆς ξένης τέχνης. Σῆς εὐχμαὶ καλὴν σταδιοδρομίαν καὶ νὰ φῆσεται στὰ χρονικὴ τῆς φιλολογίας μας ἐσοχὴ με τὴν ἐκδοσὴ σας,

Μὲ τὴν ἐπισημάνσιν

Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Παρίσι 1. Β', 1925.

ΚΑΛΟΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

—Στις 20 τοῦ Ἀπριλίου διοργανώθηκε ἀπὸ τὸ Τμήμα Γραφικῆς τοῦ «Κρητικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου» μιὰ Ἐκθεση Ζωγραφικῆς στὴν αἴθουσα τοῦ «Συνδέσμου ὑπὲρ διαδόσεως τῶν Καλῶν Τεχνῶν ἐν Κρήτῃ». Ξεχωρίσαμε τὰ ἔργα τοῦ διευθυντῆ τῆς Ἐκθεσης κ. Ἐρρ. Φρανιζισκάκη (ἐλαιογραφίες, σκίτσα), τῆς δίδας Ἀγλ. Κυρμιζάκη (λαστέλ) καὶ τοῦ κ. Κ. Δαμιανάκη (σκίτσα).

—Ὁ ἴδιος «Κρητικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος» ἐκδίδει ἀπὸ τὸν περασμένο χρόνο ἓνα μικρὸ μηνιαῖο περιοδικὸ μὲ τὸν τίτλο «Ἀὐγερινός» καὶ διευθυντῆ τῆς ὕλης τὸν κ. Ρένο Μαργαρίτη. Τὸ περιοδικὸ αὐτὸ διακρίνεται κυρίως γιὰ τὴν προσπάθειά του ν' ἀπασχολῆσει τοὺς νέους μας μὲ τὴ λογοτεχνία.

—Στις 30 τοῦ Ἰουνίου διοργανώθηκε μιὰ μουσικοφιλολογικὴ ἔσπεριδα ἀπὸ τὸ Β' Γυμνάσιο. Χορωδία ἀπὸ μαθητὲς καὶ δαδήτριες τῶν δυὸ Ἀνωτέρων τάξεων τραγούδησε διάφορα μουσικὰ κομμάτια. Ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία σημείωσε ἡ «Καμπάνα» τοῦ Σοῦμπερτ (στίχοι Σίλλερ) καὶ ὁ «Παῖαν» ἀπὸ τοὺς Πέρσες τοῦ Αἰσχύλου μελοποιημένος ἀπὸ τὸ Ρόδιο. Ἐχτὸς ἀπὸ τὰ μουσικὰ κομμάτια ἐγχελεστήκανε καὶ ἀπαγγελίες Ἑλληνικῶν ποιημάτων. Ξεχωρίσαμε τὶς δίδες Παπαδογιάννη καὶ Μητσοτάκη, ποὺ ἀπόδωσαν ὑπέροχα ἡ πρώτη τὸ «Σχολεῖο» τοῦ κ. Μ. Σκουλοῦδη κ' ἡ δευτέρη τὴν «Τρελὴ Μάννα» τοῦ Σο. ωμοῦ. Ἐπακολούθησε τὸ μονόπραχτο τοῦ κ. Στ. Δάφνη «Τὸ πατρικὸ σπῆτι», ποὺ σημείωσε μιάν ἐπιτυχία ἄγνωστη στὰ ἐρασιτεχνικὰ χρονικά. Ἡ δίδα Εὐθυμάκη στὸ ρόλο τῆς Σμαραγδῆς ὑπέροχη, καθὼς κ' ὁ κ. Κατσανεβίκης στὸ ρόλο τοῦ Γιώργη. Ἐξίσου ἀξιοπρόσεχτα καὶ τὰ δευτερεύοντα πρόσωπα, ἡ δίδα Ροστάν στὸ ρόλο τῆς Ἀσημίνας, ὁ κ. Στεφανάκης στὸ ρόλο τοῦ Τάση κ' ὁ κ. Δαμιανάκης στὸ ρόλο τοῦ Χωριατόπουλου. Τὸ κλείσιμο τῆς γιορτῆς μὲ τὸ «Φασουλὴ Φιλόσοφο» τοῦ Σουρῆ ἀπὸ τὸν κ. Κ. Δαμιανάκη σκόρπισε ἄφθονα γέλια κ' ἔδωσε μεγάλες ἐλπίδες γιὰ τὸ νεαρὸ ἐρασιτέχνη. Ἀλευθύνουμε θερμὰ συγχαρητήρια στὸ γυμνασιάρχη κ. Γενεράλη καὶ στοὺς καθηγητὲς, ποὺ ὄργανώσανε τὴν ἔσπεριδα κ. κ. Μοσχόπουλο καὶ Σκουλοῦδη.

ΣΤ. ΚΑΨΩΜΕΝΟΣ

ΔΗΛΩΣΗ

Μὲ τὸ φύλλο τοῦτο συμπληρώνεται ἡ συνδρομὴ τῶν ἐξαμήνων συνδρομητῶν καὶ παρακαλοῦμε θερμὰ ὅσους θέλουν νὰ λαμβάνουν τὸν «Ἐρωτόκριτο» εἰς τὸ ἔξῃς ν' ἀποστείλουν τὴ νέα συνδρομὴ τους στὸ διαχειριστὴ κ. Κωστῆ Χρυσάκι.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΔΙΑΔΟΣΕΩΣ
ΤΩΝ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΕΝ ΚΡΗΤΗ 1924

Π. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΔΟΥ

ΤΑ
ΚΑΛΟΛΟΓΙΚΑ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ

ΚΑΙ Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ
ΤΕΧΝΗΣ

3^η ΟΜΙΛΙΑ ΔΟΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗ ΑΙΘΟΥΣΗ ΤΟΥ ΦΙΛΟΛ.
ΣΥΛΛ. "ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ", ΥΠΟ ΤΟΥ Σ. Υ Δ. Κ. Τ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΩΣ
ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ ΧΑΝΙΑ ΚΡΗΤΗΣ 1925

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
1884

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
1884

ΤΑ ΚΑΛΟΛΟΓΙΚΑ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ

ΚΑΙ Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Κυρίαί και Κύριοι,

Ὁ φιλόσοφος Kant εἰς τὴν «Κριτικὴν τοῦ Πρακτικοῦ λόγου» λέγει ὅτι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔζη ἐπὶ τῶν ὁρέων, ἐντὸς τῶν σπηλαίων καὶ τῶν δασῶν, ὅπως κατὰ τὰς φυσικὰς αὐτοῦ ὁρμὰς καὶ κατὰ τὰ ἐνστικτὰ του, ἦτο ἀνεύθυνος, ἦτο εὐτυχής! Δὲν εἶχε γνῶσιν ἀκόμη τοῦ Ἠθικοῦ Νόμου (τῆς γνώσεως τοῦ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ) καὶ ἦτο εἰς τὸν Παράδεισον του ἐπὶ τῆς γῆς! Ἄφ' ὅτου ὁμως συνησθάνθη τὸ ὑπὲρλογον, τὸ ὑπεύθυνον τῶν πράξεών του εἰς τὴν κοινωνίαν κατελθὼν, ἐπῆλθε τότε ρήγμα εἰς τὴν ἐσωτερικὴν αὐτοῦ ὑπόστασιν, ρήγμα μεταξὺ φύσεως καὶ πνεύματος, μεταξὺ ἰδέας τοῦ Καθήκοντος ἀφ' ἐνὸς καὶ τῶν φυσικῶν του ὁρέξεων ἀφ' ἑτέρου. Τὸ γεγονός τοῦτο συμπίπτει μὲ τὴν ἀρχὴν τῆς ἱστορίας, μὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ πολιτισμοῦ.

Πολιτισμός, Κύριοι, σημαίνει ἐκμετάλλευσιν τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων. Ὅταν ἐξικίνησεν ὁ ἄνθρωπος, τέκνον τῆς φύσεως, ἀπὸ τὰ βάρη τῶν αἰῶνων, ἵνα δημιουργήσῃ πολιτισμόν, ἔφερε τὴν δυνατότητα πρὸς τοῦτο, ἔφερε τὰ ψυχικὰ στοιχεῖα, τὰ κεφάλαια καὶ τὴν προίκισιν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ἐφερον ἐντὸς αὐτοῦ ὅλας τὰς ἀπαιτουμένας δημοηρικὰς δυνάμεις, ὅλας τὰς δυνατότητας συμπεπυκνωμένας εἰς τὴν ψυχὴν του. Ἐφερε δηλονότι τὴν ἰκανότητα τοῦ διανοεῖσθαι, τὴν ἰκανότητα τοῦ συναισθάνεσθαι καὶ τὴν ἰκανότητα τοῦ βούλεσθαι ἢ ἄλλως λεγόμενον ψυχὴν *διανοουμένην*, *ψυχὴν συναισθανομένην* καὶ *ψυχὴν βουλομένην*. Ὑπὸ τὰς τρεῖς αὐτὰς θεμελιώδεις λειτουργίας, παρουσιάζεται πᾶσα ψυχικὴ ἐνέργεια. Διὰ τῆς πρώτης γνωρίζει ἢ λαμβάνει γνῶσιν τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, διὰ τῆς δευτέρας ἀντιδρᾷ εἰς τὰς ἐπιδράσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου συναισθανομένη χαρὰν ἢ λύπην, εὐαρέσκειαν ἢ δυσαρέσκειαν καὶ διὰ τῆς τρίτης λαμβάνει ἐνεργητικὴν στάσιν ἐναντι τῶν ἐπιδράσεων τούτων, αἵτινες ἐπέφερον εἰς αὐτὴν χαρὰν ἢ λύπην. Διὰ τῆς πρώτης ψυχικῆς λειτουργίας ἤρχισε

νά ἐρευνᾷ τὴν οὐσίαν, τὴν ἀλήθειαν τοῦ περιβάλλοντος αὐτὸν κόσμου, ἐν μέσῳ τοῦ ἀγνώστου, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρέθη καὶ ἐδημιούργησεν Ἐπισημν. Διὰ τῆς δευτέρας ψυχικῆς ἱκανότητος τοῦ συναίσθανεσθαι δραματίζεται τὴν ἁρμονίαν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἐδημιούργησε Τέχνην καὶ Ὀρησκείαν. Διὰ τῆς τρίτης ψυχικῆς λειτουργίας δίδει καθ' ἡμέραν μορφὴν εἰς τὴν Ζωὴν καὶ ἐδημιούργησεν Ἠθικὴν. **Ἐπισημν—Τέχνη—Ἠθικὴ—Ὀρησκεία** ἀποτελοῦν τὰς τέσσαρας θεμελιώδεις μορφὰς τοῦ πολιτισμοῦ ἢ τὰς τέσσαρας γενικὰς ἐκδηλώσεις καὶ κατευθύνσεις τοῦ ἐξελισσομένου πνεύματος ἐπὶ τῆς Γῆς. Δύναμαι νὰ σᾶς διαβεβαιώσω. Κύριοι, ὅτι ὁ πολιτισμὸς, ἡ δημιουργία πολιτισμοῦ, εἶναι ἡ κλίμαξ ἡ ἀναβιβάζουσα βαθμιαίως τὸν ἄνθρωπον εἰς τοὺς οὐρανοὺς.

Ἡ Τέχνη, ὡς βλέπετε, εἶνε βασικὴ πλευρὰ τοῦ πολιτισμοῦ ἀπορρέουσα ἀπὸ θεμελιώδη λειτουργίαν τῆς ψυχῆς, τὸ δὲ συναίσθημα εἶνε ἡ πηγὴ τῆς Τέχνης. Ἄλλὰ τί εἶναι τὸ συναίσθημα;

Τὸ συναίσθημα εἶναι ἡ χαρὰ ἢ λύπη, εὐαρέσκεια ἢ δυσαρέσκεια τῆς ψυχῆς. Εἶναι ἐν ψυχικὸν φαινόμενον, ψυχικὸν γεγονός, τὸ ὁποῖον δοκιμάζομεν πάντες. Ὑπὸ δύο ἀντιθέτους μορφὰς παρουσιάζεται πάντοτε ὡς χαρὰ ἢ λύπη, ὡς εὐαρέσκεια ἢ δυσαρέσκεια. Διὰ τῶν συναίσθημάτων ὁμιλεῖτόριον τινὰ ἡ ψυχὴ εἰς τὰς ἐντυπώσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, διὰ τούτων φανερώνει πῶς διατίθεται, δηλ. τί εὐχαριστεῖ καὶ τί δυσαρρεστεῖ αὐτήν, τί λυπεῖ ἢ τί προξενεῖ χαρὰν εἰς αὐτήν. Ὅταν π. χ. κατορθώσῃ τις νὰ λύσῃ μετὰ πολὺ ὄρον προσπάθειαν ἐν πρόβλημα ἢ ἐν αἰνίγμα, ὅταν ὁ φυσιοδίφης ἐπιτύχῃ τὴν ἀνακάλυψιν ἐνὸς φυσικοῦ νόμου, ἢ ὁ ἐφευρέτης τὴν ἐπινοήσιν μηχανήματος, ἀμέσως γεννᾶται τὸ συναίσθημα τῆς χαρᾶς εἰς τὴν ψυχὴν του. Ὅταν δὲ δὲν κατορθώσῃ τοῦτο, ἢ διότι δὲν βοηθοῦν αὐτὸν αἱ πνευματικαὶ του δυνάμεις ἢ δι' ἄλλους λόγους, γεννᾶται ἀντιθέτως ἡ λύπη, ἡ δυσαρέσκεια ἐν αὐτῷ. Γνωρίζετε βεβαίως ὑπὸ πόσης χαρᾶς κατελήφθη ὁ Ἀρχιμήδης, ὅταν ἀνεκάλυψε τὸ εἰδικὸν βάρος τῶν σωμάτων, ἢ ὁ Πυθαγόρας, ὅταν ἔλυσεν τὸ θεώρημά του. Τὸ συναίσθημα τοῦτο παρουσιάζεται ὄχι μόνον ἐπὶ ζητημάτων ἐχόντων σχέσιν μετὰ τὴν ἱκανότητα τοῦ πνεύματός μας, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ζητημάτων ἐχόντων σχέσιν μετὰ τὸ καλὸν ἢ ἄσχημον. Ὅταν ἴδωμεν ὄραιον ἀντικείμενον ἢ ἀκούσωμεν ὄραϊάν μουσικὴν συμφωνίαν, διατίθεται ἡ ψυχὴ ἡμῶν εὐαρέστως ἀντιθέτως συμβαίνει μετὰ τὸ ἄσχημον. Ἐπίσης καὶ ἐπὶ ἄλλων γεγονότων ἢ πράξεων ἐχουσῶν σχέσιν μετὰ τὴν ἠθικὴν γεννᾶται ὁμοίως χαρὰ ἢ λύπη εἰς τὴν ψυχὴν ἀναλόγως τῆς ἠθικῆς ἀξίας ἢ ἀπαξίας αὐτῆς.

Τὸ συναίσθημα τοῦτο γενικῶς ὠνόμασεν ἡ βιολογικὴ Ψυχολογία δείκτην τῶν τάσεων τῆς ψυχῆς ἡμῶν καὶ τῶν ἐνδομύχων ἐπιποθήσεων αὐτῆς, ἀνιχνευτὴν καὶ προάγγελον τῶν τελικῶν κατευθύνσεων τοῦ

πνευματικῶν ἀνθρωπίνου βίου καὶ τῆς ἐξελισσομένης Ζωῆς καθόλου· Διότι καθιστᾷ εἰς ἡμᾶς γνωστόν τι ἐγκρίνει καὶ τι δὲν ἐγκρίνει ἢ ψυχῇ, τι ἐπιδοκιμάζει καὶ τι ἀποδοκιμάζει, τι συμφωνεῖ καὶ τι δὲν συμφωνεῖ μὲ τὸν τελικὸν σκοπὸν, τοὺς ὁποίους ἐπιδιώκει τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, ἐπομένως τι προάγει ἢ τι παρακωλύει αὐτό. Ὅσῳκις παρακωλύεται ἐκ τίνος γεγονότος, παραστάσεως ἢ ἀντικειμένου ὃ ἐξελισσόμενος πνευματικῶς βίος τοῦ ἀνθρώπου γεννᾶται ἐν τῇ συνειδήσει ἢ μὴν αὐτομάτως· δυσαρέσκεια, ὅσῳκις δὲ προάγεται οὗτος γεννᾶται ἢ εὐχαρίστησις. Αὕτη εἶναι ἡ οὐσία, ἡ ἐννοία τοῦ συναισθήματος. Προδεικνύει τὴν ἐσωτάτην κατεύθυνσιν τοῦ ἐνδοτάτου πυρῆνος τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας, τῆς βουλήσεως.

Τὰ συναισθήματα ταῦτα, ὡς γνωστόν, ἀναλόγως τῆς αἰτίας ἧτις προκαλεῖ αὐτὰ διακρίνει ἢ ψυχολογία εἰς διανοητικὰ, εἰς αἰσθητικὰ ἢ καλολογικὰ, εἰς ἠθικὰ, εἰς θρησκευτικὰ, εἰς ἀτομικὰ, εἰς κοινωνικὰ κτλ. Ἐκ τῶν συναισθημάτων τούτων θὰ ἀπασχολήσουν ἡμᾶς σήμερον τὰ αἰσθητικὰ ἢ καλολογικὰ λεγόμενα δηλ. τὰ ἔχοντα σχέσιν μὲ τὸ καλὸν ἢ αἰσχρὸν, μὲ τὸ ὠραῖον ἢ ἄσχημον, ὅπως λέγομεν ἡμεῖς σήμερον.

Τὰ καλολογικὰ συναισθήματα, Κύριοι παρουσιάζονται εἰς τὴν ψυχὴν μας, ὅπου συναντήσωμεν τὸ ὠραῖον ἢ τὸ ἄσχημον. Ἐν πάσῃ στιγμῇ τοῦ βίου μας γίνεται τοῦτο. Ὅταν εὐρεθῶμεν πρὸ ἐνὸς ὠραίου φυσικοῦ φαινομένου κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἢ δύσιν τοῦ ἡλίου, ἢ πρὸ ἐνὸς ὠραίου ἀντικειμένου, μιᾶς εἰκόνας ἢ ἀγάλματος, ἐνὸς ὠραίου ἀνθρώπου ἔχοντος σῶμα γλαφυρὸν καὶ ἐπίχαρι, ὅταν εὐρεθῶμεν εἰς ἕν ὠραῖον τοπεῖον, ἐκ τοῦ βάλου τῆς ψυχῆς, ἀνακύπτει μία εὐχαρίστησις, μία εὐαρέσκεια, μία ἀνακούφισις. Ἐπίσης καὶ ὅταν ἀκούωμεν τὸ ἄσμα τῆς ἀηδόνος ἢ μίαν ὠραίαν μουσικὴν συμφωνίαν, ἢ ψυχῇ ἡμῶν διατίθεται εὐαρέστως, καὶ εὐχόμεθα νὰ διατηρηθῇ τὸ αἰτίον, ἵνα ἐξακολουθήσῃ ἡ ἡδονὴ αὕτη ἐν τῇ ψυχῇ μας. Πάντες γνωρίζετε τὰ φαινόμενα ταῦτα ἐξ ἰδίας πείρας.

Θε εὐρωτήσετε ὅμως, πότεν τὸ καλολογικὸν τοῦτο συναισθημα καὶ πρὸς τίνα σκοπὸν ἢ παρουσία του ἐν τῇ ψυχῇ μας; Διατί ἐτέθη ἐκεῖ ὑπὸ τῆς φύσεως; Διατί ἐγείρεται ἡ εὐαρέσκεια αὕτη ἢ ἡ δυσαρέσκεια ἐν τῇ ψυχῇ μας ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ ὠραίου ἢ ἄσχημου; Τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν προβλημάτων τῆς αἰσθητικῆς. Μίαν ἀπάντησιν δυνάμεθα νὰ δώσωμεν εἰς τοῦτο. Ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ ὠραίου αἰσθάνεται, φαίνεται, μίαν ἱκανοποίησιν μίαν κατατράυνσιν, ἐπομένως ἀνακούφισιν τινα, ὡς νὰ συναντᾷ τι, τὸ ὁποῖον ἐστερεῖτο καὶ τὸ ὁποῖον μυστηριωδῶς ποθεῖ. Ἐν τῷ ὠραίῳ βλέπει συμβολικῶς τὴν ἰδικὴν τῆς ἐσωτάτης ὑποσυνείδητον ἔφρασιν, βλέπει τὴν προσπάθειάν της ἐκκληρουμένην καὶ οὕτω ἀνακουφίζεται, αἰσθάνεται χαρὰν καὶ εὐχαρίστησιν διὰ τὴν τοι-

αὐτὴν ἀκόλυτον καὶ δροσερὴν ἔνσαρκον παράστασιν τῆς ἰδέας. Ἡ ψυχὴ αἰσθάνεται κωλύματα εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς ἐξωτερικεύσεώς της διότι ἐμποδίζεται ὑπὸ τῆς ὕλης, ὑπὸ τοῦ σώματος καὶ τῶν ὀρέξεων του. Ἐπὶ τῇ θέρᾳ τοῦ ὥραίου αἰσθάνεται ἐαυτὴν τρόπον τινὰ ἀππλλαγμένην τῶν φυσικῶν τούτων δεσμῶν της, ἐλευθέραν καὶ οὕτω γεννάται εἰς αὐτὴν ἡ χαρὴ ἢ ἡ εὐαρέσκεια, ἣν ἐκαλέσαμεν καλλολογικὸν συναίσθημα. Μὲ μίαν λέξιν αἰσθάνεται ἐαυτὴν ἀνυψωμένην, προαγομένην. Ἀλλέως δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ. Ἐνῶ ἐπὶ τῇ θέρᾳ τοῦ ἀσχημοῦ δοκιάζομεν δυσαρέσκειαν διότι ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἐν τούτῳ αἰσθάνεται ὑποβιβασμὸν ταπεινώσιν, ὡς νὰ βλέπῃ συμβολικῶς ἐν τῷ ἀσχημῷ ματαιουμένην τὴν προσπάθειάν της. Διὰ τοῦτο φύσει ἀποφεύγει τὸ ἀσχημον, διότι δὲν τὴν προσάγει, καὶ ὁ δεικνύων τοῦτο δεικτικῶς εἶνε τὸ δυσάρεστον συναίσθημα.

Αἱ πηγαι τοῦ καλοῦ εἶναι δύο, ἡ μήτηρ φύσις καὶ ἡ τέχνη. Φύσις καὶ Τέχνη εἶναι αἱ δύο πηγαι τοῦ αἰσθητικοῦ. Ἡ φύσις ζῆ καὶ παράγει καὶ δημιουργεῖ ἀφ' ὅτου χρονολογεῖται ἡ ἐμφάνισις τοῦ κόσμου, ἀφ' ὅτου ἡ ἰδέα περιεβλήθη τὴν ὕλην ὡς ἐνδυμα καὶ ἤρχισε νὰ ἐξελίσσειται εἰς ἓνα κόσμον ὁρατὸν, συγκεκριμένον, τὸν ὁποῖον βλέπομεν περίξ ἡμῶν. Ἡ φύσις ἐξ αὐτῆς τῆς πλευρᾶς θεωμένη εἶναι μία μεγάλη καλλιτέχνης, διότι ἐκτελεῖ ἔργον αἰσθητικόν, διέπει δ' αὐτὴν μία διαμορφωτικὴ τάσις. Δημιουργεῖ ἐκ τῶν ἐνδον, ὡς νὰ προσπαθῇ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν αἰσθητικὴν παράστασιν τοῦ κόσμου. Ἐν τῇ διαμορφωτικῇ αὐτῆς τάσει παρουσιάζει μορφώματα ἄπειρα, τοπεῖα ὠραῖα, ὄρη μὲ ὠραίας γραμμάς, κρυσταλλώσεις ὀρυκτῶν, δένδρα καλλίκορμα, φάραγγας καὶ χαράδρας, καταρράκτας καὶ μορμορίζοντα ὄρνια, ἄνθη καὶ χρυσασαλίδας, παρουσιάζει οὐράνια φαινόμενα, τὴν μαυνομένην ἢ γαλιηώσαν θάλασσαν κτλ.

Ὅλαι αἱ μορφαί, αἷς ἀπαντῶμεν ἐν τῇ φύσει δὲν φαίνονται εἰς ἡμᾶς ὠραῖαι, ἀφοῦ ἡ τέχνη ἐπεμβαίνει πολλάκις. Ἦνα διορθώσῃ τὰς ἀτελείας της. Δηλ. παντοῦ ἐν τῇ φύσει δὲν βλέπομεν τὸ ὠραῖον, ὑπάρχουν καὶ ἀσχημα ὄντα ἐν αὐτῇ, ὡς εἶναι ἀσχημα καὶ στρεβλὰ δένδρα, τοπεῖα πληκτικὰ, ζῶα δυσειδῆ κτλ. Θέρωσή τις διατι; Ἡ φύσις κατὰ τὴν δημιουργίαν της ἀπαντᾷ ἐμπόδια, λέγει ἡ Αἰσθητικὴ, τὴν ἀντίστασιν τῆς ὕλης. Ἡ ὕλη ἀνθίσταται, δὲν παρακολουθεῖ ἐν τῇ πραγματοποιήσει τοῦ ὠραίου. Μὲ ἄλλας λέξεις ἐργάζεται τυφλῶς, ὡς λέγουν, δηλ. ἄνευ παραστάσεως, ἄνευ σαφοῦς εὐσυνειδήτου ἰδέας, οἷα ὑπάρχει εἰς τὸν καλλιτέχνην. Ἐν Ἡφαίστειον ἐν τῇ ἐκρήξει του δύναται περίξ αὐτοῦ νὰ σηματίσῃ ποικίλας μορφάς, χωρὶς αὐτὸ νὰ εἶχεν ὑπ' ὄψιν του ταύτας. Ἐγένοντο ὅλως συμπτωματικῶς, ὅλως τυχαίως, τυφλῶς, ἀναλόγως τῆς ἐξωτερικῆς ἀντιστάσεως ἢ ἄλλων συνθηκῶν περὶ αὐτό. Θὰ

ἔλεγέ τις πόσον θὰ ἐπήγαιναν καλύτερα τὰ πράγματα ἂν δὲν ἀντίστατο ἡ ὕλη, ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἡ ἀντίστασις τῆς ὕλης.

Ναι, ἀλλ' ἄνευ τῆς ὕλης δὲν θὰ εἴχωμεν κόσμον καθόλου. Ἡ ἰδέα μόνη, ἄνευ τῆς ὕλης θὰ παρέμενεν ἰδέα καθαρὰ, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ δημιουργήσῃ κόσμον.

Δὲν θὰ ἦτο τὸ αὐτὸ, εἰάν περιστέρα τις, ἐνῶ διασχίζει τὸν ἀέρα μὲ τὰς πτέρυγας τῆς αἰσθανομένη τὴν ἀντίστασίν του, δισχυρίζετο ὅτι ἂν δὲν ὑπῆρχε αἶρ, ἐν τῷ κενῷ χώρῳ θὰ ἠδύνατο νὰ πετᾷ ταχύτερον! Ἐν ᾧ πράγματι θὰ εἶπαι νὰ πετᾷ. Ὡστε ἐν τῇ φύσει παντοῦ δὲν ἀπαντᾶται τὸ ὄραϊον. Ἐν τῇ τέχνῃ ὅμως αἱ μορφαὶ πρέπει νὰ εἶναι ὄραϊαι, ἄλλως δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ τέχνης, ὅπως εἰς τοὺς ἀπολιτίστους λαοὺς. Μόνον ἀφ' ἧς στιγμῆς τὸ τεχνουργημα ἀρχίζει νὰ συμβολίσῃ κάτι, λέγομεν οὐτιδήποτε τέχνη. Τα προϊόντα τῆς τέχνης πολλάκις εἶναι ὠραιότερα τῶν τῆς φύσεως, διότι ἡ τέχνη, συχνὰ διορθώνει τὰς ἀτελείας τῆς, καθ' ὅσον κίμνει ἐπιλογὴν καὶ σύνθεσιν τῶν στοιχείων τοῦ καλοῦ, τὰ ὁποῖα ἀπαντᾷ ἐν τῇ φύσει. Τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἐρμοῦ τοῦ Πραξιτέλους ἢ τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου θαυμάζεται ὑπὸ τοῦ κόσμου. Τοῦτο ὅμως ἐν τῇ πραγματικότητι δὲν ὑπῆρξε. Μεμονωμένα στοιχεῖα ὄραϊα, εἰς, μέτωπον, χεῖλη κτλ. δυνατόν ν.ι. ὑπῆρξαν, καὶ ὑπῆρξαν, ἀφοῦ ἐχρησιμοποίησεν αὐτὰ ὁ καλλιτέχνης. Ὁ Ζεὺς τῆς Ὀλυμπίας, ἔργον τοῦ Φειδίου, παρέστησε τὴν ἰδέαν τῆς θεότητος, ὅπως συνέλαβεν αὐτὴν ὁ καλλιτέχνης. Ὡστε ὁ καλλιτέχνης ἐργάζεται ὑπὸ τὸ φῶς μιᾶς παραστάσεως, τῆς συλληφθείσης ἰδέας καὶ αὐτὴν ζητεῖ νὰ ἐνσαρκώσῃ ἐμφυσῶν αὐτὴν εἰς τὸ μάρμαρον, ὁ ζωγράφος εἰς τὰ χρώματα καὶ ὁ μουσικὸς εἰς τοὺς τόνους. Ἡ τέχνη τείνει νὰ φθάσῃ τὴν πραγματοποίησιν τὴν μετουσίωσιν τῆς ἰδέας. Διὰ τοῦτο τὰ προϊόντα τῆς τέχνης εἶναι ἀνώτερα τῶν τῆς φύσεως. Παρ' ὅλα ταῦτα ἀρέσκει πολλάκις εἰς ἡμᾶς περισσότερον τὸ ὄραϊον ἐν τῇ φύσει, ὡς λ. χ. ἐν φυσικὸν ἄνθος, ἐν φύλλον κτλ. Διὰ τὴν φύσιν; Διότι τὸ φυσικὸν ζῆ. Φέρει ἔσσωθεν τὴν λάμψιν τῆς ζωῆς, ἣς μετέχομεν καὶ ἡμεῖς. Ἐπομένως εἶναι τι *πραγματικὸν*, ὑπάρχει ἐν τῇ πραγματικότητι ὡς προϊόν τῆς ζωῆς ἐνῶ τὸ τῆς τέχνης ὅσον καὶ ἂν εἶναι ὄραϊον εἶναι ἀφηρημένον καλὸν, εἶναι νεκρὸν.

Ἄλλ' ἀφοῦ ἐγένετο λόγος περὶ τέχνης ἐπιτρέψατε, Κύριοι. νὰ ἐξετάσωμεν αὐτὴν συντόμως. *Τι εἶναι τέχνη γενικῶς*; Εἶναι μία διαμορφωτικὴ τάσις, μία διαμορφωτικὴ προσπάθεια, καθ' ἣν ἰδεώδη, ἰδέαι, ἐνσαρκοῦνται, φανερόνται καὶ μεταβάλλονται εἰς πραγματικότητα. Ἰδέαι λοιπὸν ἐνσαρκος ἀποκάλυψις! Ὑπὸ τὴν λέξιν ἰδέα ἐννοοῦμεν ἔδω, λειτουργίαν τῆς φύσεως λαμβάνουσαν ὑπόστασιν. Ὁ ἄνθρωπος φέρει οἶκον, δηλ. σύμφυτον, εἰς τοὺς ἄρμους τῆς ψυχικῆς του

υποστάσεως τὴν διαμορφωτικὴν ταυτην τάσιν καὶ ὁρμὴν τῆς φύσεως, φέρει αὐτὴν ὡς ψυχικὴν λειτουργίαν. Δι' αὐτῆς προσπαθεῖ καὶ αὐτὸς νὰ δώσῃ μορφήν εἰς τὴν ὕλην κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις ἢ ὑποδείξεις τῆς ἰδέας του. Ἄλλ' ἢ διαμορφωτικὴ αὕτη τάσις ἀναλυομένη συνίσταται ἀπὸ *κίνησιν, σκοπὸν καὶ μέσα*. Ἐπομένως ἡ τέχνη ἀπλούστερον δύναται νὰ ὁρισθῇ ὡς ἡ μεθαρμογὴ τῆς κινήσεως πρὸς ἓνα ὠρισμένον σκοπὸν τελειουργούμενον κατὰ τὰξιν ὠρισμένην τῶν μέσων καὶ κατ' ἀλληλουχίαν ὠρισμένην.

Γενικῶς ἡ τέχνη εἶναι μία Mission, μία ἀποστολή, κλήσις τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ἰσχύον, Κύριοι, περὶ τοῦ ὅλου, ἰσχύει καὶ διὰ τὸ μέρος. Ὁ ἄνθρωπος ὡς μικρόκοσμος, κόσμος ἐν μικρογραφίᾳ φέρει ἐν ἑαυτῷ τὰς αὐτὰς λειτουργίας, τοὺς αὐτοὺς νόμους, οὓς ἀπαντᾷ τις εἰς τὸ σύνολον εἰς τὸ Universum. Ἐκεῖθεν εἶναι εἰλημμένοι. Ἴδου πόθεν ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς ἢ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐμφωλεύουσα ἰδέα τῆς τέχνης. Ὁ καλλιτέχνης, ὁ ἀληθὴς καλλιτέχνης πλάττει καὶ δημιουργεῖ ἐπίσης ἐκ τῶν ἔνδον, ὑπέικων εἰς ἓνα ὑπερκεχειλισμὸν τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ φύσεως. Διὰ τοῦτο πολλοὶ καλλιτέχνηι ἔκαμαν ἔργα ἐν τῇ ἐμπνεύσει των τὰ ὅποια δὲν ἀνεγνώριζαν μετὰ τὸ πέρας ὡς ἰδικά των, ἠσθάνοντο δὲ μυγίαν ἔξαρσιν βλέποντες αὐτὰ. Τὰ ἐξετέλεσαν ὑπέικοντες προφανῶς, εἰς ἐσωτερικοὺς ὁραματισμοὺς, Ἡ τέχνη ζητεῖ νὰ συλλάβῃ τὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς τὴν ἔννοιαν τοῦ κόσμου. Ὁ δὲ καλλιτέχνης ὁραματίζεται αὐτὸ ἐν συμβόλοις, βλέπει αὐτὸ ἄλλοτε ὡς ἁρμονίαν, ἄλλοτε ὡς τραγωδίαν, ἄλλοτε ὡς κωμωδίαν. Ὁ καλλιτέχνης δὲν δύναται νὰ ἐργάζεται συνεχῶς, διότι λείπει ἡ ἰδέα, ἥτις εἶναι φευγαλέα, φεύγει ἐκ τῆς συνειδήσεώς του. Διὰ τοῦτο μόνον, ὅταν ἐμπνέεται δύναται νὰ ἐργασθῇ, ὅταν εἶναι κατειλημμένος ὑπὸ τῆς ἰδέας, ὅπως λέγουν.

Αἱ τέχνηι εἶναι δύο εἰδῶν, ὡς γνωστόν, *καλαὶ τέχνηι καὶ πρακτικαὶ τέχνηι*. Αἱ πρῶται διακρίνονται ἀπὸ τῆς δευτέρας, καθ' ὅσον ἔχουσι ὡς σκοπὸν τὴν παράστασιν τοῦ καλοῦ, τοῦ ὠραίου, τὴν μετουσίωσιν τῆς ἰδέας, ἐνῶ αἱ πρακτικαὶ τέχνηι ἔχουσι σκοπὸν τὸ πρακτικὸν καὶ ὠφέλιμον, τὴν θεραπείαν δηλ. τῶν ἀναγκῶν τῆς ζωῆς. Ἡ ὑποδηματοποιία λ.χ. ἡ ραπτική, ἡ σιδηρουργία, ἡ ξυλουργικὴ, κτλ., ἔχουν σκοπὸν τὴν θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν τῆς ζωῆς. Αὐτὸ εἶναι τὸ κύριον χαρακτηριστικόν των, ἂν καὶ δύναται τις νὰ διακρίνῃ ἐνίοτε καὶ τάσιν, τροποποιήσιν ἑλαφρῶν κατὰ τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ καλοῦ. Αἱ καλαὶ τέχνηι, αἱ ἐπιδιώκουσαι εἵλομεν, τὸ ὠραῖον εἶναι ἢ *Εἰκαστικαὶ* (ὅταν ἔχουν σκοπὸν τὴν παράστασιν τοῦ καλοῦ ἐν χώρῳ) ὡς ἡ ἀρχιτεκτονικὴ, ἡ γλυπτικὴ, ἡ ζωγραφικὴ, ἢ *ρυθμικαὶ*, (ὅταν ἐπιδιώκουν τὴν παράστασιν τοῦ καλοῦ ἐν χρόνῳ), ὡς εἶναι ἡ ποίησις καὶ ἡ μουσικὴ. Ἐξ ὅλων τῶν καλῶν τεχνῶν ἡ μουσικὴ εἶναι ἢ κατ' ἐξοχὴν καλὴ τέχ-

νη. Διότι αὕτη διὰ τῆς ἁρμονίας τῶν τόνων ὁμιλεῖ ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν ψυχὴν μας, ἐπενεργεῖ ἀμέσως ἐπὶ τοῦ συναισθήματος ἡμῶν ὡς ν' ἀπαίτη παρ' αὐτῆς νὰ γίνῃ ἁρμονία. Ἡ μουσικὴ καλεῖ τὴν ψυχὴν εἰς ἁρμονίαν. Ἐκπροσωπεῖ τὴν ὑπεριότερον βούλησιν τῆς ἰδέας, τῆς πρώτης Ἀρχῆς, ἧς ἀποτελεῖ σύμβολον. Δια τοῦτο εἶναι θεία ἡ καταγωγὴ τῆς, θεία ἡ φωνὴ τῆς, καὶ ἡ ἐπίδρασίς τῆς ἐξευγενιστικὴ. Ἡ ποίησις ἐπενεργεῖ ἐπὶ τῆς ψυχῆς μας διὰ τῶν παραστάσεων, τῶν εἰκόνων, καὶ διὰ τῶν συναισθημάτων, ἅτινα διεγείρει ἐν ἡμῖν. Αἱ δὲ λοιπαὶ καλαὶ τέχναι, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ, ἡ γλυπτικὴ, καὶ ζωγραφικὴ ἐπενεργοῦν ἐπὶ τῶν συναισθημάτων διὰ τῆς ἁρμονίας τῶν γραμμῶν, διὰ τῆς ἁρμονίας τῶν μορφῶν καὶ τῶν χρωμάτων.

Τί εἶναι καλόν; Ἡ κοινὴ γλῶσσα συνηθίζει νὰ ὀνομάζῃ καλὸν ἄλλοτε τὸ εὐχάριστον, ἄλλοτε τὸ ὠφέλιμον, ἄλλοτε τὸ σκόπιμον. Λέγομεν ὠραία μύρα, ὠραία μηχανή, ὠραῖος χαρακτήρ, φαγητὸν κτλ. Τὸ καλὸν ὁμῶς φέρει ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀξίαν, δὲν ἔχει καμίαν σχέσιν μετὰ αὐτά. Εἶνε καλὸν διότι ἀρέσκει καθ' ἑαυτὸ, ἄνευ σκοποῦ, ἄνευ συμφέροντος ἢ ἰδιοτελοῦς ὑπολογισμοῦ. Τὸ καλὸν δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τοὺς πρακτικοὺς σκοποὺς τῆς ζωῆς, τὴν χρησιμότητα, τὴν εὐχαρίστησιν ἐκ τῆς ὕλικῆς ἀπολαύσεως. Δύναται νὰ εὐχαριστῇ τὴν ψυχὴν, χωρὶς νὰ διεγείρῃ ἅμα συναισθήματα ἀπολαύσεως ὕλικῆς. Ἀπ' ἐναντίας, δύναται νὰ εἶναι ὅλως ἀκατάλληλον διὰ τὴν ἀνάγκαν τῆς ζωῆς. Ὁραῖον κατὰ τὴν Αἰσθητικὴν εἶναι «ἁρμονία μεταξὺ ἰδέας καὶ μορφῆς», ἐπομένως ὅπου παρατηρεῖται περισσοτέρα ἁρμονία, συμφωνία μεταξὺ ἰδέας ἢ περιεχομένου καὶ μορφῆς, ἐκεῖ ὑπάρχει ὠραῖον. Διότι κάθε ὠραῖον εἶναι ἐνσάρκος ἀποκαλυψὶς τῆς ἰδέας συλληφθείσης ἐν τῇ φαντασίᾳ τοῦ καλλιτέχνου. Ἐκαστον καλλιτέχνην ἀρχήθεν διέπει μία ἰδέα ἐν τῇ ἀεικονίσει τῷ κίλου διὰ τῆς τέχνης του. Ἐὰν ὁ καλλιτέχνης κατόρθωσεν νὰ δώσῃ σάρκα καὶ ὄσῃ εἰς τὴν ἰδέαν, εἰς τὸ ἰδεῶδες του, τότε ἔχομεν τὸ ὠραῖον. Μία εἰκὼν παριστάνουσα τὸν Ἡρακλέα κλῶθοντα παρὰ τοὺς πόδας τῆς Ὀμφάλῃς εἶναι ἄσχημος, διότι εὐρίσκεται εἰς διαφωνίαν περιεχόμενον ἢ ἰδέα καὶ μορφή. Ἐνῶ μία εἰκὼν παριστάνουσα αὐτὸν φονεύοντα τὴν Λερναίαν Ὕδραν ἢ σηκώνοντα εἰς τοὺς ὤμους του τὸν οὐρανὸν καὶ ὑψιστάμενον τὸ βῆρος καὶ τὴν πίεσιν τούτου εἶνε ὠραία. Ὁ Χριστὸς κοσμιόμενος ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ δὲν εἶνε μόνον ἠθικός, ἀλλὰ γλυκὺς καὶ ὠραῖος. Διότι παρουσιάζει τελείαν, πλήρη ἁρμονίαν περιεχομένου καὶ μορφῆς. Ὁ Ἀριστείδης ἐξοριζόμενος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, καθ' ἣν στιγμὴν ὕψωσεν τὴν χεῖρα του εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἤψχετο εἰς τὸν Θεὸν νὰ εὐτυχῇ ἡ Πατρίς του καὶ νὰ μὴ λάβῃ ποτὲ τὴν ἀνάγκην του, δὲν ἦτο μόνον δίκαιος ἢ ἠθικός, ἀλλὰ καὶ ὠραῖος. Νομίζει τις, Κύριοι, ὅτι καλὸν καὶ ἀγαθὸν ἔχουν κοινήν τὴν βάση, καθὼς

καὶ μὲ τὸ ἀληθές. Εἶναι ὁμόρριζοι καὶ ὁμόσπονδοι δυνάμεις, ἐκ διαφορῶν δὲ ἀποπτικῶν σημείων θεώμενα εἶνε διάφοροι.

Ἦθελέ τις ἐρωτήσει, Κύριοι, ἔχομεν κανὲν μέτρον ἐκτιμήσεως τοῦ καλοῦ, ἔχομεν κανὲν κριτήριον δι' οὗ νὰ κρίνωμεν, νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν ἀξίαν τοῦ ὄραίου; λ. χ. ἐνὸς ἀρχιτεκτονικοῦ ἰδρύματος, μιᾶς εἰκόνης ἐν συγκρίσει μὲ ἄλλην, ἐνὸς ἀγάλματος, ποιήματος κτλ. Τοῦτο εἶνε πρόβλημα ἀκόμη τῆς Αἰσθητικῆς. Ἡ Ἡθικὴ κατώρθωσεν ὀπωσδήποτε, νὰ δώσῃ ἡμῖν ἓν γενικὸν μέτρον, ἀντικειμενικὸν ὀπωσδήποτε, ἢ Αἰσθητικὴ ἀκόμη. Τινὲς λέγουν, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀντικειμενικὸν μέτρον. Ὁ ἄνθρωπος λέγουν εἶναι τὸ μόνον μέτρον τῆς ἐκτιμήσεως τοῦ ὄραίου, δηλ. ἡ ὑποκειμένη κρίσις, λαϊκώτερον γὰρ εἶπω, τὸ ὑποκειμενικὸ γούστο τοῦ ἀνθρώπου. Ἄλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ ὑποκειμενικὸ γούστο ποικίλλει. Ὅσοι ἄνθρωποι τόσα καὶ γούστα. Ἐπομένως δὲν καταντῶμεν εἰς ἓν ἐνιαῖον μέτρον τῆς ἐκτιμήσεως τοῦ καλοῦ. Ποικίλλει δὲ τὸ γούστο διότι ἐπηρεάζεται, νοθεύεται ἀπὸ ἄλλα ἐλατήρια, ἀπὸ τὸ εὐχάριστον, ἀπὸ τὸ χρήσιμον ἀπὸ ἐντυπώσεις ἢ ἀναμνήσεις συμπαιθεῖς κτλ. Ἄλλοι δὲ ὑσχυρίζονται ὅτι εἶναι μὲν τὸ ὑποκειμενικὸ γούστο, ἀλλὰ τὸ ὁρθόν, τοῦτο δὲ εὐρίσκεται μόνον παρὰ τοῖς ἐξόχοις καλλιτέχναις. Οὕτω καταντῶμεν εἰς τὴν *ἀσθεντίαν τοῦ γούστου* ἣν ἔχουσιν αἱ μεγαλοφυΐαι ἐν τῇ τέχνῃ. Ἡ μεγαλοφυΐα ὄντως δημιουργεῖ θημοσοφικῶς, κατ' ἔμπνευσιν, ἐλλαμτομένη ὑπὸ τῆς ἰδέας καὶ παρέχουσα οὕτως εἰπεῖν τοὺς νόμους τοῦ καλοῦ (Ὀμηρὸς Σοφοκλῆς Φεδίας, Ραφαήλ, Wagner, Beethoven κτλ.) Τοῦτο ἐδέχετο καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, ὅστις συνιστᾷ σπουδὴν τῶν ἐξόχων καλλιτεχνημάτων καὶ σύγκρισιν αὐτῶν πρὸς ἔξαγωγήν κοινοῦ ἐνιαῖου μέτρου πρὸς ἐκτίμησιν τοῦ καλοῦ. Διὰ τῆς ἀντικειμενικῆς ταύτης ἐξετάσεως τῶν ἀριστουρημάτων τῆς τέχνης καταντῶμεν ὀπωσδήποτε εἰς ἀντικειμενικὸν μέτρον. Ἄλλὰ πλὴν τούτου ὑπάρχει καὶ ἀντικειμενικὸν καλόν, τὸ ὁποῖον συνίσταται εἰς τὴν συμμετρίαν, ἀναλογίαν τῶν γραμμῶν, εἰς τὴν ἁρμονίαν χρωμάτων κτλ.

Τὰ καλολογικὰ συναισθήματα δηλοῦντα, ὡς ἐλέχθη εἰς τὴν ἀρχήν, τι ἐγκρίνει καὶ τι δὲν ἐγκρίνει ἡ ψυχὴ ἡμῶν, τι ἐπιδοκιμάζει καὶ τι ἀποδοκιμάζει, τι εὐχαριστεῖ καὶ τι δὲν εὐχαριστεῖ αὐτήν, ἔχουν μεγίστην σημασίαν διὰ τὸν πνευματικὸν ἡμῶν βίον, διὰ τὴν πορείαν τῆς ἐξελίξεως αὐτοῦ. Προϊδέαζον καὶ προδεικνύουν τὴν τελικὴν κατεύθυνσιν τοῦ πνεύματος. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ποθεῖ, τρέπεται πρὸς ἁρμονίας. Ἐνεκα τούτου τὰ ἐξ αὐτῶν γεννώμενα συναισθήματα ἐξευγρίζουν καὶ ἐξυψώνουν βαθμηδὸν τὸ Ἐγὼ ἡμῶν. Ἐνεκα τούτου καταπραΰνουν καὶ ἀνακουφίζουν τὴν ψυχὴν ἀκόμη καὶ ἐκ τῶν κόπων καὶ βασάνων τῆς ζωῆς. Πόσον τῇ ἀληθείᾳ ἀνακουφίζεται ἡ ψυχὴ, ἂν με-

τὰ κοπιώδη ἔργασίαν εὐρεθῶμεν εἰς μίαν μουσικὴν συμφωνίαν, εἰς φυσικὴν τινα καλλονήν, ἢ ἐὰν περιεργασθῶμεν ὠραίους εἰκόνας. Ἄλλὰ συγχρόνως καὶ ἠθικοποιεῦν. Ὁ ἀγαπῶν τὸ ὠραῖον, ὁ ἐνθουσιῶν πρὸ αὐτοῦ δυσκόλως, ἂν μὴ ἀδύνατον νὰ περιπέσῃ εἰς ἀσημίας καὶ χυδαί-
 ότητας. Τὸ καλὸν εἶνε σύμβολον τοῦ ἀγαθοῦ, εἶναι, δύναται τις εἰ-
 πεῖν τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ τὸ καλὸν ἐν κινήσει καὶ λειτουργίᾳ διατελοῦν.
 πραγματοποιούμενον δηλαδὴ διὰ πράξεων, εἰς τὰς πρὸς ἀλλή-
 λους σχέσεις μὲ ἄλλα, λέξεται ὡς λειτουργία θεωρούμενον. Διὰ
 τοῦτο τὸ αἰσθητικὸν ἐξεωρήθη προβαθμῖς τοῦ ἠθικοῦ. Ἐντεῦθεν ἐ-
 ξηγεῖται καὶ ἡ ἐπίδρασις τῆς Μουσικῆς ἐπὶ τοῦ ἠθους ἡμῶν. Ὁ Σαίξ-
 σπηρ εἶλεν, ὅτι ἄνθρωπος μὴ αἰσθανόμενος ἐν ἑαυτῷ μουσικὴν, ὄν
 δὲν συγκινεῖ ἢ ἁρμονία καλῶν τόνων, εἶναι ἐνεπίφορος εἰς προδοσίαν,
 ληστείαν, μοχθηρίαν.

Κύριοι, εἶπομεν ἐν ἀρχῇ τῆς δ' μιλλίας μας ὅτι ἡ τέχνη εἶναι θεμε-
 λιώδης πλευρὰ τοῦ πολιτισμοῦ ἀπορρέουσα ἀπὸ θεμελιώδη λειτουργίαν
 τοῦ ψυχικοῦ ἡμῶν βίου. Σκοπὸς αὐτῆς εἶναι ἡ σύλληψις τοῦ καλοῦ. Τὸ
 συναίσθημα ἐγένετο ἡ πηγή, ὁ ἰχνηλάτης ἐν τῇ τέχνῃ. Ἄλλ' ἡ τέχνη
 παρατηρεῖται ὡς διαμορφωτικὴ τάσις καὶ ἐν τῇ Φύσει, εἶναι ἄρα θε-
 μελιώδης λειτουργία τοῦ κόσμου. Τὸν σκοπὸν τῆς λειτουργίας ταύτης
 ὠνομάσαμεν ἰδέαν. Διότι ἰδέαι κατὰ τὴν νεωτέραν ρεαλιστικὴν ἀντίλη-
 ψιν εἶναι ὑπόστασις λαμβάνουσαι κοσμικαὶ λειτουργίαι. Ἡ αὐτὴ λει-
 τουργία ἄλλοθεν ὀρωμένη, ἢ διὰ τῆς διανοίας συλλαμβανομένη λέγεται
 ἀληθές, *ἐπιστήμη*, ζητοῦσα νὰ συλλάβῃ τὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς τὴν
 ἐννοίαν τοῦ κόσμου, τὸν μηχανισμόν καὶ τὴν οἰκονομίαν τοῦ σύμ-
 παντος δι' ἐννοιῶν. Ἡ αὐτὴ κοσμικὴ λειτουργία ἄλλοθεν ὀρωμένη, ὡς
 πρᾶξις ἐξεταζομένη εἰς τὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ κοι-
 νωνίᾳ, δηλ. ὡς βούλησις καὶ ἐνέργεια πρακτικὴ θεωμένη λέγεται ἀγα-
 θὸν, *ἠθικὴ* ζητοῦσα τὴν ἠθικὴν διαμόρφωσιν τῆς ζωῆς κατὰ τὰς
 ἀπαιτήσεις τῆς ἰδέας γενικῶς, δηλ. αὐτὴν τὴν πραγματοποιήσασιν τῆς
 Βουλῆσεως τῆς Κοσμογόνου Ἀρχῆς, τῆς Θεότητος, ὑπὸ συγκεκριμένην
 ἐν τῷ κόσμῳ μορφήν. Διὰ τοῦτο ὠνομάσαμεν τὰς τρεῖς ὑψίστας ἰ-
 δέας, *τὸ ἀληθές, τὸ καλὸν, καὶ τὸ ἀγαθόν*, ὁμορρίζους καὶ ὁμοσπόν-
 δους δυνάμεις. Καὶ ἡ λειτουργία τοῦ κόσμου συλλήβδην δύναται νὰ
 κληθῇ τέχνη. Καθ' ἣν στιγμὴν, Κύριοι, ἡ ἐπιστήμη θὰ ἐγγίξῃ τὰ ἐ-
 σχατὰ ὄριά της καὶ ἡ ἰδέα τοῦ ἀληθοῦς θὰ γίνεται πραγματικότης,
 ταῦτοχρόνως τὸ ἀγαθὸν θὰ στήνῃ τὸν θρόνον του εἰς τὰς πρὸς ἀλλή-
 λους σχέσεις ἀτόμων καὶ λαῶν, ἐπομένως ἡ ἠθικὴ ὑποθέτουσα συν-
 τονισμόν καὶ ἁρμονίαν βουλῆσεων τῶν ἐπὶ μέροισ ἀτόμων καὶ λαῶν,
 θὰ γίνεται πραγματικότης, τὸ δὲ καλὸν, ὡς ἁρμονία μεταξὺ ἰδέας ἢ
 περιεχομένου καὶ μορφῆς θὰ ἀποκαλύπτῃ πρὸ ἡμῶν, ἓνα ὠραῖον Θεόν

ἐν γαλήνῃ μετουσιωθέντα εἰς ἓνα ἀπέραντον συγκεκριμένον κόσμον ὠ-
 θαίτητος! "Αν θὰ ἐπιτευχθῆ ἢ ὄχι δὲν εἶνε τοῦ παρόντος, εἶναι ζήτη-
 μα ἀπορῶν τὴν Φιλοσοφίαν. Ἄλλ' ἀν θὶ συντελεσθῆ ποτε παρὶ τοῖς
 ἀνθρώποις, διαβεβαίω ὑμᾶς ὅτι θὶ συντελεσθῆ μόνον διὰ τῆς τελείας
 ἐξέλιξως καὶ ἐκμεταλλεύσεως ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων, ὃ ἔστι
 διὰ τοῦ πολιτισμοῦ. Εἰς ὅρατος Θεὸς ἐτάφη ἐν τῷ κόσμῳ τῷ ὕλι-
 κῷ, ὅστις ἐἀζητεῖ νὰ διασχίσῃ τὴν ὕλην πανιαχοῦ, νὰ ἀναστῆ καὶ νὰ
 παρουσιασθῆ ὡς κόσμος ὁρατός, δηλ. ὡς ἰδέα περιβεβλημένη τὴν ὕλην
 ἢ ὡς ὕλη διαπεποτισμένη τὴν ἰδέαν! Ὁ Ἰησοῦς ἔδειξε τὴν τροχίαν τοῦ
 κόσμου, ἀτεκίλησε τὸ μυστήριον τῆς κοσμικῆς λειτουργίας. Πόσον ἡ
 τροχιά τοῦ Ἰησοῦ ὁμοιάζει μὲ τὴν τροχίαν τῆς Ζωῆς, ἥτις παί-
 ζεται ἐπὶ τοῦ κληήτου τούτου! Ὁ ἐνταφιασθεὶς ἐν τῷ κόσμῳ Θεὸς,
 ὁ γενομένης σιωῆς καὶ σκηνώσεως ἐν ἡμῖν κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν, τὸν
 ὁποῖον καὶ ἡμεῖς ὡς μέση τοῦ κόσμου αἰσθανόμεθα εἰς τὰς φλέβας μας,
 εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὴν συνείδησιν, εἰς τοὺς ὄρους τῆς ψυχικῆς μας ὑ-
 ποστάσεως ὅτε συνίσταται πνεῦμα καὶ ὕλη ἐν ἡμῖν, τὸν ὁποῖον αἰ-
 σθανόμεθα κινούμενον, ἀγωνιζόμενον καὶ παλαίοντα, ἵνα νικήσῃ τὸν
 ἀνθρώπον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, οὗτος ὁ ἐνταφιασθεὶς Θεὸς ὡς λειτουργία
 παρουσιάζεται συγχρόνως ὡς ἀλήθεια, ὡς ἠθικότης καὶ ὡς ὄραότης.
 Ἐξαρτᾶται ἀπὸ ποίαν πλευρὰν θὶ θεωρήσωμεν αὐτόν. Ὅπως δὲ τὰς
 οἰκίας τῆς τέχνης; καὶ τοῦ πολιτισμοῦ σιλλήβδην ἐφοσκομέν εἰς τα-
 βάθη τῆς ψυχικῆς συνθέσεως τοῦ ἀνθρώπου, οὕτω καὶ τὰς τάσεις, ἰ-
 κανότητα; καὶ λειτουργίας τῆς ψυχῆς ἐφοσκομέν εἰς τὴν πελωρίαν
 αὐτὴν κοσμικὴν λειτουργίαν, εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Παντός, ἥς μέρος ἀ-
 ποτελεῖ καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ δὲ ψυχὴ τοῦ Παντός μὲ τὰς
 λειτουργίας τῆς ἐξώθεν ὀρωμένη λέγεται ὑποίς. Ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ
 ψυχικῇ λειτουργίᾳ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ συνείδησει αἱ λειτουργίαι αὐταὶ
 τῆς τελικῆς ἐξέλιξως τοῦ κόσμου συλλαμβάνονται ὡς ἰδέαι, δηλαδὴ
 σκοποὶ ἀνέφικτοι. Ἀνέφικτοι ἐφ' ὅσον μόνον ὑπὸ τοῦ Συνόλου, ὑπὸ
 τοῦ κόσμου σιλλήβδην, δύνανται νὰ ἐκκληρωθοῦν, ὑφ' ἡμῶν δὲ ὡς ἐπὶ
 μέρος; ὀργάνων, ὡς ἐπὶ μέρους κυττάρων ἀδύνατον, ὡς ἡ ἐπὶ μέρους
 λειτουργία τοῦ στομάχου, τοῦ ἥπατος τῆς καρδίας, τῶν ἐντέρων κτλ.
 ἐκάστη δὲν δύναται μεμονωμένως ἐπιτελουμένη νὰ παραγάγῃ τὴν ὑγείαν
 τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ, νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἰδέαν τῆς ὑγείας, ἥτις ὡς
 γνωστὸν ἐγκτεται εἰς τὴν ὀμονικὴν λειτουργίαν τῶν ἐπὶ μέρους μελῶν
 τοῦ σώματος. Διὰ τοῦτο τὰς ἰδέας ἐθήκεν ὁ Πλάτων εἰς τοὺς σφρανίους
 χώρους, οὐχὶ ἐντὸς κόσμου ἢς πραγματικότητος. Ἐφαντάσθη αὐτὰς ἐν
 τῇ ποιήσει του εἰς τοὺς σφρανίους; καὶ ὠνόμασεν αὐτὰς ἄλους, ἀφθά-
 ρτους, ἀχρόνους. Ἄλλ' αἱ ἰδέαι παρ' ἀνθρώποις κατὰ τὸν σύγχρονον *ρε-
 αλιστικὸν ἰδαιλισμὸν* καὶ ἀνευ ποιήσεως εἶναι δυνάμεις, ἰκανότητες
 τοῦ πνεύματος τοῦ νὰ διαμορφώσῃ καὶ μεταπλάττῃ τὴν ὕλην κατὰ
 τὴν κατεῦθυνσιν τῆς γενικῆς ἰδέας. Εἶναι ἀντικειμενικοὶ σκοποὶ, ὅστι-
 νες γεννῶνται κατὰ τὴν πνευματικὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοὺς
 ὁποίους θέτουν ἢ ἐπιδιώκουν πρὸς πραγματοποίησιν. Ἰδέας ἔχουν καὶ
 οἱ λαοὶ καὶ τὰ ἔθνη. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἶχε τὴν Μ. ἰδέαν καὶ πᾶσά
 του προσπάθεια ἐστεινεν εἰς τὴν πραγματοποίησίν της. Δὲν ἦτο καὶ εἶ-
 να ἀντικειμενικὸς σκοπὸς οὗτος; Δὲν εἶναι βεβαίως; ἐκ τοῦ κόσμου

τούτου αἱ ἰδέαι—ἐκεῖνο ἀκριβῶς τὸ ὁποῖον ἤθελε νὰ δείξῃ ὁ Πλάτων· Πρίπει νὰ ζητήσωμεν ἀλλαγῶν τὴν ἀρχὴν των, ἀλλ' ἐπενεργοῦν ἐπὶ τοῦ βίου μας τοῦ ὑπάρχοντος ἐκάστοτε καὶ μεταπλάττουν αὐτόν, διότι εἶνε σκοποὶ ἐκκληρούμενοι. Πᾶσα πραγματικότης ἄνευ τῆς ἐπενεργείας τούτων θι ἔμενε πραγματικότης παγία, στάσιμος, ἄνευ ἐξελίξεως. Ἀλλὰ καὶ ἡ Κοινωνολογία δέχεται καὶ ἐννοεῖ αὐτάς, ὡς ἀντικειμενικούς σκοπούς.

Ἡ αὐτὴ διαμορφωτικὴ τάσις, ἣτις διέπει ὡς νόμος τὴν φύσιν, διέπει καὶ τὴν ἀνθρωπίνην. Ὅπως ἐκ τοῦ χάους τῶν στοιχείων τῆς ὕλης ἢ τῶν ἀτόμων ἐδημιουργήθη εἰς κόσμος καλῶς διατεταγμένος μία τάξις ἐν τῷ σύμπαντι, ἁρμονία καὶ ὠραιότης, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ χάους τῶν ἀντιμαχομένων ὀρμῶν καὶ παθῶν καὶ συμφερόντων καὶ ὀρέξεων ἐν τῇ ψυχῇ τῆς ἀνθρωπότητος θι δημιουργηθῆ, πρόκειται νὰ δημιουργηθῆ τάξις κόσμος εἰς τὰς σχέσεις τῶν καθ' ἕκαστον Ἐθνῶν πρὸς ἄλληλα, ἀγάπη, ὡς ἡ παγκόσμιος ἔλξις, ἀλληλοσυμπάθεια καὶ ἀμοιβία καὶ ἀλληλεπίδρασις, διεθνῆς ἀλληλεγγύη, ἁρμονία καὶ ὠραιότης. Ἐκ τοῦ χάους τῶν ἀνταγωνιζομένων φυσικῶν ὀρμῶν, τῶν ἀλληλοσυγκρουομένων συμφερόντων καὶ βλέψεων μεταξὺ τῶν καθ' ἕκαστον πολιτῶν ἐδημιουργήθη τὸ Κράτος, ἡ Πολιτεία, ὡς Ἐνωσις μὲ ἐνιαίαν βούλησιν, ἐνιαῖον συναίσθημα, μὲ ἐνιαίαν ἰδέαν, ὑπὸ ἓνα ὑπέροχον νόμον, τὸν νόμον τοῦ γενικοῦ συμφέροντος, τοῦ συμφέροντος τῆς Ὀλότητος, ὑπὲρ τούτου δὲ πρέπει νὰ θυσιάζεται τὸ ἀτομικόν. Οὕτω ἐδημιουργήθη τὸ σύγχρονον **Σύνολον-μέσον** διὰ περαιτέρω σκοπούς.

Ἐκ τοῦ χάους τῶν ὀμῶν καὶ ἀγρίων φυσικῶν ὀρέξεων, ἐκ τοῦ χάους τῶν ὀμῶν ἐρωϊστικῶν ὀρμῶν μεταξὺ τῶν δύο φύλων ἐδημιουργήθη **οἰκογένεια**, συνταύτισις τύχης, συνταύτισις συμφερόντων, ἰδεῶν, συναισθημάτων, βουλήσεων, δημιουργίας. Οὕτω συνεπλήχθη τὸ πρῶτον **Σύνολον-μέσον** ἐν μικρτέρῳ ἀκτίνι, ἢ α' συλλογικῇ βούλησιν διὰ περαιτέρω σκοπούς. Ἐκ τοῦ χάους τῶν ψυχοφυσικῶν κλίσεων, ὀρμῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ αὐτοῦ ἀτόμου ἐδημιουργήθη κόσμος ἐσωτερικὸς, ἁρμονία, ἐνιαία κατεύθυνσις τοῦ ἐνεργητικοῦ, τοῦ συναισθηματικοῦ καὶ τοῦ γνωστικοῦ τῆς ψυχικῆς καὶ οὕτω ἐξεπλήδυσεν ἡ **προσωπικότης**, περὶ ἣν στρέφονται αἱ προσπάθειαι τῆς συγχρόνου Παιδαγωγικῆς, καὶ οὕτω ἐδημιουργήθη ἡ **Μονάς-μέσον** πρὸς περαιτέρω σκοπούς.

Τὸ θαυμάσιον τοῦτο ἔργον τῆς ἐξελίξεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, δὲν εἶναι Τέχνη; Δὲν βλέπετε τὴν προσπάθειαν τῆς ἀποκαλύψεως, τῆς ἐμφανίσεως τῆς ἰδέας ὑπὸ συγκεκριμένην μορφήν ἐν τῇ ζωῇ τῇ ἀνθρωπίνῃ;

Τρεῖς εἶναι, Κύριοι οἱ συγκεκριτικοὶ κύκλοι περὶ τοῦ ἀτόμου: Οἰκογένεια, Πατρίς, Ἀνθρωπότης. Ἡ ἰδέα τῆς οἰκογενείας, ἡ ἰδέα τῆς Πατρίδος, ἡ ἰδέα τῆς Ἀνθρωπότητος. Ἐὰν ἐπραγματοποιήθησαν ὅπωςδὴποτε αἱ δύο πρῶται καὶ ἐκ τοῦ ὑποσυνειδήτου ἀνεβιβάσθησαν εἰς τὴν συνείδησιν τῆς ἀνθρωπότητος, εὐρισκόμεθα ἀπὸ τοῦ νῦν πρὸ τῆς πραγματοποιήσεως τῆς τελευταίας καὶ ὑψίστης τῶν ἰδεῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Εὐρισκόμεθα εἰς ἓν μεταίχμιον σήμερον, εἰς μίαν μεταβατικὴν

περίοδον και μόλις εκ του υποσυνειδήτου αρχίζει γα αναβαίνει επί της κοινής ανθρωπίνης συνειδήσεως ως αντικειμενικός σκοπος η ιδέα αυτή. Προς πραγμάτωσιν αυτής έχομεν ήδη τα πρώτα βοηθητικά μορφώματα, τα πρώτα σχεδιαγραφήματα, τις πρώτες σιλουέτες της ιδέας της ανθρωπότητας, έστω και επί άρνητικής πλακός, επί άρνητικής βάσεως. Έχομεν το *συνέδριον της Χάγης*, και μετά εν έθυθρον, λουτρον την *«Κοινωνίαν των Έθνών»*. Ψυχολογικώς είναι η πρώτη έπαφή των ιδεών, συναισθημάτων και βουλήσεων των λαών, αι πρώται άπόπειραι της άρμονικής και ειπάκτου συμβιώσεως των βροτησίων έθνών επί του πλανήτου. Άλλ' ενω παρατηρείται η τοιαύτη διαμορφωτική τάσις εκ των άνω, παρατηρείται ταυτόχρονως και εκ των κάτω. Υποσυνείδητα ρεύματα κοινωνικά διαταράσσουν την ηρεμίαν της συνειδήσεως των λαών και άόριστα συναισθήματα άγωνίας, φόβου και άόριστος άνησυχία βασιλεύει εν αυτή, η μαγνητική βελόνη της βουλήσεως εν τη πυξίδι της συνειδήσεως ύφίσταται παρεκλίσειν και ταλαντώσεις. Και δημιουργούνται εκ των κάτω ένώσεις *σοσιαλιστικαι και μπολσεβικικαι, κομμουνιστικαι* προβαίνουσαι και μέχρι των άκρων. Ψυχολογικώς εξετάζόμενα τα κοινωνικά ταυτα ρεύματα μαρτυρούν την άτέλειαν της παρούσης πραγματικότητας, της κοινωνίας ως έχει, την έλαττωματιζότητα της παρούσης διαμορφώσεως της ζωής. Έντεθεν η άνησυχία. Μαρτυρούν επίσης μίαν ενδομυχον εγγενή τάσιν, έπιπόθησιν προς καλύτεραν διαμόρφωσιν της ζωής, έντεθεν τα νέα ιδεώδη ως είπωμεν, οι νέοι αντικειμενικοί σκοποι του σοσιαλισμου, μπολσεβικισμού, κομμουνισμού, άκόμη, Κύριοι και της στοίς των Μασώνων. Έκ τινος προαισθήσεως συγκρυσταλλούται καθ' ημέραν η ανθρωπίνη συνείδησις και η ανθρωπίνη ψυχή εις ένώσεις χρυσταλλικας, ζητούσα τρόπον τινά να δώση παραστάσιν, ένσαρκον μορφήν εις μίαν ιδεαν, ητις κρυφοφείται εν τη παγκοσμίω ψυχῃ. Αισθάνεται έντ' αυτής τας κινήσεις της αισθάνεται και πόνους άκόμη έλαφρους και την αυξανουσαν λειτουργίαν της.

Κύριοι, Ιτατάμεθα π' ο της ένσαρκώσεως της ιδέας της Ανθρωπότητας, δηλ. της ένώσεως των αντικειμενικών του ανθρωπίνου τύπου εις οργανισμόν, εδοσκόμεθα πρό της ενανθρωπήσεως αυτής. Αύτη είναι ο νέος γεννώμενος Θεός επί της γής και θ' είναι ώραιος ως εφαντάσθη τον Ήσούν η ανθρωπότης. Είπε ποτέ τις των βαθυνοστέρων φιλοσόφων, ότι αν η θρησκεία κατεβιβάζετο εκ του ουρανού εις την Γην θα ήτο δωατόν να πραγματοποιηθῆ μόνον ως μετουσίωσις της ιδέας της Ανθρωπότητος. Η φιλοσοφία των Θρησκειών δεικνύει μίαν τοιαύτην κομπύλην διαγραφομένην εν τη εξέλιξει τούτων.

Και η πορεία της φύσεως εν τη εξέλιξει του ανθρωπίνου γένους εξακολουθεί το καλλιτεχνικόν έργον της. Και δι' άλλων οδών εκ των κάτω η ζωή συγκρυσταλλούται εις ένώσεις τεινούσας να γενικευθώιν. Ένώσεις και σύνδεσμοι προσκοπικοί ένώνουν τους νέους των λαών προς ένα κοινόν σκοπόν. Ο προσκοπισμός ως οργανισμός της νεότητος, έπιδιώκει κατά τλικόν λόγον, πώς να προπονήσῃ την νεολαίαν εις τον ποτισμόν, εις την άγαθοεργίαν εις τον εγγενώς υπερέφρανον χαρακτήρα, να θέσῃ αυτήν εις την ύπηρεσίαν του Συνόλου. Ο προσκοπισμός

βαθμηδὸν διεθνοποιεῖται, Σύνδεσμοι Χριστιανικῆς ἀδελφότητος τῶν νέων ἐνώνουν πάλιν τοὺς νέους τῶν δύο ἡμισφαιρίων πρὸς κοινὴν κάθαρσιν τῶν ἠθῶν, πρὸς ἀδελφικὴν συνένωσιν τῶν νέων τοῦ κόσμου, Ἄλλὰ μὴ λησμονεῖται, Κύριοι, ὅτι οἱ νέοι εἶναι ἡ γενεὰ τῆς αὔριου. Καὶ ἄλλο φαινόμενον. Ὁ Ἑλληνικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς προσλαμβάνει νέους σκοποὺς καὶ νέα ἰδεώδη. Καλεῖ εἰς συνένωσιν πάντας τοὺς νέους τοῦ Ἑλληνισμοῦ, πάντας τοὺς μαθητὰς εἰς ἓνα Σύνδεσμον μετὰ τὴν ἐπωνυμίαν «**Ἐρυθρὸς Σταυρὸς τῆς Νεότητος**». Καὶ ὁ σύνδεσμος οὗτος θὰ θεωρῆται παράρτημα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρ. Σταυροῦ. Μεταξὺ τῶν σκοπῶν, οὓς εἶδον εἰς τὸ ὥραϊον καταστατικόν, ὅτι ἐπιδιώκει εἶναι ἡ ἀδελφοποίησις τῶν μελῶν του καὶ ἡ δημιουργία ἀδελφικῆς ἀλληλεγγύης, μετὰξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Ἐρ. Στ. τῆς Νεότητος τῶν ἄλλων λαῶν. Οἱ σύλλογοι οὗτοι τῶν νέων ὑφίσταντο εἰς τὰ ἄλλα κράτη. Ἡ Ἑλλὰς καθυστέρησε δυστυχῶς καὶ μόλις κατὰ τὸ τρέχον ἔτος προσεχώρησε. Οἱ σύνδεσμοι τῶν Ἐρυθρῶν Σταυρῶν ἀντὶ τὰ θεαπεύουσα ἀπεφάσισαν. Κύριοι, νὰ προλαμβάνουν τὰ τραύματα τῆς Ἀνθρωπότητος. Πόσον χαίρει τις παρακολουθῶν τὰς συγκρουστικὰς ταύτας τῆς κοινωνίας. Ἐκ παραλλήλου ἔρχεται καὶ ἡ κίνησις τῆς γερμανικῆς νεολαίας ὀλοκλήρου πρὸς δημοκρατικὴν ἀναδιοργανοποίησιν (Jugendkultur). Ἰδρῦθη ἂ-ὸ τοῦ 1913 μὲ σκοπὸν τὴν συνένωσιν ὅλων τῶν νέων ὅλων τῶν τάξεων εἰς ἓν σύνολον. Ἐπὶ καλλιῆς εἰτέθησαν ἐξέχοντες φιλόσοφοι καὶ παιδαγωγοὶ ὡς ὁ Natour, Wymken, Kaweran. Σήμερον ζητοῦν οὗτοι τὴν συνένωσιν ὅλων τῶν νέων τοῦ κόσμου εἰς ἓν σύνολον -μέσον πρὸς περαιτέρω σκοποὺς. Ἄλλ' αἱ διεθνεῖς αὗται ἐνώσεις εἶναι τεχνικὰ μυσφώματα τῆς Ζωῆς, ἀποτελοῦν δὲ τὰ νήματα τῆς συνενώσεως τῶν λαῶν. Ἐνώνουν τοὺς λαοὺς ἐκ τῶν σπληγγίων, ἐνώνουν τὰς συνειδήσεις αὐτῶν καὶ οἱ δεσμοὶ καθίστανται ὁσημέραι ἀδαμάντιναι. Καὶ ἐπὶ οἰκονομικῆς βλάβης πατηρεῖ τις τοιαύτας ἐνώσεις. Ποία μὲν τηριώδης δύναμις, ποία ἐσωτερικὴ ὑποσυνειδητὸς ὁρμή, κινεῖ τοὺς νεοὺς τῶν λαῶν εἰς ἁρμονίαν, εἰς ὠραιότητα; Ἡ τέχνη τῆς ζωῆς! Καὶ ἡ ἐξελισσομένη ζωὴ συνεχίζει τὸ ἔργον τῆς, τὴν μεγάλην τῆς λειτουργίαν. Ἐνώσεις καὶ σύνδεσμοι καλλιτεχνικοὶ ἐνώνουν τοὺς νέους πρὸς κοινὴν ἐκτίμησιν καὶ ἀπόλαυσιν τοῦ καλοῦ, ψυχικαὶ συγγένειαι ἐνώνουν αὐτοὺς περὶ τὴν τέχνην, ὡς περὶ βωμόν, ὅπου ἡ ψυχὴ των θὰ αἰσθανθῇ τὴν ἀνακούφισιν ἐκ τῆς ἐρήμου ὁδοπορίας τῆς ζωῆς, θὰ αἰσθανθῇ κολακίαν καὶ ἀνύψωσιν, βλέπουσα τὴν ἰδικήν τῆς ἐνδοτάτην προσπάθειαν καὶ ἀναγνωρίζουσα ἑαυτὴν εἰς τὰ ἔργα καὶ προϊόντα τῆς Τέχνης τῆς. Τοιαύτη εἶνε ἡ βαθυτέρα ἔννοια καὶ σημασία τοῦ πρὸ μικροῦ ἰδρυθέντος ἐν Χανίοις Συνδέσμου ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν Καλῶν Τεχνῶν ἐν Κρήτῃ, οὗτινος τὸ ἔργον καὶ τὰς ὑποσυνειδητὸς τῆς τῆς καὶ ἐπιποθήσεις προσεπάθησα διὰ τῆς ἀσθενοῦς μου φωνῆς νὰ ἐρμηνεύσω ἐκ τῶν ἔνδον καὶ νὰ ἀναβιβάσω ἐπὶ τῆς κοινῆς συνειδήσεως.

Τίς γνωρίζει ἂν ὁ Σύνδεσμος οὗτος τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ὁ ἐξυπηρετῶν θαμελιώδη λειτουργίαν τοῦ Σύμπαντος, πρωταρχικὴν ψυχρὴν προοπτικὴν τῆς ψυχῆς τοῦ Παντός ἐν τῇ κοιλίᾳ ταύτῃ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Μεσοεὐρωπαϊκοῦ, ἂν δὲν εὐρύνη τὴν ἀκτίνα

τῆς εὐγενοῦς δράσεώς του, ἂν δὲν εὐρύνη τὰ ἰδεώδη του ἐρχόμενος εἰς ἐπαφήν καὶ μὲ ἄλλους διεθνεῖς Συνδέσμους τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ἀνταλάσσων τὸ περιοδικόν του καὶ ἐγκαινιάζων ἀλληλογραφίαν καὶ ἀνακοινώσεις ἐπὶ τῆς αἰσθητικῆς κινήσεως καθόλου, ἐπὶ τῆς ἐκτιμήσεως καὶ ἀπολαύσεως ἐν γένει τοῦ καλοῦ ;

Ναί, διότι οὕτω δημιουργοῦνται ἐκ τῶν ἔνδον νέα αἰσθητήρια, ἅτινα ἀσφαλῶς εἶναι ἀπαραίτητα διὰ μίαν ἀνωτέραν διαμόρφωσιν τῆς ζωῆς ἐπὶ τῆς Γῆς.

Πᾶσαι αἱ ἐνώσεις αὐτὰς τῆς ἐμφύζου φύσεως, εἴτε ἐκ τῶν ἄνω εἴτε ἐκ τῶν κάτω προέρχονται, εἶναι ὑποτιπώδεις μορφαί, εἶναι σύμβολα μιᾶς ἀσυλήπτου ἐνοποιοῦ ἐν τῷ κόσμῳ δημιουργικῆς προσπλαθείας, εἶναι, δύναται τις νὰ εἴπῃ, προβαθμίδες καὶ προόδρομοι τῆς ἐνσαρκώσεως μιᾶς ἀνωτέρας Ἰδέας. Προάγουσιν ἰσχυρῶς τὸν πολιτισμὸν τῆς Ἀνθρωπότητος καὶ ὀδηγοῦσιν αὐτὴν εἰς τὴν **ὠραιότητα**, ἡ δὲ ὠραιότης εἶναι ὑπόσχεσις τῆς εὐτυχίας της.

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΒΕΛ. ΦΡΕΡΗ—ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΑΒΑΘΩ. Ὁ Γιάννης Σαβᾶθ εἶπε ὁ μοιραῖος τὸλος τῆς ἀνθρώπινης ἀνημπορίας. Ὁ ἔρωτας κατοικεῖ σ' ὅλες τῖς ψυχάς. Ἀκόμα καὶ στὴν ψυχὴ τῶν τρελλῶν. Τὸ φέροισι αὐτὸ τῆς φύσης γίνεται γιὰ νὰ μᾶς κάνει ν' ἀποξεμάσουμε τὴν οὐσία τῆς ἀπολλώνας αἰσθητικῆς μας ἐπιφάνειας. Ὁ Γιάννης Σαβᾶθ εἶναι ὁ τρελλὸς ποὺ ὁ ἔρωτας του εἶπε τὸ μοτίβο ποὺ τὸν δένει μὲ τὴν κοινὴ αἴσθησι καὶ τῖς κοινὰς ἀπαιτήσεις ποὺ γι' αὐτὸν μένουσιν ὡς τὸ τέλος ἀναινοποιήτες. Σπάνια κανεῖς περιγράφει ἕναν τρελλό. Συνήθως περιγράφουσι ἀνθρώπους ποὺ κάποιο αἰσθημὰ τους φτάνει σὲ παροξυσμὸν, καὶ μοιάζει μὲ τρελλο. Ἡ περιγραφή ὅμως τῆς ζωῆς ἐνὸς ἀνήμπορου ἀνθρώπου, ἐνὸς τρελλοῦ, ποὺ μόλο τοῦτο ἔχει ὅλες τῖς ἀπαιτήσεις τῆς ζωῆς ὑποσυνηθίτες μέσα του. ταγμένους ἀπὸ τὴν ἀνεξερεινήτη βούληση τῆς φύσης νὰ ζητοῦν τὴ βάση τῆς ζωῆς, ποὺ ἡ συμβατικότητα της ἀρνιέται νὰ τοὺς τὴν παραχωρήσει, αὐτὸ λέγω τὸ θέμα σπάνια τὸ καταπιάνεται κανεὶς μας, πιθανὸν γιὰ φοβόμαστε νὰ φέσουμε συνθήκες σωτηρῆς καὶ κατάρτου. Ὁ κ. Φρέρης τὸ ἐπεξεργάστηκε μὲ λεπτότητα καὶ πολὺ τέχνη. Μιὰ σκηρὴ αὐτοθουσιασμοῦ, ἡ σκηρὴ τῆς φρικτῆς μουσικῆς στὸ δο κεφάλαιο, ἀνοίγει μιὰν ἀποψη καινοῦρια στὴν λογοτεχνικὴ ἔρευνα. Ἀπ' τὴ σειρὰ τῶν διηγημάτων αὐτῶν ξεχωρίζει ἡ λεπτότατη «Παλιὰ ἱστορία» ποὺ εἶπε ἀληθινὰ ἕνα πρῶτης τάξεως διήγημα, γεμῆτο χάρι καὶ πολιτισμό.

ΓΙΑΝΝΗ ΜΟΥΡ. ΜΑΛΟΥ—ΔΥΟ ΤΕΛΑΛΙΣΣΕΣ. Ἀπὸ τὸν τόμο τῶν διηγημάτων αὐτῶν, τοῦ κ. Μουρέλλου μᾶς ἀφήνει μεγάλη ἐντύπωση γιὰ τὴν δυνατὴ σύλληψή του καὶ τὴν θαυμαστὴ ἐπεξεργασία του τὸ διήγημα, «Ὁ Βάντζε». Ἡ ζωὴ μιᾶς κόρης ποὺ ἡ ἀνθρώπινη μοῖρα τῆς ἔχει ταγμένο νὰ μοιράζει γύρω της τὴν ἡδονὴ τοῦ κορμιοῦ της ἀνάμειχτη μὲ τὴν πίκρα τῆς θλιβερῆς ἱστορίας της, μᾶς θυμίζει τοὺς στίχους τοῦ Σ. Παναγιωτόπουλου.

Ἡ δυστυχία ποὺ μᾶς ἐνε τῆς νιότης σου τὰ κρίνα
σὰ μὴ θερησκεία σοῦ γίνῃ καὶ πίστη βιβλική. Μ. ΣΚ.

¹ Ἄρχεον οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, τριμηναῖο περιοδικὸ ἐκδιδόμενον ἀπὸ τὸν κ. Δ. Καλιτσουάνη, ἐκδότης Γ. Βασιλείου Ἀθήνας. Ἡ *Ἐκὸν γραφημένη τῆς Ἑλλάδος*. Μηνιαῖα εἰκονογραφημένη ἔκδοσις. Ἐκδότης Π. Λεκόξ. *Τὸ Φῶς* δεκαπενθήμερο ἐγκυκλοπαιδικὸ καὶ Ἑλαιοδευτικὸ περιοδικό, διεθυντῆς Σ. Ἀλοῖζος Ἡράκλειον. *Νέα Ἐφημερίς* καθημερινὴ ἔκδοσις Ἰ. Μουρέλλου Ἡράκλειον. *Δημοκρατία* ἑβδομαδιαία ἐφημερίς Ν. Ἀνδρουλιάνη Ρέθυμνον. *Ἀστροπὴ* ἑβδομαδιαία ἐφημερίς Σ. Δρακίση Ρέθυμνον. *Νομοταγῆς* ἐφημερίς Δημ. Κωνσταντινίδης Ἀθήναι. *Παιδικὴ χαρὰ* παιδικὸ εἰκονογραφημένο περιοδικὸ Ἄρ. Ράλλη καὶ Σία Ἀθήναι. *Φιλικὴ Ἑλαρία* Περιοδικὸ τέχνης καὶ ἐλέγχου, ἐπιμελητῆς Φ. Κοντογιῶ. Μηνιαῖα ἔκδοσις Ἀθήναι. *Διανόηση*, Μηνιαῖο κριτικὸ καὶ φιλοσοφικὸ δελτίο, ἐπιμελητῆς Κ. Κλώνης καὶ Δ. Πιτσάκης Γαμ' ἔττα Πα' Ἀθήναι. *Ἀγρονομία* μηνιαία λογοτεχνικὴ ἔκδοσις.

18-11
175
36

